

באר

מים החיים

גליון כב

פרשת ויקרא

וענייני חודש ניסן וחג הפסח

לקט ביאורים

מבאר מים החיים של רבותינו

וחלקם נמסר בבית המדרש "תורת דוד" רמות א' ירושלים

בשבוע זה, מאמריו הקדושים של מו"ר שליט"א

נדפסים בקובץ נפרד בשם "מים חיים"

מיועד לחלוקה לבתי כנסיות ובתי מדרשות

על אף הביקוש הרב - לעת עתה אין בידינו יכולת להדפיס

רק כמות מצומצמת

וכעת ניתן לקחת חוברת אחת לכל בית מדרש

נא לא להוציאו מביהמ"ד עד יום שישי בשבוע שאחריו

תוכן העניינים:

- א. מתוקים מדבש.
ב. באר מים החיים.
ג. שאלות לשלחן שבת.
ד. נקודות דרך ממעשה האבות.
ה. במסילות החיים.
ו. דגל מחנה יהודה - ממנו"ר שליט"א.

הגיליון יעמוד לרפואת והצלחת וישועת וברכת

מו"ר שליט"א ותלמידיו

ובכלל הברכה לכל התורמים והמסייעים היקרים הי"ו ובני ביתם

וכן למו"א מאיר בן מרגלית ומ"א שושנה בת חפציבה הי"ו
ולהרב דניאל בן יולנדה זמרדה, ועליזה בת שמחה וב"ב הי"ו

יה"ר מלפני אבינו שבשמים,

שיושענו בכל הישועות, ויזכו לאור פניו ית'

ויזכו לבנים זכרים חיים וקיימים

בריאים ושלמים צדיקים וחסידים ת"ח אמיתיים

עושי רצון השי"ת באמת, ולקנין תורה וקדושה,

עם בריאות איתנה ונהורא מעליא וכל טוב סלה.

עם תפלה לאבינו שבשמים לרפואת וישועת

כל באי בית המדרש "תורת דוד"

ובכללם - לאליהו בן טובה, ומאיר חיים בן דבורה, ואליהו בן מרצדס,

ומשה מרדכי בן עדנה, ויצחק בן ג'ולי ורליה, ומאיר בן תמו תמר.

©

כל הזכויות שמורות

אפשר לצלם גיליון זה כולו בשלימות בדיוק כמתכונתו

- ולזיכוי הרבים ללא שום ריוח

יבורכו מאת השי"ת כל המסייעים בהדפסה ובהפצה
יש אפשרות להקדשה ברכה והנצחה
ובעזרת השי"ת נוכל להשקות עוד מ- באר מים החיים

054-8434755

להשגת הגיליון בדוא"ל: b.maimhaim@gmail.com וכן באתר "לדעת" - כל עלוני השבת.

מתוקים מדבש

בהמה שנבראה מספר יצירה אם כשרה לקרבן

לכלאים, ולשבת, וכן חיה ועוף כיו"ב. הנברא בס' יצירה אינו בכלל כל דינים אלו. עוד כתב, שאינה ניקחת בכסף מעשר, שהרי אין נלקח בכסף מעשר רק מאכל אדם שגידולי מן הארץ (רמב"ם מע"ש ז, א, ג), וזו אין גידולה מן הארץ.

שתי קרבנות שלא נולדו והיו כשרים לקרבן

אכן יש להוכיח ששור שלא נולד כשר, שהרי אדה"ר הקריב שור שנברא ולא נולד, כמ"ש בע"ז (ח), יום שנברא בו אדם, כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי וכו', ישב בתענית ובכה כל הלילה, כיון שעלה עמוה"ש אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו. ופרש"י של מעשה בראשית בקומתן השלימה נבראו, וכיון שיצא ראשו תחילה (מהאדמה) נמצא קרנותיו קודמין לפרסותיו (חולין ס). הרי שהיה כשר לקרבן. [ובשלמא מה שלא המתין ח' ימים כדין שאר קרבן, י"ל דשאני הכא שנברא כמו גדול, וכשם שאדה"ר היה נחשב בר דעה ובר מצות ובר עונשין תיכף שנולד]. וכן אילו של יצחק אע"ה נברא בביה"ש, והוקרב כדת. אך יש מקום לדחות, שאין ללמוד מקודם מתן תורה.

שופר מבהמה שנבראה בספר יצירה אם כשר

בשו"ת להורות נתן (ח"ז סי' יא אות ד) כתב, דלכאוף אין נפ"מ מאיזה בעל חיים יבא השופר, אלא הכל תלוי רק באם יש לו שם שופר (ע' בסוגיא ר"ה כו), וא"כ גם כשעשה שופר ע"י ספר יצירה נימא דדינו כשופר כיון שיש לו צורת שופר. וצ"ע.

יש לדון בזה מד' טעמים. א. אם אפשר לקרות בבהמה זו מה שנאמר "שור או כשב כי יולד" והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה". ב. אם שחיטתו מיקריא שחיטה. ונפ"מ גם לבן פקועה. דאפשר דלא מיקרי שחיטה, ושמא בקדשים בעינן מעשה שחיטה (זביחה) כמצוותו לעיכובא. ג. דשמא אין לו דין של בעל חיים, שאין חיו חשובים לחיים. ד. דשמא אינו מין בקר וצאן, וכ"ש שאינו נחשב מין פרטי של כשב או עז וכדו', אלא הוא כמו מין חדש שאין לו שם. ונפ"מ גם לגבי איסור הכלאה.

ומובא מהגאון ר' צדוק הכהן מלובלין בקונט' דברי חלומות (סי' ו) שכתב שבהמה שנבראה בספר יצירה ראויה לקרבן. וע"ע ברמב"ם (איסורי מזבח פ"ג ה"ד). ולפי המבואר בפ"י רבינו גרשום (חולין עד:) שכן פקועה אינו חייב עליו משום כלאים דהרבעה וחרישה, דחשיב כבישרא בעלמא. לכאוף פשוט שפסול לקרבן. אלא שרש"י שם מפרש להיפך שחייב עליו. ומ"מ אפשר שהנוצר בספר יצירה גרע טפי. ובשו"ת להורות נתן (ח"ז סי' יא אות ה) כתב, שנראה שבהמה שנוצרה בספר יצירה פסולה להקרבה, דקי"ל (חולין לא) שור או כשב כי יולד, פרט ליוצא דופן שפסול לקרבן. ורש"י (חולין עד:) כתב, דבן פקועה פסול לפסח, דקי"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן. וא"כ כ"ש הנוצר בס' יצירה דלית ביה לידה כלל. וכתב, שהתורה לא דיברה מבריה שנוצרה שלא כדרכה, ולכן נראה דמה ששנינו (ב"ק נד:) אחד שור ואחד כל בהמה לנפילת הבור ולהפרשת הר סיני, ולתשלומי כפל, ולהשבת אבדה, לפריקה, לחסימה,

באר מים החיים

הערה: כיון שהדברים נכתבו במשך כמה שנים ולא בשנה אחת, לכן מצוי דברים כפולים, ומקוצר הזמן לא יכולנו לסדר את הכפלויות, ודונו אותנו לכך זכות

ויקרא אלף זעירא

אלף פירושים על אלף זעירא דויקרא

ובזה נוכל להבין מה המעלה של התיבה הראשונה של ויקרא, שיודע שבתבית בראשית של התורה, כלולה כל התורה, כמו שכתב הגר"א, ולכן בתיקוני הזוהר, דרש הרשב"י זיע"א, שבעים תיקונים כולם במילת בראשית. וגם כאן בתיבת ויקרא מצינו דבר מופלא, שהגה"ק בעל המגלה עמוקות כתב אלף דרושים על אלף זעירא של ויקרא. כיון שבקריאה הזו היתה שלימות האדם האנושי, להיות בן חביב של המלך, שהוא קרוא ומזומן לשמחה שיש למעלה לפני מלכו של עולם, יותר מכל מלאכי השרת וכל הנאצלים והברואים כולם. ולדרגה זו

יכול להגיע כל יהודי ויהודי מכח הענוה. והבין [ז"ל הפענח רזא: אל"ף זעירא, לומר שאף שקראו הש"י ועשה לו כל הכבוד הזה ונדבר עמו תדיר, אעפ"כ הקטין עצמו לפניו ית' ולפני ישראל, ואל"ף של אדם שת הבל רבתי, לומר שלא היה אדם גדול כמוותו. והחיד"א בספר פני דוד (ויקרא אות ה) כתב, אלף זעיר"א, לרמוז שיהיה עניו, ובכל חשקו והרצינותו לקרות ולשנות, יהיה עניו זעיר שם, וכאשר יהיה עניו, ויחזור על לימודו, אין ספק שיזכה לניצוץ משה רבינו ע"ה, שכל חכם אמיתי ועניו יש בו ניצוץ משה רבינו ע"ה. ובעסקו בתורה יהיה בעיניו כי היה דבר ה' אליו, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה, ושכינה עמו ומאירה עיניו, והרי הוא יודבר ה' אליו במה שעוסק בתורה. ועי"ז שהוא עניו מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות, וז"ש אדם כי יקריב מכם נחשב כאלו מכם היה הקרבן קרבן לה' דזבחי אלהים רוח נשברה. ע"כ. ועל ידי הענוה השלימה, מתעלה עד למעלה למעלה, כלשון המגיד מישרים (פרשת ויקרא): אלף זעירא דויקרא אמור רבנן דרמיז במלכות, ואיכא למידק דהא אלף רמיז בכתר עליון, אלא רזא דמילתא, דמלכות מתעלה בכתר עליון, ואתהדר לרמיזא אל"ף במלכות והיא זעירא משום דאזעית גרמאה כמ"ש חז"ל לכו ומעטי את עצמך, אי נמי לעילויא דכל דהיא זעירא רמיז לעילא דהא יו"ד דהיא זעירא רמיזא בחכמה וקוצא דילה בכתר עליון, והכי נמי מלכות כיון דאיתעלא בכתר עליון היא רמיזא באת זעירא]. והא"ר השי"ת עינינו ומצאנו כן בזה"ק פרשת מצורע (ח"ג דף גג) וז"ל: רבי יצחק פתח, ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, ויקרא אלף זעירא אמאי, אלא בגין לאחזאה מאן הוא ההוא דקרא, ההוא דשרי במקדשא, וכדין זמין למשה כמאן דזמין אושפיזא, הכא א' זעירא התם א' רבתא אדם שת אנוש, דא שלימו דכלא, ת"ח מה בין משה לאהרן, משה שושבינא דמלכא, ואהרן וכו', משה שושבינא דמלכא בגין כן אדזמן כאושפיזא,

משה רבינו היה עומד בתוך העם כולו ומכל צדיקים שהיו שם רק אליו קרא השי"ת להכנס למשכן לעיני כל

איתא במדרש פתרון תורה (ר"פ ויקרא): ראה כמה צדיקים היו עם משה, שבעים זקנים, וחור [צ"ע שהרי נהרג. ולא מצינו שקם לתחייה], ואורי, ובצלאל, ואהרן ובניו, ושרי אלפים, ושרי מאות, וי"ב נשיאים, וי"ב שבטים, יהודה מן המזרח ויששכר מימינו וזבולון משמאלו. וראובן ושמעון וגד מן הדרום. אפרים ומנשה ובנימין מן המערב. דן ונפתלי ואשר מן הצפון, אלו מכאן ואלו מכאן מקיפין את המשכן, ולא קרא אלא למשה, ומכל אלה לא בחר הקב"ה אלא למשה, שנא' הרימותי בחור מעם וגו', שמשה נקרא בחור, שנא' לולי משה בחירו. וא"ת מצינו שקרא לאדם ויקרא ה' אלקים אל האדם, מפני שהיה יחיד בעולם. וכן נח, יחיד בדורו צדיק. ואברהם יחיד מכיר להקב"ה, אבל עם משה היו כמה צדיקים ולא קרא אלא למשה. ע"כ. והיינו שהשי"ת קרא למשה להכנס לתוך המשכן, [וכי"כ פענח רזא. ויקרא אל משה. פירוש, לבא אליו פנימה, וקאי אדלעיל שלא יכל משה לבא, והוצרך לקרוא לו ולהרשותו. ובבלעם כתב ויקר אלהים אל בלעם, שהוא כביכול נמשך אחריו משל למלך היושב בהיכלו בא מצורע וטמא להיות נדבר עמו, המלך יוצא לקראתו החוצה עד פתח טרקלין שלו לבלתי תכנס הטומאה פנימה], וזו היתה קריאה של חיבה מעולה מן הכל, לא לשם דבר ודיבור מסויים, אלא כמלך השמח בבנו, וכאן בשעה שכביכול בא המלך לארמונו, והיתה שמחה גדולה, מכולם הזמין לשמחה, אך ורק את משה, ולא בשביל תפקידו שהיה נשיא ישראל ורבן, וצריך ללמד תורה, אלא מחמת שרק הוא היה מיושר ושלם במדותיו ודעותיו כל כך, באופן שהיה בן אהוב למלך מלכי המלכים, וכאילו נקרא מאליו מרוב החיבה שהיה אהוב ונחמד לפני השכינה הקדושה, להשתתף בשמחה הגדולה של מלכו של עולם. ולכן דוקא כאן כתב משה אלף זעירא, אע"פ שלכל דברות קדמה קריאה, כיון שקריאה זו היתה מעולה על הכל, וניסה משה להסתיר קריאה זו. [וראה מה שכתבנו להלן בס"ד, שיתכן שקריאה זו היתה כנגד הקריאה לאדם הראשון]. המשך בסמוך.

ולבתר וידבר ה' אליו. ע"כ. ולכן התינוקות מתחילים לקרוא פסוקים אלו של ויקרא, כדי לזכות מיד בתחילת דרכם לטעום מאותה קדושה עלינה ונשגבה מאד שזכה האדם השלם מרעה, בעת הזו שהם תינוקות טהורים וענוותנים. וז"ל החיד"א בספר שם הגדולים (ספרים מע' מ' אות מוה) וז"ל: הגאון המקובל מהר"ן שפירא (רבינו נתן נטע, מוקרא), חיבר אלף אופנים על אל"ף דויקרא זעירא, כמ"ש בהקדמת בן הרב, והרב בעל סדר הדורות ראה אותו, ושמעתי שהיה לו למהר"ן מגיד. ע"כ. וכן נמצא לפנינו בספר מגלה עמוקות אופן ר"נ (הו"ל: צריך אני להקדים הקדמה אחת שכתבתי בספרי הגדול מן אלף אופנים שכתבתי על אלף זעירא של ויקרא). ובספר לפנינו נדפסו רק צ' אפנים, ואף מהם נחסרו ו' הראשונים. והגאון בעל ספר הדורות כתב ראיתי את האלף אופנים על אלף זעירא של ויקרא מהגאון מהר"ן שפירא. ע"כ.

כמה פירושים לאלף זעירא דויקרא מתוך ספר מגלה עמוקות

ונביא כאן כמה פירושים מתוך האלף הללו שנדפסו לפנינו בס' מגלה עמוקות. א. עפ"ד הזוה"ק (פ' בשלח) שלאחר עשיית העגל נסתלקו המאורות ממשה, ולא נשארו אצלו רק אלף זיווין, [לכן אמר משה, יוסף עליכם אלף פעמים, זו היא משלי וכו']. לכן אמר הכתוב, ויקרא אל משה, ומה הוא היקר, אלף, ר"ל אלף זיווין שנתמעטו מכל האורות ולא נשארו רק אלף זיווין שהוא אלף זעירא. [ז"ל החסד לאברהם (מעין ב נהר מט): כאשר עלה משה לחר סיני לקבל התורה, ניתנו לו אלף חלקים אורה שהוא סוד אל"ף רבתי אדם שת אנוש, וכשעשו ישראל העגל נאבדו ממנו בעון ישראל, ואז נשאר לו חלק אחד לבד מכל האלף חלקים, ולכן אלף דויקרא זעירא, ולפי שמשו לא חטא לשיאבדו ממנו רק בעון ישראל היה זה, ולכן הקב"ה משלים אותם אליו משל ישראל, והם האורות והכתרים שהם עדיים של ישראל שהתנצלו מהם בחורב, אמנם בכל ליל שבת חוזר משה לקבל אותם האלף חלקים של אורה שאבד ולוקחם בסוד תוספות שבת ואז הוא מחזיר הכתרים של ישראל להם, ומאלו הכתרים יורשים ישראל תוספות השבת בכל ער"ש. וכ"כ בשפתי כהן (שמות ל, ז) שבעגל ניטלו ממנו האלף אורות ונשאר לו חלק אחד א' זעירא דויקרא, ובשבת שנתונים לו במתנה אותם החלקים שניטלו ממנו, מחזיר שראל הכתרים שלקח מהם].

ב. עפ"ד המדרש "הן כל יקר ראתה עינו" (איוב כח), אלו עיניו של רבי עקיבא, שראו יותר ממה שראה משה רבינו ע"ה. ויקר היינו תפילין (מגילה טז), ור"ע זכה לכל יקר, דהיינו שם שדי בכלל, אבל משה לא זכה רק לאלף זעירא שהוא סוד אות אחוריים. והיינו יקר אל משה, שזכה משה לראות נשמתו של ר"ע, וכן אלף זעירא בגימטריא רבי עקיבא, שהראה לו הקב"ה לכוף י"ח שורות, וחלשה דעתו, עד ששמע כך הלכה למשה מסיני, ואז נחה דעתו.

וטעם י"ח שורות חוזר הפסוק ופירש, וידבר ה' אליו ביחוד, כך הלכה מסיני לכוף י"ח שורות, מאוהל מועד, דבר זה זכה מ"ח פעמים "כאשר צוה ה' את משה" שנאמרו בפרשת פקודי במלאכת המשכן, ומאותם י"ח פעמים זכה משה ל"ח שורות שנחה דעתו, וזכה ליקר בימי ר"ע.

ג. ע"פ מה שהביא הגרי"ח זיע"א (אדרת אליהו פרשת קרח עה"פ יוצץ ציץ, ובס' בן יהודע חיגיה יב), שאדה"ר קודם שחטא, היה כלול בו נשמות מאלף ספירות, ואחר שחטא נשארו בו רק עשרה מן אותן האלף ספירות, וכמ"ש רבינו האר"י. ובזה ביאר מ"ש בגמ', שאדה"ר היה מן הארץ עד לרקיע. כלומר היה כולל נשמות מאלף ספירות, כנגד אלף שנים שיש מן הארץ עד שטח העליון של רקיע, והיינו עד ועד בכלל, (דמן הארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה). ע"כ. לכן אלף זעירא, רמז על אותם אלף ספירות שהיו בו ונזערו לעשר.

אלף זעירא שהאירה ביום ר"ח ניסן אחרי 2449 שנים מבריאת העולם

ושמא אפשר לתת טעם נוסף מדוע אלף זעירא, דהנה יום זה של א' ניסן שנת ג'תמ"ט, היה יום גדול כבריאת שמים וארץ, שבו שרתה שכינה בעולם, וכמ"ש במגילה (:) אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא ויהי ביום השמיני, וכתבי התם ויהי ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. והנה התורה החלה באות בית ולא באות א, מכמה טעמים. א. שהתורה קדמה לעולם שתקע"ד דורות, ונתנה אחרי כ"ו דורות, שהם סה"כ אלף דור. וזהו אות אלף. ב. לרמז שהאלף קדמה לבריאת העולם, שברא השי"ת מתחלה אל"ף עולמות והחריבו, והעולם התחיל באות ב', בראשית. ג. שקודם עלה במחשבה, ורק אח"כ נברא העולם, בפרט עולם המעשה. ואפשר שכאן ביום זה של השראת שכינה במשכן היתה מחד גיסא הארה יותר ממתן תורה, הארה השייכת לאותו אות א', אולם לא בשלימות [עד לעתיד לבא] רק בזעיר אנפין, ולכן האלף זעירא. וראה באור החיים הקדוש פ' בראשית שבניסן עלה במחשבה, ולא נברא עד תשרי. [ובתוס' ר"ה כז. כתבו להיפך, וכ"כ הרבה ספרים, אך בס' שארית יעקב (דף יט:) הגיה בתוס', שבניסן עלה במחשבה ובתשרי נברא, והביא כמה ראיות לזה. והצל"ח (ר"ה טז.) כתב, ואני אומר דגם ר"א ור' יהושע מודין לדברי התוס' ששני הסברות אמיתיות ושהעולם עלה במחשבה ולא נברא עד חצי שנה אח"כ, אלא שבזה נחלקו, ר"א סובר שמחשבה היתה בניסן והבריאה היתה בתשרי, ור' יהושע סובר להיפך]. וכאן בר"ח ניסן היתה הארה קדומה השייכת למה שעלה

במחשבה. ומאור נשגב זה השיג מרע"ה. ובפרט שהמקדש קדם לעולם וכן התורה והתשובה, וכאן היו ישראל בתשובה אחרי חטא העגל, והמשכן הוא משכן הלחות, והוא עצמו מאור ביהמ"ק, וז"ל מדרש תהלים (מזמור ז) ז' דברים קדמו לעולם אלפיים שנה, התורה, וכסא כבוד, וגן עדן, וגיהנם, ותשובה, והבית המקדש של מעלה, ושם משיח. א"ר הונא אר"ש בן לקיש אלפיים שנה קדמו אלו עם התורה לברייתו של עולם, שנא' ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום (משלי ח), ויומו של הקב"ה אלף שנים. ע"כ.

בפרשת ויקרא היו פניו של משה בוערות

והנה כתב בפענח רזא (ר"פ ויקרא), ויקרא אל משה וסמך ליה בסוף פרשת פקודי "ואש תהיה לילה בו", לומר שפניו של משה בוערות כאש ומאירות כגלגל חמה בדברו עמו. וכ"ה בבעל הטורים (ר"פ ויקרא), מתוך שקרא לו ודיבר עמו, היו פניו בוערות כאש. ע"כ. וצ"ע שכבר קרן אור פני משה כמעט חצי שנה לפני כן, ביוהכ"פ, והיה זה אור גדול מאד, ומה נתחדש עתה שהיו פניו בוערות. וצ"ל שכאן היתה הארה מסוג נוסף. ובע"כ שמחד גיסא היתה הארה גבוהה יותר ממה שזכה בהר סיני. וזו קריאה של חיבה, למי שראוי להקרא בן של מלך מלכי המלכים, בן שעושה רצונו בשלימות.

כל אדם יכול לזכות שפניו יהיו כפני חמה בעוה"ז וכ"ש בעוה"ב

וכתב בריקאנטי (שמות לד, ל), שכל הדבוק ביוצרו ומתלבש ברוה"ק יראו בו אותות הנפש על הגוף האפל. ע"כ. ומקורו בתורת האדם (שער הגמול) שקירון פני משה כפני חמה לפני יהושע כפני לבנה, זהו הראות כח הנפש על הגוף האפל, בדבקה בדעת עליון, וכן אמרו רז"ל על אדה"ר "ועל כל דבק ביוצרו ומתלבש ברוה הקודש", אמרו על פנחס בשעה שהיה רוה"ק היו פניו בוערות כלפידים, ואמרו עליו על ר' אליעזר הגדול כשהיה דורש במעשה בראשית היו קרנותיו יוצאות כקרנותיו של משה ואין אדם מכיר אם יום אם לילה, וכן אמרו בספרי (פרשת דברים פסקא י), פניהם של צדיקים לעתיד לבא דומים לחמה וללבנה ולרקיע ולכוכבים ולברקים ולשושנים ולמנורות בית המקדש. ע"כ.

כל הרפואות אפשר ללמוד מפסוק ויקרא אל משה

כתב בספר היכל הברכה ריש פרשת ויקרא: "אמר מרן הרבי ישראל בעל שם טוב, שכל הרפואות למד מפסוק ויקרא אל משה. וע' בסנהדרין (צ), אלו שאין להם חלק לעולם הבא, והלווחש על המכה, ושם (קא), רבי חנינא אמר אפילו ויקרא אל משה. וע"ש בפרש"י. ועוד ציינו לגמרא ביומא (מט). שרבי חנינא היה בקי ברפואות. וע"ע בע"ז (בב). [אוצר פלאות התורה]. ואפשר שזו הקריאה שקרא השי"ת למשה, שהחיבה הזו, מרפאה כל תחלואי הנפש, וממלאת כל י' מיני נגינה שבמח, שהם עשרה חלקים שבמח, ומתרפא הכל. ראה בסמוך. [וראה בס' עטרת ישועה (ויקרא אות א), שצריכין להמשיך רפואה וחיים להחולה מבחינת חכמה, וכמ"ש החכמה תחיה בעליה, והיא אות יו"ד שבשם, וזהו ה' יסדנו על ערש דוד', אותיות יו"ד. ואת אלף יש לה ג' ציורים, יו"ד, יו", ריו", והקטן שבהם עולה עשרים, וזה נרמז בבחינת אל"ף זעירא, הציור הקטן העולה עשרים, המורה על המשכת הרפואה וחיים. וזהו ויקרא אל משה, כי משה מספר חיים ארוכים, הנמשכים ע"י אות יו"ד בחינת אל"ף זעירא. והנה כל ענין המשכת הרפואה ע"י תפלות וכוונות הנ"ל, שייך רק למי שמאמין בהשגחת הבורא שהוא מנהיג את הבירה והוא יוצר כל הציורים, ובין פועל רע בין פועל טוב הכל הוא ע"י השגחתו ית"ש, אמנם אם ח"ו אינו מאמין בכל זה מהיכן יומשך לו רפואה, ואדרבה, בזה גורם לחולאים ח"ו, ולכן עמלק שקירר את האמונה, הביא קרירות בגוף שגורמת חליים רח"ל, אלא המשכת הרפואה הוא רק ע"י האמונה בהשגחה. ע"כ].

אלף רבתי של אדם ואלף זעירא של ויקרא

וע' בשל"ה (מס' פסחים מצה עשירה דרוש ו) שכתב, שאדה"ר הפריד בחטאו אלף של אמת, ונשאר מת, וזהו האלף של כתנות אור, וכשהופרד האלף מתבת 'אדם', נשאר 'דם'. וזהו שאמר פרעה ראו כי רעה נגד פניכם, והוא סוד אדם כי יקריב (ויקרא א). ובדברי הימים, מתחיל מבריאת עולם, ונכתב בספר הזוהר שהלכו, לרמוז 'מה שהיה הוא שיהיה' (קהלת א, ט). ואל"ף דאדם (דה"א א, א), רבתי, כי כן היה אדם מתחלת בריאתו, אל"ף דאור רבתי, וכן יהיה לעתיד. וכאשר קלקל, נסתלקה האל"ף. ואח"כ היה ראוי ליתקן במתן תורה, ונתקלקלו בעגל. ונתקן קצת כשנגמר המשכן, ואז נעשה 'אלף' זעירא ד'ויקרא', וסמך ליה 'אדם כי יקריב', אד"ם ר"ת א'דם, ד'וד, מ'שיח. ע"כ.

ויש לבאר בס"ד, שהקריאה שקרא השי"ת לאדם אחרי החטא איכה, כמ"ש "וַיִּקְרָא ה' אֶלְהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיְכָה". היתה לאמר לו, היכן נפלת מאור גדול ונשגב, עד למטה למטה. וכוונת הקריאה היתה שיודה בחטאו ויזעק להשי"ת מיד לקרבו אליו ולתקן הכל, והפסיד שחיפש זכות לעצמו במקום להתבטל ולבקש רחמים. אכן כאן תיקן משה שלימות האדם, וזכה לקריאה של חיבה

מדוע רק כאן כתב משה אלף זעירא

"ויקרא אל משה. אלף זעירא", לפי שביקש משה לכתוב ויקר. ויש לשאול שהרי לעיל (שמות כד) כתיב, ויעל משה אל ההר וגו' ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן. ופרש"י, משה וכל בני ישראל עומדים, אלא שחלק הכתוב כבוד למשה. ע"כ. ולמה שם לא ביקש משה לכתוב אלף זעירא. אלא שכאן היה הדבר מורגש יותר, שהקריאה נשמעה באזני כל ישראל, וכולם עומדים ומשתוקקים לשוב למעמד של הר סיני, לידבק בהשי"ת, וכולם יראים וחרדים, ופתאום קרא השי"ת משה משה, שיכנס אחרי שירד הכבוד לאהל מועד, ונדב ואביהו שנכנסו מתו, והנה משה זכה שנקרא ע"י השי"ת להכנס לשם. [המשך בסמוך].

כל ישראל שמעו כאן את קריאת החיבה משה

כי את הקריאה עצמה שמעו כל ישראל, וכפשט דברי המדרש, וכן כתב החיד"א בפני דוד (צו אות א) בשם נימוקי הרי"ד, שאע"פ שפרש"י קול לו, קול אליו. מ"מ בריש יומא מוכח שהיו שומעין לקול הקריאה, דאמרינן, ויקרא אל משה וכי כל ישראל עומדין ולא בא הכתוב אלא לחלוק כבוד למשה, מתיבי קול לו קול אליו משה שמע וכל ישראל לא שומעין, ל"ק הא בסיני הא באהל מועד, ואב"א ל"ק הא בקריאה הא בדיבור. פירוש שאת הדיבור לא שמעו, אבל הקריאה שמעו. וע"ע בפענח רזא כאן: ויקרא אל משה וסמיך לי לפניו תהי לילה בו, לומר כי פניו של משה בוערות כאש ומאירות כגלגל חמה בדברו עמו. ואלף זעירא לומר שאף שקראו השי"ת ועשה לו כל הכבוד הזה ונדבר עמו תדיר אע"כ הקטין עצמו לפניו ית' ולפני ישראל. ע"כ. ויש לעיין אם היה כך בכל פעם, או שכאן היה גילוי גדול יותר.

כיצד היו יודעים שנגלה הדיבור אל משה מבין הכרובים - מקול רעש הכרובים

איתא בפתרון תורה (ר"פ ויקרא): בשעה שהיתה שכינה שרויה על שני הכרובים, היתה הרוח נכנסת בכרובים ומפרפרים בכנפיהם והקול נשמע עד החצר החיצונה, שנא' קול כנפי כרובים נשמעים עד חצר החיצונה. ולא שהיה הקול נמוך, אלא שכיון שהיה מגיע על חצר החיצונה היה נפסק,

שגנאי הוא למלך להיות חילותיו שומעים דברו, אלא מפני השליח. ע"כ. ומשמע שגם קול כנפי הכרובים עצמם היה נשמע עד שם.

כיון שלכתחלה צריך לכתוב אותיות רגילות כיצד כתב משה אלף זעירא

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". ויקרא א' זעירא. וקשה שהרי השי"ת אמר לכתוב אות א', ולכתחלה צריך לכתוב אות רגילה, ואות קטנה כשר רק בדיעבד, וא"כ איך יכל משה רבינו לשנות. וצ"ל שמשה רבינו ביקש רשות על כך והשיבו השי"ת שאכן זכה לכיון לאמת, שרצונו ית' היה לכתוב א' זעירא. ב. אי נמי יש לומר, שמשה רבינו התאמץ בכל כחו, ועלה בידו לכתוב רק אלף זעירא, כאילו מבלי משים, לפי טהרת טבעו הזך, שהיה מיושר לפי רצון השי"ת האמיתי.

כמה טעמים שנכתב אלף זעירא

החיד"א בספר מדבר קדמות (מע' א' או טו) הביא ג' טעמים בזה מדוע אלף זעירא זעירא. א. רבינו בעל הטורים בפרפראותיו כתב, שמשה רבינו ע"ה מענותנותו כתבה זעירא שרצה לומר ויקר שלא נראה אליו ה' אלא באקראי. ב. בשם ילקוט ראובני, שמשה היה שלם בכל, רק חסרון מעט שפירש מהאשה. ג. מס' עץ הדעת טוב לרבינו מהרח"ו זלה"ה מכ"י קדשו ממש, שכתב בסוד אלף זעירא זעירא, שנודע כי על ידי ה' זעירא של בהבראם נבראו שמים וארץ, והיא ה' אחרונה שבשם הויה הנקראת שכנית עוזו, ובחינה זו לבדה שוכנת בתחתונים, ונודע כי המשכן הוא תבנית שמים וארץ, ומה ששוכן בו אינו רק אות א' ממילוי ה"א אחרונה. ע"כ.

כיצד הותר לכתוב ויקרא באלף זעירא

עוד יש לבאר כיצד הותר למשה רבינו ע"ה לכתוב א' קטנה, כיון שהאמת היתה שמשה רבינו עצמו קיבל את הקריאה הזו כמו מקרה בעלמא וכמו דבר שאינו חשוב כ"כ, ולא כקריאה של חיבה. ונמצא שאדרבה, כתיבת אלף זעירא, היא הכתיבה המדוייקת ביותר, שהיא הפירוש הנכון של סיפור הדברים שהיה שם, שמצד אחד היתה שם "קריאה", אבל מצד שני, הרי מרע"ה קיבל זאת כמו "ויקרא", מקרה בעלמא. לכן כתיב אלף, אך אלף זעירא.

כשהביט השי"ת שמשה חקק על כל כלי שם

המפורש, קרא לו, מה שלא זכו האבות הקדושים

איתא במדרש פתרון תורה (פ' ויקרא): בשעה שעשה משה את המשכן, כל דבר ודבר שהכין בו, היה חקוק עליו שם המפורש, ושמונה עשר פעמים מתחלת הפרשה ועד סופה כתיב כאשר צוה ה' את משה, כיון שהשכין הקב"ה שכינונו במשכן מיעט

משה את נפשו בענוה ועמד לו מן הצד, כיון שהביט הקב"ה בכל הכלים שחקוק עליהם שם, אמר כל כבוד זה עשה משה מבפנים והוא מבחוץ, קרא לו ויכנס לפניו שנא' ויקרא אל משה וגו'. ולאברהם ויקרא מלאך ה' וגו' לא כל קריאה וקריאה אחת, קריאה של אברהם מלאך, [קריאה של משה], הקב"ה קרא והקב"ה דיבר שנא' ויקרא אל משה וגו'. ע"כ.

דעת קנית מה חסרת

מי שאין בו דעה נבילה טובה הימנו

"ויקרא אל משה". במדרש (ויק"ר א. טו) איתא: כל תלמיד חכם שאין בו דעה נבילה טובה ממנו, שהרי משה לא נכנס עד שקראו ה' וכו'. ע"כ. וכבר עמדו רבים בזה שצריך להבין מהו עניינו של "דעת", שזה מעל החכמה והשכל. וגם אדם חכם גדול יכול להיות לאו בר דעה. ומהי הדעת הזו. ב. ועוד יש להבין בטעמו של דבר, שחמור עונשו כל כך, שגורע הוא מנבילה. ג. ועוד יש לשאול, שלכאוף הרי משה יכל להכנס בכל עת אל קודש הקדשים (כמו שכתב הגר"א ועוד, ראה להלן ר"פ אחרי. וכלשון הספרי ר"פ אחרי: אל אהרן אחיך ואל יבוא, אחיך בבל יבוא, ואין משה בבל יבוא), וא"כ משמע שבכל אותם הפעמים נכנס בלא שקרא לו השי"ת, והרי יש קפיידא שלא להכנס עד שיקראו לו, כמו שעשה כאן. ד. ועוד יש לשאול שאלה רבתי, דהיכן נרמז כאן בפסוק זה שבלא דעה הוא גרוע כל כך, שאפילו נבילה טובה הימנו. ה. וגם יש לשאול, דבמדרש הנ"ל מבואר שאכן משה רבינו היה יכול להכנס, ורק מחמת שיקול דעתו הטהורה לא נכנס, ואילו לעיל בסוף פרשת פקודי כתיב: "ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן". [ואפשר שאחר זמן נסתלק הענן ויכל לבא, ולכן לא בא. ודוחק. ושמא יכל משה להכנס אלא שהיה קשה עליו (לכן כתיב יכל חסר), או שהענן היה לו לסיוע שיש כאן רמז מן השמים שלא להכנס].

ואם היה לנו רשות לפתוח פה בזה, היה עולה על דעתינו לומר, דשמא כל זה בא לאפוקי ממעשה דנדב ואביהו, שנעונו בעונש גדול מאד עד מיתה. כאילו חייהם של קדושי עולם אלו, אדירים שבאדירים, אינם חשובים. והיינו, שאף אם משה יכל להכנס בלא שיקרא לו השי"ת, מ"מ כאן מדבר הכתוב על היום שבו שרתה שכינה, שבעת שירדה השכינה למשכן, היה עליו עצום ונורא וגילויים נשגבים בעולמות העליונים וכדו', ונפש כולם נמסה בתשוקה עזה להתקרב להשי"ת, ובאמת

אילו היה משה נכנס באותה שעה, היה זוכה להשגות עצומות ונשגבות למואד, אך משה עמד בנסיון, וויתר על הכל מפני הנהגה של דרך ארץ, שבשעה זו אין ראוי להכנס, שאף על פי שהוא בנה את המשכן והכל בזכותו, מכל מקום זהו בית ה', ואין נכנסים לבית בלי רשות, ואת ההבנה הנבונה הזו, שבחו חכמים וקראוהו בשם "דעת". ואפשר שמאז קיבל רשות להכנס כבן בית, ועיקר הקפיידא היתה בתחילה בשעה של תחלת השראת השכינה, שלא להכנס בלא קריאה מפורשת. ומה שנאמר לעיל, ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן, היינו שבשעה הראשונה שרה הענן על כל האהל, ולכן הרגיש בדעתו שאינו מסוגל להכנס, אפילו לא לפתח, כיון שאז הענן שכן על כל האהל, כמ"ש הרשב"ם והחזקוני והר"ח פלטיאל שם.

[וה פשוט ש"דעת" - אין ביאורה "השכלה", כמו שמקובל היום בעניינינו, אלא הכוונה לחכמה עמוקה של שיקול דעת נכון. ואפשר שע"י שמבטל דעתו ורצונו מפני רצון השי"ת, וזכה מאת ה' ל"דעת אלקים". וכתוב (משלי א. ז) יראת ה' ראשית דעת. ושם (ב. ה) אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא. כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ע"כ. ובפרס יוסף כאן הביא, שבשנת תקמ"ו מלכות אוסטריא סגרה את החדרים ופתחה בתי ספר, והמשכילים הוציאו קריאה ללמוד שפות והשכלה, והביאו ראייה ממדרש זה, וגדולי ישראל כמו הנוד"ב יצאו נגדם, וכתבו שביאור "דעת" הוא יראת שמים. והשר משה מונטיפיורי שאל להחידושי הרי"מ למה לא יתנו ללמד בניהם שפות זרות, והלא הסנהדרין היו יודעים ע' לשונות, וגם ע"י שמרדכי הבין לשון גתן ותרש בא הישועה לישראל (מגילה ג). וענה לו, דאדרבה משם ראייה להיפך, כי אם היו יהודים מבינים בלשונות אחרים אזי גתן ותרש היו נזהרים מלדבר לפני מרדכי שלא יספר מלך, ומוכח שיהודים אין מבינים בלשון זר ולא שמרו עצמם מפני מרדכי, ואף שלפחות צריך אחד להיות בקי בלשון זר, הנה די לנו במעלתו שבקי בשפות אחרות].

מדוע נאמר ויקרא אל משה אחרי חומש שמות

"ויקרא אל משה". פשט הכתוב שהוא מקושר עם מה שלמעלה (ס"פ פקודי): "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכל משה לבוא אל

להכנס כשרצה. ונמצא שהפסיד במשכן שעשה, כיון שעתה היתה השראת השכינה בדרגה גבוהה יותר, ואינו יכול להכנס. ולכן עתה קרא לו השי"ת בכדי שיוכל להכנס.

מדוע לא נאמרה פרשת שמיני מיד, אף שהיתה קודם פרשת ויקרא

הנה פרשה זו נאמרה בר"ח ניסן [ואף נקראת לעולם סמוך ל"ח ניסן], אך נראה שנאמרה אחרי מצות המילואים שהיתה חובת היום. ואפשר שעמ"י היו ממתנינים אימת יתכפר להם חטא העגל, ולזה צוה ה' על מצות עולה, שמי שיודע שפגם במחשבה [שעמ"י לא חטאו במעשה העגל (שעשאוהו הערב רב), אלא במחשבה], יביא עולה שמכפרת על הרהורי הלב. [ואף שבמתן תורה כבר קבלו את כל התורה, יתכן שבשבירת הלוחות שכתו. גם י"ל שקבלו את כל המצוות ופרטיהם בתורת קבלה, אבל לא בתורת ציווי ממש].

חיבתם של ישראל משהוקם המשכן

עמהם, מיד פייסו הקב"ה שאין בלבו על ישראל כלום, כמ"ש ויעבור ה' על פניו שהעביר עזמו מהם ועבר על פשעיהם. באותה שעה שמע משה קול נאה וקול משובח, לשעבר היה משה עומד והיה הדיבור בא לתוך אזנו כמין סילון ולא היה אחד מישראל שומע, אבל כשהיו פניו מאדימות היו יודעים שהדיבור בא אצלו. וכיון שנעשה המשכן שמע קול נאה, מה שמע (תהלים פח) כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו. אמר הקב"ה למשה, לשעבר היתה איבה ביני לבין בני, אבל עכשיו שנעשה המשכן אהבה ביני ובין בני, שלום ביני ובין בני. ראה מה כתיב וישם לך שלום, אימתי, ביום כלות משה. ע"כ.

ביום ששרתה שכינה בירך השי"ת את עמו בשלום ובברכת כהנים

איתא במדרש (במדב"ר יב, א), א"ר ברכיה הכהן, כשהלך יעקב אצל פרעה לא יצא מאצלו עד שבירכו, שיעלה נילוס לרגלו, אף אני כשאבוא אצלכם אני בא טעון ברכות. אמר ריב"ל, רמז כן הקב"ה לישראל בסניני, שיעשו את המשכן, שהוא נותן להם ברכות בביאתו, שנאמר מזבח אדמה תעשה לי וגו' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, וכן עשה כשבא למשכן בירכו, שנא' יברכך ה' וישמרך וגו', אימתי, והי ביום כלות. הא למדנו שאין אדם צדיק יותר מן

אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן. וכיון שלא יכל לבא, קראו השי"ת שיכנס. וכל זה היה בראש חודש ניסן. והנה צריך ביאור, דמשמע שעד כאן היה יכול לבא ורק עתה לא יכל לבא, והלא רק עתה הוקם המשכן, (ולבא סתם למשכן שהוקם קודם ששרתה בו השכינה, אין זה רבותא ואין בזה נפ"מ אם יכל לבא). וצריך לומר דאהל מועד היינו מקום השראת השכינה שהוא בבית קדשי הקדשים, וקודם לכן היה באהל שמושה עשה בשביל הלוחות. [זוה ע"פ האמור לעיל (שמות לג) "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה, הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד, והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה וגו'. והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה. וראה כל העם את עמוד הענן עמד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו. ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה". והיינו שהמקום שבו הונחו הלוחות, שם שרתה השכינה, ונקרא אהל מועד, ופרש"י שהוא על שם בית ועד למבקשי תורה]. ועל זה בא הכתוב לומר, שעתה זו הפעם הראשונה שמושה לא יכל להכנס לאהל מועד אשר עשה, משא"כ בארון והאהל שעשה לפני כן, שיכל

פתח הכתוב בקרבנות לומר להם שהם רצויים ואהובים

הנה תיכף אחרי שהיה הקריאה אל משה שיכנס לאהל מועד, דיבר השי"ת עמו את פרשת הקרבנות, וצריך להבין מדוע זוהי המצוה הראשונה שאמר השי"ת לישראל מיד אחרי ששרתה שכינה האהל מועד. ונראה שכל זה סימן לישראל שהם אהובים ורצויים בלב שלם לפני אביהם שבשמים, שאם יש קפידא כל שהיא בלב, אזי התשורה שיביא הבן לאביו או העבד לרבו היא מאוסה בעיניו, ולא יסכים לקחת מיזו תשורה, וכל שכן שלא לבקש ממנו. וכן מבואר מתוך דברי המדרש דלהלן. [המשך בסמוך].

משה הרכין אזנו לשמוע אם נשמע קול רחמים ושמע קול נאה ומשובח

וז"ל המדרש (במדב"ר יב, א) אֲשַׁמְעָה מִהַ יְדַבֵּר הָאֵל ה' כִּי יְדַבֵּר שְׁלוֹם אֶל עַמּוֹ וְאֶל חַסְדָּיו וְאֶל יְשׁוּבוֹ לְכַסְּהָ, בשעה שעשו את העגל וכעס עליהם הקב"ה ובקש משה רחמים וכו', ונתרצה להם הקב"ה, אעפ"כ היה בלבו עליהם, שנא' ובוים פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, כיון שנעשה המשכן הלך משה והרכין אזנו במשכן, אמר משה תאמר שיש בלבו של הקב"ה על ישראל, ה"ד (תהלים פח) אשמעה מה ידבר האל ה', האל לשון חוזק, שמא הוא בקושי

משה היה משיב על כל מצוה אם קבלוה עם ישראל

"וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". פרש"י, צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר (שמות י"ח) וישב משה את דברי העם וגו'. ע"כ. ומבואר בזה חידוש גדול, שעל כל מצוה ומצוה שנצטוו עם ישראל, היה משה שואל אותם אם מקבלים על עצמם, ואומרים שמקבלים, ומשה חוזר ומשיב שמקבלים. וצ"ע שהרי כבר קבלו את התורה בסיני, ודוחק לומר שהיה זה רק דרך כבוד, או שאחרי שבירת הלוחות שאני, והוצרך חיזוק חדש לקבלה, אע"פ שקבלו כבר לוחות שניות, מ"מ עדיין לא היה להם מתן תורה חדש לשמוע מפי ה' עשרת הדברות הכוללים כל תרי"ג מצוות.

ועל כל פנים אהל מועד היה השלמה של מתן תורה. וז"ל המדרש כאן (ויק"ר א, ט), מאהל מועד, א"ר אלעזר, אע"פ שנתנה תורה סייג לישראל מסיני, לא נענשו עליה עד שנתנית באוהל מועד, משל לדיוטגמא שהיא כתובה ומחותמת ונכנסה למדינה אין בני המדינה נענשים עליה עד שתתפרש להן בדימוסין של מדינה, כך אע"פ שנתנה תורה לישראל מסיני לא נענשו עליה עד שנתנית להם באהל מועד, הה"ד עד שהביאתיו אל בית אמי וגו', אל בית אמי זה סיני, אל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נצטוו ישראל בהוראה. ע"כ. [בפי' הראשון פירש רש"י, צא אמור להם דברי כיבושין בשבילכם הוא נדבר עמי. וצריך ביאור מה הכיבושין בזה. וי"ל שאילו לא היו עמ"י אומרים "דבר אתה עמנו ונשמעה וגו'", היו כולם היו קרוב לדרגה של משה רבינו שנאמר בו ואתה פה עמוד עמדי. ועל זה בא להוכיחם שהיו יכולים לזכות יותר, והם בקשו שמישה יהיה שליח, והבטיחו וקבלו שישמעו כל אשר יאמר, לכן הזכיר להם זאת שוב, שהדיבור הזה הוא שליחות מאת ה' אליהם, כאילו הם בעצמם שמעו. וכ"כ בשפ"א כאן. וז"ל האוחה"ק (דברים ה, כד) ושמעו ועשינו, קיימו וקבלו היהודים לעשות כל דבריו כאלו שמעו מפי השכינה].

האם הדיבור אל משה היה מבחוץ או שמשה היה נכנס לפנים

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". אמרו רז"ל שנאמר דבר זה לשבחו של משה. ומשמע מזה שלשון קריאה היינו קריאה להכנס אל אהל מועד, פי' כמו קריאה אל בית המלך, ולא רק קריאת שם משה משה. אך לשון הכתוב מאהל מועד, ולא אמר "באהל מועד". משמע שהיתה הקריאה מאהל מועד ומשה היה עומד בחוץ במקום שהוא. וכן משמע ממה שאמרו רז"ל יכול ישראל היו שומעים, ת"ל שהיה הקול נפסק ומגיע רק לאזניו של משה. ומשמע שמשה

האלהים היו האנוש מאלוה יצדק לאו, אלא גם הקב"ה ברך ישראל בביאתו אצלם לכך נאמר יברכך ה' וישמרך וסמך לו ויהי ביום כלות וגו'. ע"כ. ומה שאמר המדרש אין אדם יותר צדיק מן האלקים, אפשר לבאר בס"ד, שהוא בדרך קל וחומר, שכל מעלה טובה שראינו אצל צדיק, בודאי שהיא קיימת אצל השי"ת, ולכן אפשר לפעול מכחה ברכות וישועות, על דרך קל וחומר, כדוגמת זה, ומה אם יעקב הצדיק כשבא אצל פרעה הרשע לא יצא מאצלו עד שברכו, ק"ו צדיקו של עולם שלא יצא מאצלו, כמו במוצאי שבת וכו', עד שיברכנו.

משה היה מדבר לישראל כל אשר צוהו ה' הכל מהמשכן

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". כתב באור החיים הקדוש: בדרך רמז ירמוז, שיאמר משה לישראל שם באוהל מועד כל אשר יצווהו ה', ולזה סמך מאוהל מועד לאמר, פירוש משם יאמר הוא לישראל. ויש בזה טוב טעם, כדי שיהיה אימת הדיבור על שומעיו לפני המלך המצוה ב"ה, גם שיצדיקו אותו ביותר כשיאמר הדברים לפניו יתברך שלא הותיר ולא הוסיף על דבריו. ע"כ.

כל סודות שדיבר השי"ת אל משה מאהל מועד גילה ומסר הכל לישראל

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". כתב באור החיים הקדוש: אמרו רז"ל (ת"כ כאן), יכול היה מדבר עמו לצורך עצמו, ת"ל לאמר, בשביל ישראל היה מדבר עמו ולא בשביל עצמו. ע"כ. שלא היה דיבורו למשה זולת בשביל לדבר לישראל, מכאן אתה למד שלא דיבר ה' עם משה אלא דברי תורה שמסר לישראל, והוא מאמר התנא (אבות א) משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, הא למדת שכל מה שקבל מסר, ומכאן אתה למד שלא הודיעו ה' סוד שלא למדו את ישראל, והושוו ישראל למשה בידיעה אלא שהוא למד מפי הגבורה וישראל מפי איש. ע"כ. אמנם יתכן לחלק שכל זה רק לגבי סודות שקיבל מאהל מועד, ולא מה שקיבל מהר סיני. אך לשון האור החיים הקדוש (וכן מה שהביא ראה מהמשה באבות) יותר משמע דקאי גם על מה שקיבל בהר סיני. וצ"ע.

ולפנים]. ובפני יונתן איתא: כיון שהשלים משה להקים את המשכן חשב משה ודן בליבו, הר סיני, שהיה משיחתו משיחה של שעה וקידושו קידוש של שלושה ימים, לא היה לי אפשר שאעלה אליו עד זמן שהיה דיבור מדבר עמי, ואוהל מועד הזה שמשחתו לעולם וקידושו קידוש לעולם מן הדין היה שלא אבוא לתוכו עד זמן אשר ידבר עמי מן לפני ה', ואז קרא דיבור של ה' למשה וידבר מאמר של ה' עמו מן אוהל מועד לאמרו. ע"כ. וקצת משמע שרק כאשר חשב משה כן, קרא לו השי"ת. ואפשר שהטעם בזה לפי שצריך לעמוד לפני השכינה בעונה שלימה והתבטלות].

הנודר עצמו או בנו לה'

הנודר את ביתו לקרבן אם צריך לתת דמי ערכה

והנה כתיב "איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה" (ויקרא כז), ואיתא בתנחומא (בחוקתי סי' ז) וז"ל: פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם (משלי יא), זה התורה, שמתוך שהוא בן תורה הוא לומד היאך לוקח נפשות. ויפתח הגלעדי, מפני שלא היה בן תורה איבד את בתו, שבשעה שנלחם עם בני עמון נדר וכו', באותה שעה כעס עליו הקב"ה, אמר הקב"ה אילו יצא מביתו כלב או חזיר או גמל יקריב לפני, זימן לו הקב"ה בתו. אמרה לו בתו, שמא כתיב בתורה שיקריבו נפשות בניהם ע"ג המזבח. אמר לה נדרתי וכו', אמרה לו יעקב אבינו שנדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, ונתן לו הקב"ה י"ב שבטים, שמא הקריב אחד מהם, ולא עוד הלא חנה נדרה ונתתיו לה' כל ימי חייו (ש"א א יא), שמא הקריבה את בנה להקב"ה. ולא שמע אליה, אמרה לו הניחני ואלך אצל ביי"ד שמא אחד מהם ימצא פתח לדברך וכו', ולא מצאו פתח, ועליו נאמר גבר רש ועושיק דלים מטר סוחף ואין לחם (משלי כח), שהיה רש בתורה, והיה עושיק את הדלים, בשעה שהיו אומרים אמר שבולת ויאמר סבולת (שופטים יב), והיה שוחטו, לפיכך מטר סוחף ואין לחם, שהיה לו מי שיתיר את נדרו, אלא ואין לחם, שהעלים הקב"ה מהן את ההלכה שלא ימצאו פתח להתיר את נדרו, כיון שלא מצאו פתח, עלה ושחטה לפני הקב"ה, ורוה"ק צווחת נפשות הייתי מבקש שתקריב לפני? מי גרם לי פתח לאבד את בתו, על שלא קרא בתורה, שאילו קרא בתורה לא איבד את בתו, שכתוב איש כי יפליא נדר וגו', ואם נקבה היא (ויקרא כז), הרי פרי צדיק עץ חיים. ע"כ. ולכא' יש ללמוד מכאן הלכה שמי שנדר להקריב את ביתו לקרבן לה', יתן במקום זה את ערכה בקצוב בתורה. אך אפשר שאין הכוונה מצד הדין וההלכה, רק שאילו יפתח היה קורא בתורה, היה מוצא לעצמו תחליף לנדר שנדר. תדע, דאילו לפי ההלכה בלאו הכי ביתו אינה שלו שיוכל לידור

היה בחוץ. וצ"ל שהקריאה היתה בשביל שיכנס לפנים. ואפשר שישראל היו שומעים את הקריאה משה משה, לכבודו של משה, אבל לא שמעו את הדיבור. וראה בראב"ע, שקראו מאהל מועד שיבא שם, ושם ידבר עמו, והכבוד לפנים מהפרכת ושם היה משה נכנס, כי כן כתוב, וזה טעם ותמונת ה' ביט. וכ"כ הרמב"ן שאחרי הקריאה היה נכנס לפני

מה יעשה מי שנדר להביא את בנו עולה לה'

"אדם כי יקריב מכס", משמעות הלשון קצת שאפשר באמת להקריב אדם לקרבן, וכתב החיד"א (חומת אנך ויקרא א) בשם מהר"ם בן חביב (בדרשותיו כ"ו) שבא הכתוב לומר, שאם נדר אדם להקריב את בנו או בתו קרבן כמו שעשה יפתח, יתן דמיו, ויקח בדמיו בהמה לעולה. וזהו "אדם כי יקריב מכס", פ"י, שנדר להקריב מכס בנו או בתו או אחד שהוא ברשותו, דע, "מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם", שיתן דמיו ויקנה בהמה ויקריבנה. ע"כ. [וציין החיד"א ששם האריך בזה]. וזה חידוש לדינא, כי לכאורה נדרו בטל ומבוטל ואין בו ממש, ולכן אין עליו שום חיוב לעשות כן, לשום את בנו כמה דמים הוא שוה, ולהפריש דמים ולקנות בהם קרבן עולה. אלא נדרו הוי נדר שוא, ואילו יתן דמים תחתיו לעולה לא יתקן בזה כלום. ושוא הכוונה שאם רצונו לעשות כן, יתן דמים, ומעלה עליו הכתוב כאילו הקריבו עולה. [ומצינו שכן היו עושים]. וראה בסמוך.

מי שנדר להקריב בנו או ביתו האם צריך פתח לנדרו

ומסתבר שאין זה נדר כלל. ואף שמצינו שיפתח הגלעדי היה צריך פתח לנדרו, וכבר הקשה המג"א בהגהותיו זית רענן על הילקוט (פ' בחוקתי), דאף שנדר להקריב את מי שיצא מביתו קרבן, ויצאה ביתו לקראתו, ולא מצא פתח חרטה לנדרו והקריבה לקרבן, וצ"ע שהרי אין זה בידו כלל להקדיש את בתו, וא"כ אין צריך כלל פתח, וקיי"ל (ערכין כח). שאין אדם מקדיש או מחרים את ביתו, שהרי אינה שלו, שאין לו בה קנין הגוף לבעלות עולם, וכדתנן (שב) המחרים בנו ובתו ועבדו ושפחתו העברים אין מוחרמין, שאין אדם מחרים דבר שאינו שלו", דבעינן דומיא דבהמה שיש לו רשות למוכרה לעולם. וראה בסמוך.

אותה לקרבן. וזה כמו שהיא תידור אותו לקרבן, שלא יועיל כלל. והנדר לא חל בכלל.

אם אפשר להקדיש את כל זרעו להשי"ת

ואכתי יש להבין מה שאמרו במדרש שם, "שמתוך שהוא בן תורה הוא לומד היאך לוקח נפשות". ויש לפרש, שבן תורה שרוצה להקריב את בנו לקרבן לה', נותן ערכו לה'. והנה עוד איתא בתנחומא שם (בחוקותי סי' ח): האומות אומרים במה אקדם לה' אכף לאלהי מרום, האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי (מכ"ה 1), "אל הקב"ה בניכם אתם מבקשים להקריב לפני? לא בניכם ולא קרבנותיכם אני מבקש, לבני נתתי פרשת ערכין, ופרשת קרבנות, שקרבנותיהם חביבין לפני. אמר הקב"ה לישראל, אם אתם מביאים לפני ערכים שלכם, ואני מעלה עליכם כאילו הקרבנתם נפשותיכם לפני, אדם כי יקריב מכם (ויקרא א), מכם ולא מן האומות. לכן נאמר איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' וגו'. ע"כ. ומבואר שהצדקה שנותן, נחשבת לו כאילו הקריב את בנו לה'. ובודאי שהעני די לו מעט. וכנראה שבכח הצדקה הזו, הבן מתקדש ומתטהר, להיות רעיוני ורצונותיו קודש לה'. וזה חידוש השי"ת רק לישראל ולא לגויים.

הוראת הגר"ש אלישיב באשה שהקדישה את בנה לתורה בזמן הזה

ומעשה בילד שחלה וקודם שנכנס לחדר ניתוח עמדה אמו ונדרה שלא להנות מבנה, אלא להקדישו לתורה בלבד. ושאלו את הגר"ש אלישיב ואמר להם שבימינו מן הסתם לא נתכוונה לזמן פגרה, כמו בימי בין הזמנים וער"ש אחר חצות. כיון שכך הם סדרי הישיבות בזמן הזה, ולכן הורה להם שהאשה תישאל על הנדר, ותידור מחדש, ותפרש להדיא שלא מתכוונת לזמן זה של ימי פגרה. (חשוקי חמד נדרים לה) ועפ"ז כתב שם, במעשה שהיה שאשה אמרה כמה פעמים על העובר שלה, שהיא מקדישה אותו ויהיה קודש לה'. וחזרה על הנדר גם בשעת הברית ועוד. וכונתה היתה שתשלח אותו לישיבה קדושה אפילו במקום מרוחק, וכן שלא תבטל אותו מלימוד התורה הקדושה בשביל לעזור לה. והנה מצינו כזאת בנדרים (נה) המדיר בנו לתלמוד תורה, מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. ופ"י הר"ן, שהדירו שלא יהנה ממנו כדי שלא יתבטל מתלמוד תורה, ומ"מ מסתמא ממילי זוטרי. כי הני דליכא בהו בטול למוד תורה לא אדריה.

ואיתא בירושלמי שכן מותר לקנות לו מהשוק מן שצריך, אם הוא אדם שאין דרכו לקנות בעצמו, דאנן סהדי שלא הדירו על דעת כן (ש"ע יו"ד רכג ס"א).

מהו הנדר שנדרה חנה לתת את שמואל לה' כל ימי

והנה חנה נדרה שאם יולד לה בן ונתתיו לה' כל ימי חייו" (שמואל א' פרק א), ולכא' מוכח שאפשר להקדיש את בנו. אך זה אינו, שהרי הוא בן של אביו ולא של אימו. אלא הכוונה שנדרה על עצמה שלא תהנה ממנו כדרך האם שמנשקת את בנה, או שתבקש ממנו שירות ועכ"פ באחרית ימיה, אלא כל ימיו יהיה מובדל ללימוד התורה, וכ"כ האלשיך שם, שיהיה גדל בתורה, [זהו כתר תורה. וכן נדרה שיהא בניירות עולם, שיהיה לו נור אלקיו על ראשו. ע"כ. נמצא מעוטר בשתי כתרים]. ובמצודת דוד פי', שקבלה עליה בנדר שתתן אותו להתבודד תמיד בעבודת ה'. אי נמי כמו שתרגם יונתן, שיהא משרת לפני ה'. [שור"ר ברד"ק שם, שכתב: אני תמה איך חל נדרה על בנה שיהיה נזיר, ועוד שלא היה בעולם, ואפי' היה בעולם, הרי אמרו האיש מדיר את בנו נזיר ואין האשה מדרת את בנה בניזיר. ואפי' באיש לא מצאו בו טעם אלא אמרו הלכה היא בניזיר. וא"ת כי אלקנה עשה הנדר ג"כ אחרי ששמע מאשתו, איך הניח הפסוק לספר עיקר הנדר וכתב רק נדר חנה שאינו נזיר. ע"כ. והחיד"א בחומות אינן שם הביא ממהר"י חאגיז (בעץ חיים סוף נזיר), שאלקנה הסכים בפה מלא, והדירו בניזיר, וכה אמר עשי הטוב בעיניך. ע"כ. אמנם גם זה לא כתב אלא לגבי הנזירות, ולא לגבי מה שנתנה אותו לה'. והרד"ק הלן ביאר שאף שכל הלויים נתונים לה', י"ל ששאר הלויים היו באין לעבודת ה' מבין כ"ה שנה, והיא נתנה אותו לה' כל ימיו. (והביא ממדרש, אמרו לתנה למה את מבקשת זרע אנשים חכמים זרע אנשים נביאים, אמרה להם שיהא ראו לתנה לה', וזהו ונתתיו לה'). וכן כתיב, וישב שם עד עולם, כמו שנדרה עליו ונתתיו לה', ופי' עד עולם כל ימי חייו (ור"ל דרשו עד עולם, עולם הלויים שהיו משרתים עד נ' שנה, וכן שמואל נסתלק בגיל נ"ב שנה. ושנתים ינק מאמו). ומהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה (יו"ד סי' מט) תי', דהאומר כשיבוא לידי אתנו לצדקה חייב לקיים דבריו לכשיבוא, וכן אמרה חנה לכשיהיה לי זרע ונתתיו לה', וזה בידה עד שיגדיל, ומשיגדיל הובטחה בו שיקבל הנזירות בשביל עצמו. וכן מפורש ברמב"ם (ערכין פ"ג): אע"פ שאין אדם מוכר דבר שלא בא לעולם, אם אמר מה שיוציא אילן זה אקדישנו, חייב לקיים דבריו, ראיה לדבר יעקב אע"ה וכל אשר נתן לי עשר אעשורנו לך. ב. ועוד תירץ, דכיון שהיתה עקרה ובקשה מאת ה' שיתן לה זרע על תנאי זה שיהיה נזיר, ואח"כ נפקדה, הו"ל כאילו נתנה ה' על תנאי הנז'.

מעשה במי שנדר שהבן הראשון שיוולד לו יהיה קודש ויתנהו לה' כל ימיו

ומהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה (יו"ד סי' מט) נשאל בת"ח אחד שבעודו פנוי בלא אשה, ומרוב חשקו נדר ואמר: נדר עלי שהבן הראשון יהיה קדש ונתתיו לה' כל ימי חייו. ונשא אשה והוליד בן ראשון זכר, ואחר היותו בן י"ג שנה רצה להוציאו מבית הספר, מאחר שלא ראה סימן יפה בתלמודו. ובא לשאול אם יש לו פתח כשאר נדרים. והשיב,

שמכמה טעמים אין כאן חשש. א. שאין כאן לשון נדר (שלא אסר עליו שום דבר. וגם הוא דבר שאין בו ממש, ואינו חל על דשבלי"ט), ולא לשון שבועה. ומדאמרין (נזיר כה). אמתני' דהאיש מדיר את בנו, הלכה היא בנזיר, ש"מ שאין אדם יכול להדיר את בנו בשאר נדרים. ונדר שהוציאו בלשון שבועה לא מהני (ש"ע י"ד ס"ס ה). ועכ"פ אפי' היה נשבע ממש אינו חייב בשבועתו אלא כל זמן שלא הגדיל. אך מסקנתו שיש להחמיר כל זמן שלא הגדיל הילד, וכשיגדיל בודקין אותו אם ירצה בשביל עצמו.

מה דין מי שהקדיש את בנו שיוולד לו לשמים

בז"ח (בראשית ו) איתא: ההוא גברא דאקדיש בריה, ואמר, האי ברא דאתייליד יהא מקודש לאלהים, שמע ר' חייא ושמתיה, א"ל ומה על דאקדישת ברי לקב"ה, ליהוי ההוא גברא בשמתא, א"ל לאו על כך עבדית אלא על דאקדישתיה לשם הנקרא אלהים, והתורה אמרה זובח לאלהים יחרם. אמר והיאך הוה לי למימר, אמר ליה האי ברא דאתייליד לי ליהוי מקודש לה' ולא לשם אחר. כחנה, דכתיב ונתתיו לה' (ש"א א) ולא אמרה לאלהים.

סגולה לרפוא"ש ואריכות ימים ושנים להקדיש את הבן לתורה

ובשם הגר"י קמינצקי כתבו עצה לרפואה ואריכות ימים, לידור נדר להקדיש את הילד לתורה ולעבודת ה', באופן מוחלט וברור, וכמו שמצינו שנדרה חנה. ואע"פ שדבר זה תלוי גם בדעתו של הילד, מ"מ ההורים יעשו את כל מה שמוטל עליהם להביא אותו לבחירה בזה, שיהא כל ימיו על התורה ועבודת השי"ת (במחיצת רבינו עמוד רכט).

בזמן שביהמ"ק קיים לא שמענו שהוצרכו לבקש מחילה

מובא מהחת"ס (דרשה לשבת שובה, תורת משה דברים עמ' עח), שבזמן שביהמ"ק היה קיים לא שמענו שהוצרכו לבקש מחילה זה מזה בערב יוה"כ פ, והטעם משום שטבע הקרבנות עצמם הוא לקרב את הלבבות ולהשלים ביניהם.

השי"ת מזמין לקרבן בהמה שנתגלגל בה אדם שחטא בכיוצא בזה

"אדם כי יקריב מכם". יש לפרש על סוד הגלגול, לפמ"ש בערבי נחל (ויקרא דרוש א, ב) בשם האר"י,

שמחוסד השי"ת, שהחוטא ומקריב קרבן מזדמן לו מהשי"ת באותה בהמה שקנה להקריב, שיהיה בה גלגול מעין אותו העוון עצמו שעשה זה, ועי"ז שזה מקריב קרבן ושב לה' על אותו עון, ונתקרב חלק נשמתו למקורו, אזי נתתקן ונתקרב גם אותו הגלגול שבבהמה למקורו, כי מצא מין את מינו ומתחברים ועולים גם יחד. וכ"כ בחסד לאברהם (מעין ה נהר כד) שהאדם שהולך להביא קרבן הקב"ה בדרך נס מזמין לפניו בהמה שנפש אדם מתגלגל בה, ונמצא בזה שהקרבן מועיל לב' דברים, למביא הקרבן, ולנפש שנתגלגלה בבהמה זו, שע"י שחיטת הבהמה מקבלת עונש ומתכפר, ובעליית עשן הקרבן הנפש עולה למעלה וחוזרת לשלימותה. וז"ס אדם ובהמה תושיע ה'. ע"כ. וא"כ זהו אדם כי יקריב מכם, שיתכן שהקרבן הוא אדם מכם, פי' מישראל.

ושו"ר בריקאנטי (פ' יז) בשם י"א, שאחר ג' פעמים מתגלגל בבהמה, וזהו אדם כי יקריב מכם קרבן לה', מכם ממש. וזהו וזבחת מבקרך, קרי ביה מקרבך. ולדבריהם לא יבוא לעולם בגלגול חיה, ולכן אין מקריבים מהם. ע"כ. [וכ"כ השל"ה (ויקרא תורה אור), ושהשי"ת מזמין לקרבנות כמה גלגולים שנתגלגלו לשם. ושם (פינחס) שזהו קרבני לחמי לאש"י, כמו 'אנשי', הם המגולגלים בקרבן ובוה מזדכך נפשם. וזהו 'והשב העבודה לדביר ביתך ואש"י ישראל'. ובמדרש (ראה בתו מנחות קי), דמיכאל שר הגדול מקריב נשמותיהן של ישראל למעלה כו', אמנם זה בא מהקרבן למטה. ע"כ. גם הרדב"ז בס' מצודת דוד כתב, שיש נשמות שנתחייבו להתגלגל ולקבל עונשם בעוה"ז עבור חטאם, ולפעמים נתגלגל באדם ופעמים איש באשה ואשה באיש ואפי' בבהמה ובעו"ח הכל לפי העונש המגיע לו].

הטעם שא"א להקריב קרבן מחיות ודגים

ובזה יש לבאר הטעם שא"א להקריב קרבנות מחיה או מדגים, כמו שכתב הרקנאטי לדעת י"א שנפש אדם לא תתגלגל בחיה, וה"ה כלפי הדגים י"ל שמתגלגלים בהם נשמות צדיקים שתיקונם קל מאד, ואינם צריכים קרבן, וכמו שאינם צריכים שחיטה. ועוד שמה שאינו צריך שחיטה לא שייך בו הקרבה, שהשחיטה היא אחד מד' עבודות של הקרבן. ובפענח רזא כאן כתב, הטעם שלא הוכשרה חיה לגבי מזבחה, משום שלא היתה בכלל ברכה במעשה בראשית בשביל הנחש שהיתה עתידה להתקלל כדפירש"י שם, ולכן נמי הותר חלבה בשביל שא"צ למזבח וזכו לכסות דמן מכיון שלא נזרק. ודגים אינם קרביין, מפני שאין להם לא דם ולא חלב. ע"כ. ובזבחים (קטו) איתא, עד שלא הוקם המשכן הבמות מותרות, ועבודה בבכורות, והכל כשירין להקריב בהמה חיה ועוף, זכרים

נמי, שרק אחרי שהוקם המשכן נחדש תיקון הזה
מועיל לאותם נשמות שיזכו להיות קרבו.

קרבו מגוי או מערב רב

משא"כ בישראל המביא, שגם מעשה הקרבן
מתייחס אליו. ולפ"ז י"ל שבא הריבוי לרבות לערב
רב גם לגבי החלק השני הנז'. ע"י בשו"ת פנים מאירות
(ח"ב סי' קט) שהק' דכיון דקיי"ל (חולין יג.) מקבלין קרבנות מגוי,
א"כ מאי מספק"ל אם כהני שלוחי דידן, והא אין שליחות לגוי (ב"מ
עא:), וצ"ל דלגבי גוי באמת פשוט לגמי' דשלוחי דרחמנא, ולא
איבעיא רק גבי ישראל. ע"כ. ולכא"ו יש לדון, דשמא מ"מ גוי אינו
מופקע מתורת שליחות לגמרי, כאשר המינוי שליחות הוא משמייא.
ועיי'ן. והמקנה (קידושין מא:) תי' דרק בפסח דכתיב ושחטו אותו בעי
שליחות ולא בשאר קדשים, וכ"כ בפני יהושע (קידושין מא:).
ובח"ס (גדרים לה: חיד"ס סי' שכא) כתב דבקדשים יש שליחות לגוי,
שכל מעשיהם ע"י שליח. וכ"כ בת' מהר"ם שיק (י"ד סי' כב).
ובמקור ברון (דף תתעה בהג"ה) תי', דהראשונים העלו הא דלא בעי
כח שליחות רק בדבר דבעי דעת המשלח, ובגדרים (לה) מב' דל"ב
דעת משלח רק בדבר הבא לכפרה, ועוד כתבו הראשונים דגוי
המביא קרבן מבוין בזה רק להתקרב לישראל ולא למען כפרה,
ולפ"ז לא בעינן דעתם כלא וצ"ע כח שליחות. וע"ע בשו"ת גבעת
שאלו (סימן קט). וע"ע בדרוש וחדוש לרעק"א (כתובות יא.).

נשבע השי"ת שלא יקבל קרבנות מגוי

ובמדרש אגדה (ר"פ יז) איתא, אמר הקב"ה [לבלעם],
שבועה שלא אקבל [קרבנות] אלא מן ישראל, שנא'
מאת בני ישראל ברית עולם (ויקרא כד ח). ע"כ. וצ"ע
שהרי לא נשתנה הדין שגוי יכול להביא קרבן, וכך
ההלכה פסוקה עד היום ולעולם. ואפשר שהוא
מביא רק כמותנה בעלמא, כמו שמקדיש חפץ
לבדק הבית, אבל הקרבן עצמו הוא עולה לישראל
ולא משתייך לגוי כלל. ולכן כתיב (ויקרא כב כה) ומיד
בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי
משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם. וצריך ביאור,
וכי הקרבן שהגוי מביא צריך להרצות לנו אילו לא
היה בו מום, הלא הגוי הביאו לצורך עצמו, ומשמע
שאילו לא היה בו מום, היה הקרבן נרצה לנו. ומזה
סיוע למשנ"ת שקרבן של גוי עולה לנו ולא לו.

(ולכא"ו בקרבן יש ד' חלקים. א. הקדשתו. שצריך להקדישו
תחלה. ובזה חלה עליו קדושה ונאסר בהנאה. ב. הבאתו אל
פתח אהל מועד. ובמנחה שאין הבאתה ניכרת, צריך לעשות
הגשה אל קרן המזבח. ג. עבודתו, שהם שחיטה קבלה הולכה
וזריקה. ד. הקטרתו. והקטרתו ע"ג המזבח הוא החלק הפחות
הכרחי, שאינו מעכב את הכפרה וכשר אף בלילה. ומעתה יש
לדון בקרבן של גוי איזה חלקים מעכבים בו. דשמא חלק ג'
וד' אין בו כלל. וגם יש לעיי'ן בקרבן נדבה אם יוצא ידי נדרו
בקיום מקצת מן החלקים הנ"ל).

ונקבות תמימין ובעלי מומין טהורין. ע"כ. וצ"ל
שקודם שהוקם המשכן, אה"נ היו מתגלגלים
נשמות גם בחיות ושאר בע"ח שהיו כשרים אז. ואי

בדין קרבנות מערב רב

יש לעיי'ן אם הערב רב יכלו להקריב קרבנות
[מדכתיב 'מכם'. ובזוה"ק פ' ויקהל איתא, 'קחו מאתכם' ולא מערב
רב. (ובת"י כאן: מכם ולא מן המומרים עובדי אלילים)]. ואע"פ שגם
הגויים יכלו להביא קרבנות, מ"מ יש לעיי'ן לגבי
קרבנות חובה, וגם קרבנן נדבה של גוי אינו קרבן
ממש, די"א שאינו עולה לו לכפרה. ועוד דשמא
ערב רב גריעי משום שעשו את העגל והקריבו
קרבנות לעגל. וגם יתכן דלא עדיפי מישראל מומר
שאין מקבלים ממנו קרבן. וביותר יש לומר דכיון
דכתיב לעיל פ' פקודי, קחו מאתכם תרומה לה',
ופי' בזוה"ק ובמגיד מישרים שבא למעט ערב רב,
כיון שעשו את העגל, לכן בא להוציא שאף שלענין
המשכן עצמו נפסלו, לענין קרבנות לא, אחר שכבר
שרתה שכינה במשכן. ודו"ק. ובתו"כ איתא: אדם
כי יקריב לרבות את הגרים. וצ"ע דמהיכי תיתי
למעט גרים. ועוד שהרי אפי' מגויים מקבלים
קרבנות נדבה. ושמא קאי על הערב רב. וכבר
בארנו בס"ד כמה טעמים למה הוצרך לרבות ערב
רב אע"פ שכבר נתרבו גויים. [וראה באוה"ק כאן שעמד
בזה מדוע הוצרך לרבות גרים].

י"ל שקרבן של גוי הוא רק בהבאה ולא במעשה ההקרבה

והנה במקום אחר כתבנו בדרך פלפול ליישב
קושיית האחרונים למ"ד כהנים שלוחי דידן, דאיך
מקבלים קרבן מגוי והרי אין שליחות לגוי. וכתבנו
שאפשר שבכל קרבן יש ב' חלקים. א. ההקרבה
גרידא, פי' הבאה לפני אהל מועד. ובזה יש כמו
מתנה של דורון. ב. מעשה הקרבן שהם השחיטה
וכו' עד גמר ההקרבה. ושמא אצל גוי, גדר הקרבן
הוא רק הבאת דורון, וזה רק החלק הא' הנזכר, אבל
לא החלק הב' של מעשה הקרבן, ולענין זה אין
צריך שליחות. וגוי שמביא קרבן, אין נחשב לו
שהקריב קרבן, רק שהביא נדבה בעלמא, אבל
ההקרבה ומצוותה מתייחסים רק אל הכהנים. ולכן
אינו מביא קרבן חובה, כיון שבקרבן חובה צריך
שיעשה את מעשה הקרבן, בשביל שיתכפר לו.

קרבנו של אדם הראשון

דין "לכם" בקרבנו של אדם הראשון

"אדם כי יקריב מכם". בתנחומא (צו, א): אמר הקב"ה אם בקשת להקריב קרבן לא תגזול לאדם כלום, למה כי אני ה' אהב משפט שונא גזל בעולה, ואימתי אתה מעלה עולה ואני מקבלה, כשתנקה כפיך מן הגזל. [לכאן הכונה אע"פ שהקרבן שמביא אין בו כל גזל, מ"מ כיון שבתוך ממונו נתערב פרוטה אחת של גזל, ממילא זה גורם שגם כסף נקי שלו שקנה בו קרבן, מ"מ יש כאן רושם של גזל, כיון שכל הממון נחשב ברשות אחת]. ומתחילת הקרבנות אתה למד, אדם כי יקריב וגו', למה נא' אדם, אמר הקב"ה כשתהא מקריב לפני תהא כאדם הראשון, שלא היה גוזל מאחרים, שהוא היה יחידי בעולם. ע"כ. ויש לשאול דמ"מ אדם הראשון לא עשה קנין. אכן במק"א בארנו, שכאשר נוצר אדה"ר ממילא כל העולם היה שייך לו, כיון שהוא מיועד עבורו, וא"צ לעשות מעשה קנין, כי מעשה קנין איננו עושה שום חלות, אלא רק דין של זכות, וכאשר יש אדם אחד בעולם ממילא כל הזכויות שלו, כיון שנברא עבורו. וכאשר נולד קין ממילא נהיו כאן ב' בעלי זכויות, ורק אז היה שייך מעשה קנין, כדי לזכות בזכות פרטיות. וכ"ה לשון רש"י ריש ויקרא, מה אדה"ר וכו', שהיה הכל שלו. שו"ר בס' אילת השחר עה"ת (ויקרא) שהקשה, אמאי הוי הכל שלו, וכי עשה מעשה קנין בכל העולם, וגם קנין חזקה מטעם סדנא דארעא חד הוא, לא יועיל, דאין זה מועיל רק במק"א דדעת אחרת מקנה ולא בהפקר (עי' ב"ב נג). והניח בצ"ע. אך לענ"ד הביאור כמו שנת' בס"ד.

מדוע הכל היה שייך לאדם הראשון

יש מקשים מדוע היה הכל של אדה"ר, והלא כבר נולדו קין והבל, וא"כ צריך מעשה קנין. א. ובס' טעמא דקרא תי', שכיון שנאמר לאדה"ר בפירוש ורדו בדגת הים וגו' ובכל חית וגו', נמצא שהשי"ת הקנה לו להדיא את הכל. ב. ויש לעיין, דדילמא היה לאדם הראשון כעין דין מלכות, כיון שהוא לבדו נברא בעולם, ומתחלה הכל נברא אך ורק בשבילו. וצ"ע. ג. ועי"ל שפר זה שהקריב אדה"ר היה מיועד דוקא עבורו, כי לו משפט הבכורה להקריב הקרבן, וממילא הוא שייך לו. וצ"ע. ד. והנה כתב הרמב"ם (עבדים פרק יב) שבן נח יכול למכור את בניו ובנותיו הקטנים לעבדי עולם. ולפי זה יש לדון לגבי אדה"ר, דלכאן קין והבל לא נאמר בהם לצביונם נבראו, ואולי לא היה להם דין של גדולים.

ואף שנענש קין על שחטא, י"ל דמ"מ שייך עונש. וצ"ע בכל זה. וגם יש מקום לדון לגבי חוה אם שייך כאן משום מה שקנתה אשה קנה בעלה.

כשיש גזל מעורב בשאר ממונו האם הקרבן מתקבל

[ממהדורא אחרת] בתנחומא (פ' צו ס' א): "אם בקשת להקריב קרבן, לא תגזול לאדם כלום, ואימתי אתה מעלה עולה ואני מקבלה כשתנקה כפיך מן גזל. דוד אמר מי יעלה בהר ה', מי שהוא נקי כפים מן הגזל. ומתחלת הקרבנות אתה למד דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם, למה אומר אדם, אלא אמר הקב"ה כשתהא מקריב לפני תהיה כאדם הראשון שלא היה גוזל מאחרים שהוא היה יחידי בעולם, כך אתה לא תהיה גוזל לבריה". ע"כ. ויש מקשים שהרי גם אדה"ר היה צריך לקנות את הקרבן בכדי שיחשב שלו, [ויש לעיין בזה, האם הקרבן צריך להיות קנין שלו, או"ד די שיהא מוקדש עבורו, ושמא מ"מ בשביל להקדיש צריך שיהא שלו ממש. וע' בנדרים (לד): היתה ככר של הפקר לפניו ואמר ככר זו הקדש וכו'. ובפ"י הרא"ש שם כתב שיכול להקדישו כיון שבידו לזכות בו. אך בשטמ"ק שם כתב דדוקא בתוך ד' אמות שלו שקנו לו הככר]. ועוד, שהיה שייך גזל כלפי חוה וכן קין והבל אם כבר נולדו. אכן יש לפרש שאין כוונת המדרש שהקריב שמתקריב יהיה שלו ולא גזול, אלא שכל ממונו יהיה נקי מתערובת גזל, שאל"כ הממון שקנה בו את הקרבן, יש בו מן הגזל שגזל, ולכן נקט הכתוב דוקא עולה ולא קרבן אחר, דמיירי בקרבן נדבה שבא בשביל ריצוי, וקמ"ל שאע"פ שהקרבן אין בו גזל כלל, מ"מ אינו נרצה לו אם בממונו היה גזל. וביאור זה עולה יפה בלשון המדרש. ודו"ק.

האם אדם הראשון היה צריך לקנות את הקרבן קודם שהקריבו

ב. אך עוד יש לבאר יסוד גדול בענייני קנין, שקנין אין פירושו כעין חלות מסויימת כמו ענין הקדש, אלא זוהי רק זכות השתמשות, וכמו שמצינו זכות כללית, שזה דין חדש של קנין, דהיינו ממון השבט או ממון בני העיר, שאין זו שותפות באחוזים, אלא כל אחד יש לו זכות בכל. וכן הוא ממון הירושה קודם שנתחלק לכל היורשים שכל אחד זכאי בכל. וגם העולם שעומד לשימוש בני האדם נחשב שלהם מבלי מעשה קנין, וכשנוצר אדה"ר הכל היה קנין שלו ממש, מבלי מעשה קנין, ואח"כ כשנולדו

ובניו מפריעים את קניינו. כיון שהם נחשבים ברשותו. ובפרט לפמ"ש הרמב"ם שכן נח יכול למכור את בניו לעבדים עד שיגדלו.

קין והבל, ניתן להם זכות שימוש נוספת, לא שפקע קניינו של אדה"ר, כיון שלא זכה בזכות אישית, ולכן גם הם זכאים כמותו. [ויש הרבה להרחיב בזה. ואכמ"ל]. אמנם י"ל שקודם מתן תורה אין אשתו

בביאור מצות הבאת הקרבן

בעצמו מטריח בטיפולו עד שיביאנו לפתח אהל מועד ולא יתן לעבדו או שלוחו. ושהיוצא מזה, שיש ב' מצוות בקרבן על הבעלים. א. שהוא עצמו חייב בטיפולו והבאתו עד לעזרה. ב. חיוב להקריב על המזבח. וכשאמר הרי עלי נתחייב בהבאתו לעזרה, ואם מתה קודם הבאתו לעזרה, חייב להביא אחר גם משום מצות הבאה, ולא רק משום ההקרבה. אמנם כשנשחט שלא לשמו יש מקום לומר שיצא מצות הבאה, אבל י"ל למ"ש התוס' שיצא י"ח בהבאת הקרבן לעזרה, מ"מ אם נשחט שלא כדינו באיסור דשלא לשמו גרע טפי, דקנסיה רחמנא להביא אחר. עכ"ד.

גוי שהקדיש קרבן ואח"כ נתגייר

ובצפנת פענח עה"ת (ויקרא) נסתפק בגוי שהקדיש קרבן ואח"כ נתגייר, למ"ד שלמי בן נח עולות, האם יוכל לשנותו לשלמים. וכתב שזה תלוי האם בעצם הוא עולה, או שהוא רק דין שהוא עולה. וכתב שדעת הרמב"ם דהא דקדשי עכו"מ אין מועלין בהם ואין עושה תמורה, אינו משום שהגוי אינו עושה תמורה, אלא משום שקרבנו אינו עושה תמורה לפי שלא חלה עליו קדושת גוף, ולכן פסק הרמב"ם שאם גוי נדר שלמים ונתנם לישראל ע"מ שיתכפר בהם ישראל, אוכלין אותם הישראלים כשלמי ישראל.

חסר לו להוצאות הדרך אם נחשב דל לקרבן עולה ויורד

ויש שהעירו דנפ"מ מזה לגבי קרבן שיש בו חילוק בין עשיר לדל, באם ידו משגת לקרבן עשיר, אבל לא יחד עם הוצאות הדרך, שיתכן שנחשב דל, כיון שהוצאות הדרך הם גם בכלל המצוה. וע' בספרא (ויקרא דבוא דחובה פרשה י): ואם לא תגיע ידו די שה, אין אומרים לו ללות ולא לעסוק באומנותו. יש לו שה ואין לו צרכיו מנין שייבא קרבן עני, ת"ל די שה ע"כ. וי"מ (ע' במלבי"ם שם) פרשו דקאי על צרכי מזונות, שאם יוציא מעותיו על השה לא ישארו לו לצרכי ביתו. וי"מ דקאי על נסכי הקרבן. אבל בפירוש רבינו הלל שם פירש, שאין לו כדי טיפולו

אם הבעלים עצמו צריך לטרוח בהבאת הקרבן ביהמ"ק ולא ע"י שליח

"אל פתח אהל מועד יקריב אותו". הנה לא מיירי על זביחת הקרבן והקרבתו על גבי המזבח, אלא על הקרבה עד פתח אהל מועד. [וכן להלן (ד, ד) לגבי פר כהן משיח. ושם (יב, ו) לגבי קרבן יולדת]. ופרש"י שמטפל בהבאתו עד העזרה. ולכא"ו כל זה פשוט שצריך להביא את הקרבן עד פתח אהל מועד, ולא שיחכה עד שיבא מאליו. ועוד שהרי די לקנותו שם, כמו שהיו עושים לגבי קני עופות. ולכא"ו צריך לומר שיש מצוה מיוחדת בעצם ההקרבה עד פתח העזרה. אולי כמו מביא דורון למלך, ומביאו עד ארמונו של המלך, אע"פ שהדורון אינו מוכן כעת. ואח"כ יש מצוה נוספת של הכנת הדורון להגשה למלך, שזה סדר עבודות הקרבן. ובפענח רזא ביאר פסוק דידן: שלא יאמר אדם לכהן לך קח בהמתי והקרב אותה, דאין זה דרך כבוד כלפי מעלה רק בעצמו יביאנה ויריצנה לפני המלך ית'. וכ"ה בדעת זקנים שבעל הקרבן מדדה ומביאו עד לפני בית המלך. וכ"ה בפ"י הרא"ש שבעל קרבן קונהו ומביאו עד לפני המלך.

ב' מצוות בהבאת הקרבן

ובספרי (פ' ראה) רק קדשין אשר יהיו לך ונדרין תשא ובאת אל המקום, תשא ובאת, מלמד שחייב בטיפול הבאתן עד שייביאם לבית הבחירה. ר"י או' עד באר הגולה חייב באחריותו. והנה במל"מ (מע"ה"ק יד, ה) הבי"ד התוס' (חולין כב) בת"י הב' שכיון שהביא ליד הכהן יצא ידי נדרו, מאחר דמ"מ א' מהן ראוי להקריב. והק' שכיון שא"א להקריב מחמת ספק אין יצא ידי נדרו. ובגליון הש"ס ציין לחולין (קלט) ופרש"י שם, דכי אמר עלי ה"ק עלי להביאו לעזרה, אבל בדה"ב גמרו בהפרשתו. ובס' טהרת הקדש (ריש חולין) הביא מקור לזה מפרש"י מעילה (ט). דלר"ש חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה וכיון שהביאו נפטר מאחריותו. והובא בשו"ת דברי יציב (ח"מ סי' ט), והוסיף מדברי הראב"ד בתו"כ (פרשתא ג ה"ג), שלא יאמר ילך הגזבר ויביאנו וכו' אלא חייב הוא להביאו. וגם בהעמק דבר להנצי"ב כתב, שהוא

בהבאה לעזרה, וכתב הראב"ד שם, דהיינו הוצאות הדרך לירושלים. [ובאוחה"ק (ויקרא ה, ז) פ"י מתחלה דקאי על צרכיו לכסות או למחיה. ומה שפ"י רבינו הלל צרכיו של שה, שהדין הוא שהוא צריך להטפל בו להביאו לעזרה. זה דוחק, כי מה טורח בזה יותר מהבאת תורים ובני יונה, ואם על גודל הכבש, יוליך בידו מעות למקדש ושם יקנה, ואם לצד שהשה צריך סמיכה, והלא

שחיטה בכהן, ומורה הוראה בפני רבו

ואפ"ל דה"ק משום דכהנא אסיר ליה בדינא, נתן מקום לזר שישחוט. ולא היה ענין השחיטה דוקא בכהן, כמו שהיא מקבלה ואילך, אבל דין השחיטה מותר בכהן עם היותו דין, שאינו מן הראוי שהיה הכהן ממתין לישראל טהור שיבוא לשחוט].

מדוע המורה הלכה בפני רבו היה נענש כל כך. ואיך הדין בזמן הזה

ועל כל פנים יש לשאול. א. איך שמואל הורה הלכה בפני רבו. ב. שמסתמא אם הורה בפני רבו היה שוגג, ולמה רצה עלי להורגו על השוגג. ב. ועוד שלכאור' היה אז קטן בן שנתיים ימים, ואיך ניתן להורגו. ד. ועוד שהרי ארז"ל שכל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה בגן עדן. ה. ומדוע לא ביקש עלי למחול לו, שהיה הרב שמואל על כבודו כבודו מחול. ו. ומדוע עונשו של המורה הלכה בפני רבו חמור כל כך, ובפרט שהוא תלמיד חכם צעיר, ולמה לא נחוס על תורתו. וכמה צער אנו מצטערין עד שנזכה לאחד מאלף הראוי להוראה. ובמכתבי תורה (ס"ד) כתב דלכן שמואל הורה בפני רבו, דס"ל כשיטת הזוה"ק, וא"כ הוא כמו לאפרושי מאיסורא, שמותר גם בפני רבו (ערויבין סג).

ולכאור' צ"ל ששמואל עשה כן בשוגג, שאף שמסתמא ידע הלכה זו שאסור להורות בפני רבו, מ"מ מתוך שהיה צעיר לימים ודמו רותח, לא יכל לשים לב לזה. וזה כמו אונס. ובטעם שהמורה הלכה בפני רבו חמור כ"כ, י"ל, דאדרבה בתלמידי חכמים היו צריכים לזיזוהו יותר, שכיון שעתידים להורות את בני ישראל, אם אינו מיושר במדותיו, ובקבלת המסורת, זה אסון לעמ"י, שיכול להחריב את כל התורה. שאז היתה התורה נמסרת מאיש לאיש מעתיקי השמועה. ולכן הרב לא מוחל. ולפעמים צריך עונש קטן כדי ליירא את הציבור, ולהחדיר את חשיבות קבלת התורה ממעתיקי השמועה. ולכן תלמידי של ר' עקיבא דקדקו עמהם כל כך. ולכן גם בשוגג וגם קטן יכול להענש. אולם שמואל שאני שמחמת שהיה קטן ממש, היה זה כמו אונס גמור שטבע הקטן למהר יותר.

אם כהן מותר לשחוט

הנה קי"ל שחיטה כשרה בזר. ובברכות (לא). איתא, שעלי אמר לייתי כהן ולשחוט, אמר להם שמואל שחיטה כשרה בזר, א"ל הא מנא לך וכו', מימר שפיר קאמרת מיהו מורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. ולכן ביקש להרגו. עד שבכתה חנה. והקשו המפרשים וכי עלי לא ידע הלכה זו. ונראה פשוט וברור שעלי לא שכח הלכה זו, (והרי כתב הרמב"ם בהקדמת פיהמ"ש שבדאי גם בימי שמאי והלל לא שכחו שום דין מדיני התורה שבע"פ, שהסודות היתה שמויה בידם היטב, ולא שייך מחלוקת רק במה שנלמד במידות. ע"ש). אלא שסבר עלי שיש בזה מעלה לכתחלה דוקא ע"י כהן, או בקרבן המיוחד ההוא שהביאה חנה להודות לה' על הגמל את שמואל. כמו"ש (שמואל א, א) "ותינק את בנה עד גמלה אתו, ותעלהו עמה כאשר גמלתו בפרים שלשה ואיפה אחת קמח ונבל יין ותבאהו בית ה' שלו והנער נער. וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי". [וכע"יז כ' באור החמה].

בביאור דברי הזוה"ק שכהן לא ישחוט

ואמנם לכאור' זהו היפך דברי הזוה"ק (ח"ג קכד) שהכהנים היו נמנעים מלשחוט שלא לעשות הפך מדתם, ואמרו שם, ושחט, אחרא ולא כהנא, כגין דלא יפגם ההוא אתר דאחיד ביה. ע"כ. והרי כאן בגמ' מבואר שעלי אמר שכהן ישחט. ויש ליישב, שרק במקום שאפשר, טוב להמנע, וזה שייך יותר בקרבן יחיד. ועוד דשמא מצות שחיטה בקרבן יחיד, חלה על הבעלים, לכן אם ישחוט הכהן כאשר אפשר בזר, הוי פג במדתו, משא"כ בקרבן צבור, שמא עיקר המצוה מוטלת על הכהנים, ולכן אין זה פגם במדתו. ודו"ק. והעירו שכי"כ בחשק שלמה (מנחות טו). ושור"ר בריקאנטי (שמות כט, ב) שהביא דברי הזוה"ק, וכתב, אך קשה לי קצת שהרי ביומא (כה). מצינו שהיו הכהנים מפייסין עליה מי שוחט מי זרק. ואולי יש לחלק בין קרבן צבור לקרבן יחיד. ע"כ. [והביאו מספר אור החמה על הזוה"ק הק' שכתב, שלא נאסר לכהן לשחוט, ובמשנה (פרה ג, ט) איתא, שהכהן שוחט ומקבל. ואם נאמר זר שוחט ואלעזר רואה, היינו שלא לעיכובא, שהשחיטה כשירה בזרים, אמנם לכתחילה ע"י הכהן, וכן בשאר הזבחים וכו'.

להורות הלכה נגד דעת גדולי הדור

ומ"מ עיקר ההלכה קיימת שאין להורות הלכה בפני רבו. ויש מקשים שהרי כתב הרמ"א (י"ד רמב, ג) בשם (פסקי מהרא"י סי' רלח) שמותר לתלמיד לחלוק על רבו באיזה פסק או הוראה, אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו. וי"ל. א. שזהו דוקא בשהגיע להוראה, לא כן שמואל הקטן. [והרמב"ם (בהל' ת"ת פ"ה ה"ג) כתב, ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישיב ולהורות בתורה, אא"כ היה תלמיד שהגיע להוראה]. ב. יש לחלק בין רבו סתם לבין מרא דאתרא או גדול הדור שרוב הציבור הולך לאורו ברוב ככל ההלכות. ג. כאשר יכול לשאול את רבו קודם, לכא' צריך לעשות כן. וראה עוד בשו"ת לחם רב (למהר"א בוטון, סי' סג) פלפול ארוך בדין מזורה הוראה בפני רבו ובזמן הזה, לגבי תלמיד חכם הרוצה לדרוש בשבתות שהרב אינו דורש בעיר.

ולא אכפ"ל שהיה חכם כל כך, שזה תלוי בטבע. ועלי גם לא רצה לעונשו בידים, רק למסור דינו לשמים והם יבדקו אם ראוי הוא לעונש (ע' בח"א למהרש"א ברכות ט). [ובצל"ח (ברכות ט) כתב, דעלי לא טעה בדין זה כלל, דאטו א"א להדורי בתר כהן, והרי שליחות השעיר ביו"כ שכשר בור, ואעפ"כ עשו כהנים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו (ויזא טו). וגם בשחיטת הקדשים מצינו (ויזא כה), שהקפידו הכהנים ושחטוהו הם. אמנם כ"ז כשאין שיהיו מצוה, ויש כאן לפנינו מוכן כהנים וישראלים, אז הכהנים קודמים לישראל. וכאן בשחיטת הפר שאמר עלי קראו כהן ליתו ולשחוט, כי לא כו"ע מומחים ומוחזקים לשחוט, והיה צריך לקרוא את מי שהוא בקי לשחוט, והיה עלי מצוה לקרוא לכהן, שמסתמא שיכחי כהנים הבקאים כמו דשכיחי ישראל, ואז עדיף הכהן מישראל. אבל שמואל ראה שהיו מהדרי בתר כהן, שלא היה כהן מזומן לפניהם, והיה בזה שיהיו מצוה, לכן אמר למה 'לאהדורי' בתר כהן. ומה ששאל עלי לשמואל מנא לך הא, לא בשביל שעלי לא ידע דרוש זה, רק רצה להבחין חכמתו של שמואל, כי לפי רוב חכמתו ראוי להענישו, אף שקטן אינו בר עונשין. זה שחכים טובא בר עונשין הוא לפי חכמתו. ע"כ]. ועכ"פ לקוצר עני"ד, בדורינו כל חומר העונש בעניינים אלו אינו שייך כלל מכמה וכמה סיבות הגונות.

נחת רוח העולה מן הקרבן וגם בזמן הזה

שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא. ע"כ. [ובזוה"ק (ויקרא כד) איתא קרן היובל קרן זהוה במצחיה דההוא פר דהקריב אדה"ר, האי איהו עקרא דכל קרבניא].

יחשוב המקריב שהוא עושה כדרך שעשו אבות העולם ולא יכשל ברעיונו

עוד יש לומר, ד"אדם כי יקריב מכס", בא לומר שיחשוב האדם שהוא מקריב קרבנות, על דרך שעשו אדם הראשון ואבות העולם, שהיו שלמים באמונה. ולא יכשל חלילה ברעיונו, כאילו יש איזה תועלת לצורך גבוה בקרבנות אלו, וכ"ש שלא יכשל חלילה במחשבת הגשמה. ולאפוקי מגויים שמקריבים עולות, שעושים לתת נחת רוח ממש לאותו כוכב וכדו'. אלא אנחנו נעשה הכל בתמימות, לא מחמת הבנות וסברות, אלא ללכת בדרך שדרכו בה אבות העולם, ולא נכוין כלום רק כפי שעשו הם. והאמת שהם עשו כמקריבים את עצמם לעולה, או כוונות אחרות שהיו להם ע"פ הסוד.

גם היום לעשות נחת רוח במעשה קל מכל הלב יותר מכל הקרבנות

ובענין זה של "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה

ללמוד מאדה"ר כיצד להקריב קרבן

"אדם כי יקריב מכס". י"ל שנרמז כאן קרבן שהקריב אדה"ר. ולומר שממנו נלמד כיצד להודות להש"ת, ולהתוודות על קוצר ידינו בעבודתו ית'. ושהכל יבא מנדבת הלב, ולא מחמת ציוי כמצות אנשים מלומדה. שאין חפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' (שמואל א טו, כב). וראה בגמ' (ע"ז ה): ת"ר יום שנברא בו אדם הראשון כיון ששקעה עליו חמה אמר אוי לי שבשביל שסרחתי עולם חשך בעדי ויחזור עולם לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, היה יושב בתענית ובוכה כל הלילה וחווה בוכה כנגדו, כיון שעלה עמוד השחר אמר מנהגו של עולם הוא, עמד והקריב שור שקרניו קודמין לפרסותיו, שנא' ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. ע"כ. וקרבן זה היה אחרי הכנעה והודאה, ומכל הלב. ואחרי אדה"ר עשה הבל, וכן נח, ואברהם יצחק ויעקב. והם לא הקריבו הרבה קרבנות, אלא מעט, אבל עשו בשלימות הלב. וזה העיקר. וגם המקום של המזבח מכון ביתו, ואנחנו ממשיכים להקריב דוקא באותם המקומות שהקריבו אבות העולם. וז"ל הרמב"ם (בית הבחירה פ"ב) המזבח מקומו מכון ביתו, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנא' זה מזבח לעולה לישראל. ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום

רצוני", הנה ידוע המעשה שהביא מהר"ם חאגיז, באיש תמים ופשוט שהיה בימי האר"י הקדוש ששמע פעם דרשתו של רב העיר בעניין לחם הפנים, שעתה בעוונותינו חרב המקדש, ונחסר נחת רוח לפני אבינו שבשמים. והתלהב מאוד בשומעו על חשיבות מצוה זו שהיתה בבית המקדש, ותיכף נתלהב באש קודש והחליט בתמימותו לאפות שתים עשרה חלות נאות ומשובחות בכל ערב שבת, ולהניחן בביהכ"נ לפני (או בתוך) ארון הקודש. והיה מביא את החלות ביום שישי לביהכ"נ בשמחה רבה לפני ארון הקודש, והתפלל לה' שיקבל את מנחתו השמימה, אחרי שהלך האיש לכיתו בא שמש ביהכ"נ וראה את החלות מונחות, הלך ונטלן לביתו. וכשבא האיש התמים לתפילת שבת ראה שאין החלות מונחות במקום שהניחן שמח מאוד על כך, בחושו כי ה' בוודאי קיבל את מנחתו והיא עלתה למרום. ומשום כך החליט להמשיך במעשיו, וגם שבוע לאחר מכן הביא "ב חלות לביהכ"נ, וגם בפעם הזו נטלו השמש וכך חזר ונשנה המעשה במשך מספר שבועות. באחד מימי שישי נכח רב העיר בביהכ"נ בעת שהאיש הביא את חלותיו והביט בפליאה על מעשהו מה פשר חלות אלו שאתה משאיר כאן, שאלו הרב ענה האיש הפשוט אני מביא את החלות מזי שבוע כתחליף ללחם הפנים שהיה בביהמ"ק והן עולות לשמים בעצמן, כעס הרב על בורותו של האיש, ואמר לו שלא יתכן כדבר הזה, וציווה עליו שלא יעשה יותר כדבר הזה כי יש בו משום חילול הקודש, והאיש הלך לביתו בפחי נפש. האר"י הקדוש אשר ידע, מה שאירע קרא אליו את רב העיר וגילה לו כי גזירה נגזרה עליו בשמים משום שמנע את האיש הפשוט מלהמשיך במעשיו, ואמר לו שיצוה לביתו כי בן מוות הוא, שמיום חורבן ביהמ"ק לא הייתה נחת רוח לפני הקב"ה כמו מה שעשה העם הארץ הזה בתמימות ובפשטות. ע"כ תוכן הסיפור.

אפשר להאמין לסיפור הזה. כי למה יענש אותי הרב, והרי עשה באמת מה שהיה מוטל עליו לעשות. ע"כ. ולענ"ד יש מקום ליישב, דמצינו עוד מעשיות כאלו שגם עליהם יש לתמוה. אך דברי קדשו של רבינו זיע"א אמת הם, שלא יתכן שעבור דבר קל, יינתן עונש חמור כ"כ, ובפרט שיתבעו ממנו בעוה"ז להענישו כ"כ [שעיקר העונש הוא בעוה"ב, ובפרט לא בדיני נפשות]. ולכן צ"ל שכאשר יש כבר בלאו הכי כמה סיבות שחיי תלוים ח"ו מחמת מזלו, או מחמת חטאים חמורים שעשה שיש בהם כרת ומיתה בידי שמים ח"ו, או סיבות אחרות, אזי יתכן שבעבוד מעה קל יתעורר חלילה המקטרג לתבוע את חלקו. ולכן מה שמספרים שיש אנשים שעבור קפיצת של איזה חבר, נענשו מאד, שלא זכו להפקד עשרות שנים וכדו', לכאוף קשה לקבל שיהיה עונש כזה, כי מה לאותו שטיא שכל כך אוהו בלבו את רגשי צערו, לצער את חבריו אלף פעמים יותר, ועוד למנוע יהודים בעולם ועונשים כאלו. אלא יתכן הכוונה בזה, שכאשר יש כמה סיבות בעצם שהדבר כבר תלוי ועומד, או שצריך זכויות בשביל לזכות, אזי יתכן שדבר קל מעכב ותוקע את הכל, [ומזה נלמד ג"כ למחובה מידה טובה, שעונש אינו מגיע, גם אם ראוי מאד להגיע, כל שיש איזה סיבות קלות לעכב]. ועוד יש להעיר, שמאז הדבר תלוי אם יש משהו בארץ שמלמד זכות עליו, ובפרט צדיק, שאם חלילה רואה את הדבר בחומרא אפי' רק ברעיונו, אזי יש בזה קטרוג גדול, ומשא"כ בהיפך אם דן לזכות, אין עונש. ובפרט בדברים כאלו שאין בהם איסור בעצם, ותלויים באמזן דעתא.

מדוע נשבע השי"ת שלא יקבל קרבנות אלא מישראל

ולכן קרבנות של גויים אינם כלום, ואפילו חטא יש בהם. כיון שהם מתוך לב רע, לב שאין בו שום נאמנות, שום הכנעה, שום רצון לאהוב אהבה אמיתית. והרי הקרבן אינו לריח ניחוח, רק מכח מה שהלב של הבעלים משפיע רוח בתוך קרבן, שעולה עם ריח הקרבן לרצון ולנחת רוח. ואפילו אם גוי יקריב את בניו ובנותיו לקרבן, אין זה מתוך אהבת השי"ת, אלא רק מתוך שחיתות ואכזריות ורוע, וכל מטרתו היא להשיג תועלויות מאת ה', בחוצפא ובתביעה שמגיע לו שכר על מה שעשה, ומוכן להרוג אחרים בני אדם או בעלי חיים, בשביל להשיג את מטרתו. לכן אדרבה לחטא ייחשב לו. ואיתא במדרש אגדה (ר"פ ט"ז) לגבי הקרבנות שהקריב בלעם: בלעם אמר להקב"ה את שבעה המזבחות ערכת, ולא עוד אלא אפילו אתה רוצה

והיינו, שעיקר כל המטרה של הקרבנות ולחם הפנים וכו', הכל הוא רק להכשיר את הלב לחפזן לעשות את רצון השי"ת בתמימות, וכיון שקשה לנו לשעבד את הלב בכל רגע ובכל מעשה להשי"ת, לכן הרבה לנו השי"ת מצוות מעשיות, כדי שדרכם נוכל להבין ולממש יותר את הלב. [ולכן קודם לכן האבות הק' וכו', לא הוצרכו לזה]. ואותו האיש שעשה מעשיו בהלהבות הלב מעומקא דליבא, גרם באמת נחת רוח, כי בזה נתקיים 'נעשה רצוני'. וזה לגבי המוסר הנכון שיש ללמוד מכך. אבל כמדומה שמרן רבינו עובדיה יוזף זיע"א אמר שאי

שובע, וכאשר הוא רוחני יותר, ההרגשה הזו יכולה לעשות לו שבע אמיתי. ובמדרש משלי (ג, כה) צדיק אוכל לשבוע נפשו, אמר הקב"ה לישראל, בני מכל הקרבנות שאתם מקריבים לפני, כלום אני נהנה מהם אלא הריח, שנא' ריח ניחוח. ובמדבר'ר (כא, טו) לא מפני שיש לפני אכילה ושתייה אמרתי לכם, אלא בשביל הריח, שתהיו ערבים ונוחין לפני כריח ניחוח.

ומ"מ לכאורה אין זה כפשוטו כלל, אלא רק גזירת הכתוב, ואין שום שייכות של הנאה בזה כלפי מעלה, ומה שאמרו כן הוא רק למשל בעלמא. וצ"ע.

ואיתא במדרש (ויק'ר ג, ה) ושסע אותו בכנפיו לא יבדיל, אמר רבי יוחנן ההדיט הזה אם מריח הוא ריח כנפים נפשו קצה עליו, ואת אמרת והקטיר הכהן את הכל המזבחה, וכל כך למה אלא כדי שיהא המזבח מהודר בקרבנו של עני. ע"כ. אלא הנחת רוח הוא כמו שאמרו בספרי, שאמרתי ונעשה רצוני. וכן הוא בשמואל (א, טו, כב) החפץ לה' בעלות וזבחים כשמוע בקול ה', הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים. שאין חפץ למקום בעלות וזבחים כי אם לשמוע בקולו ולעשות רצונו.

השפלת הרוח מכפרת יותר מכל הקרבנות

וכאשר מתחזק במחשבות פשוטות של אמונה, שהשי"ת ברא את הכל יש מאין, וממש מחדש בכל עת תמיד מעשה בראשית יש מאין, בזה מבטל דעתו לגמרי להשי"ת ושובר כל גאוותו. וכל קרבן בבית המקדש היה סיוע מסויים לבהירות האמונה ונמיכת רוחו לפני השי"ת, אמנם שבירת הלב שהאדם עושה לעצמו, מועילה כמו כל הקרבנות כולם.

מעשה שנגלה לכהן שלא יבזה אשה שהביאה קומץ של סולת, וכאילו נפשה הקריבה

איתא בפתרון תורה (ר"פ ויקרא): מעשה באשה אחת שהביאה קומץ אחד של סולת, והיה כהן מבזה עליה ואומר ראו מה הן מקריבות, מה זה לאכול, מה בזה להקריב, נראה לכהן בחלום, אל תבזה עליה, כאילו נפשה הקריבה. והרי דברים ק"ו, ומה מי שאינו מקריב נפש כתיב בו נפש, מי שהוא מקריב נפש על אחת וכמה וכמה. ע"כ. וכ"ה בויק"ר (ג, ה), ובמדרש תהלים (מזמור כב). וצ"ב מה

בני ובתי אני מקריב, שנא' האתן בכורי פשעי וגו', אמר לו הקב"ה רשע שבעולם אילו הייתי מבקש קרבנות, לא הייתי אומר למיכאל או לגבריאל והיו מקריבים לי, שנאמר כי מי בשחק וגו' (תהלים פט ז), אבל בלעם הרשע רצה להדמות לקונו כבני אלים אברהם יצחק ויעקב, שהם אילי העולם, אמר לו הקב"ה רשע מה אתה מבקש להטעות את עצמך שאקבל מן האומות קרבן אין אתה יכול, אמר לו עלי שבועה שלא אקבל אלא מן ישראל, שנאמר מאת בני ישראל ברית עולם (ויקרא כד ח). ע"כ.

ביאור ענין ריח ניחוח, אם הוא גם ענין של ריח ממש

יש לפרש ענין ריח ניחוח, שכאילו יש נחת רוח בהרגשת הריח הטוב העולה מן הבשר הנשרף על גבי האש, וכדמשמע בתנחומא (ורשא. תצוה ס"י יד) מכל קרבנותיהם אינו רוצה אלא הריח, וכאלו אכלתי ושתיתי, שנא' (במדבר כח) את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי תשמרו, תדע לך שמזבח העולה שהיה לקרבנות היה נתון בחוץ, ומזבח הקטרת שהיה לריח נתון בפנים, לפיכך נאמר למשה ועשית מזבח מקטר קטרת. ע"כ. ויש בזה ג"כ רמז לרוחניות, שדי בדבר מועט ביותר בשביל לקבל מזון. שצדיק יכול לקבל הנאה מהריח של האוכל, ולהרגיש מזה

ניצד הנמכת רוחו מועילה ומכפרת ברגע אחד כמו כל הקרבנות כולם

בגמ' (סוטה ה:), אריב"ל, בא וראה כמה גדולים נמוכי הרוח לפני הקב"ה שבשעה שביהמ"ק קיים אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שנא' זבחי אלהים רוח נשברה, ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת, שנא' לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה. ע"כ. וצ"ע ניצד נחשב לו כמו קרבן, ועוד כמו כל הקרבנות. ועוד קשה דא"כ בזמן שביהמ"ק קיים, למה לי כל הטורח בהבאת הקרבנות כולם, הלא די שיכניע את לבו. ואולי מוכח מכאן ששבירת הגאווה זה הדבר הקשה ביותר, ובפרט אחרי שחטא האדם ונכנס בו יצר הרע, ואפשר שכל מטרת הקרבן היתה להיות לו לסיוע טהרה להעביר טמטום העבירה המביאו לידי גאווה, אמנם אחרי שחרב ביהמ"ק בעת ששכינתא בגלותא, יש עזר אלקי מיוחד לכל אדם החפץ לשבור גאוותו.

יכולים להבין, כי הם בעלי לב שקרי. וכן מצינו בבלעם הרשע, שטען להשי"ת שיניח את עם ישראל, שבחר בהם בגלל האבות שהקריבו כולם ז' קרבנות, והנה הוא בשעה אחת עורך ז' מזבחות כנגד כולם. אך הם שוטים גמורים, וכי השי"ת צריך את הקרבנות ואת הצדקה, ואת המצוות, הלא אם צדקת מה תתן לו, והשי"ת יכול לפרנס את העניים לבד, אלא רצה לזכות אותנו, לזכך את מדותינו, אבל צדקה שנעשית לקנטר נגד רצון השי"ת שבחר בישראל, אין בה שום צד זכות, רק חוב גמור, וכן בקרבן.

מי שנודב לבו להשי"ת בלב ונפש, הוא רוצה בו ושוכן אצלו

איתא בזוה"ק (ח"ב קכח. פ' תרומה), ויקחו לי תרומה, מאת כל איש, מההוא דאקרי איש דאתגבר על יצריה, אשר ידבנו לבו, דיתרעי ביה קוב"ה, כמ"ש (תהלים ד) לך אמר לבי (שם עג), צור לבי (משל טו), וטוב לב (רות א) וייטב לבו, כלהו בקוב"ה קאמרו, אוף הכא אשר ידבנו לבו מניה תקחו את תרומתי, דהא תמן אשתכח ולאו באתר אחרא, ומנא ידעינן דהא קוב"ה אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה, כד חמינן דרעותא דההוא בר נש (בחדיה ברעותא דלבא) למרדף ולאשתדלא אבתריה דקוב"ה בלביה ובנפשיה וברעותיה, ודאי תמן ידעינן דשריא ביה שכינתא, כדן בעינן למקני ההוא בר נש בכסף שלים (ולאשתדלא אבתריה) לאתחברא בהדיה ולמילף מניה, ועל דא קדמאי הוו אמרי וקנה לך חבר באגר שלים בעי למקני ליה בגין למזכי בשכינתא, עד הכא בעי למרדף בתר זכאה ולמקני ליה. [וסיים הזוה"ק, ואף ההוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא ולמקני ליה באגר שלים, בגין דיעבר מניה ההוא זוהמא ויתכפיא סטרא אחרא, ויעביד לנפשיה, בגין דיתחשב עליה כאילו הוא ברא ליה, ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקוב"ה יתיר משבחא אחרא, ואסתלקותא דא יתיר מכלא, מ"ט בגין דאיהו גרים לאכפיא סטרא אחרא ולאסתלקא יקרא דקוב"ה].

כיצד נחרב בית המקדש והרי הקרבנות היו מכפרים על כל העוונות

ומעתה ניחא כיצד נחרב ביהמ"ק, והו יקרבנות מכפרים הכל, אלא שהקריבו בלי לב, וזה כלום. אא"כ נאמרו שסוף סוף חוקה חקק ה', שהקרבן יכפר, על כל פנים מעט, וכן מעונש בעולם הזה. ושמא הקריבו את הקרבנות בלי סמיכה וידידי דברים. והחיד"א בס' מדבר קדמונות (מע' קוף אות ט) כתב, דלפמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"א) שהקרבנות אינם מכפרים אלא כשיעשו תשובה ויתוודו,

ראה כהן זה לבזות אשה זו יותר מכל שאר העניים שהקריבו עד היום במשך כל השנים קרבן סולת. ושמא היו כולם עשירים. וצ"ע. ואולי הביאה פחות משיעור מנחה, וכלשון המדרש "קומץ", ולעג עליה כהן שאף שלא ידעה את ההלכה, מ"מ מה עלה על דעתה שאפשר להקריב לכבוד השי"ת כזה שיעור מועט. אולם אע"פ שלא יכלו לקבל מנחתה, כיון שהקדישה אותו לגבוה, כבר עשה נחת רוח לפני השי"ת. ונחשב לה כאילו נפשה הקריבה.

כיצד נוכל לזכות להשראת השכינה במעשה פעוט ביותר

יש שנים שקוראים פרשת ויקרא בערב פורים, ויש קשר בין פרשת ויקרא לפורים, "אדם כי יקריב מכס", בשעה שירדה שכינה לעולם כל ישראל היו מרוגשים, אחרי שבמשך חצי שנה עמלו על כך יומם ולילה, והתאוו לזה בכל ליבם ובכל נפשם, להחזיר מעין המעמד של הר סיני, שבו זכו לגילוי שכינה פנים בפנים, ויצאה נפשם מרוב עונג של הדביקות בהשי"ת, ומאז כל יהודי חולה אהבת השי"ת, שאין לו סיפוק אמיתי בשום דבר, עד שירגיש נועם ה' קרוב לכלות הנפש. אך להכנס בפנים זה מסוכן, אם חלילה לא עשה תשובה, או שתהיה לו איזה מחשבה פגומה, הוא יכול לשלם על כך בנפשו, שבהיכל מלך מי שעומד שלא כראוי, מורידים את ראשו. ולכן רק מרע"ה שהיה טהור כ"כ, עם לב נאמן בשלימות, יכל להכנס משא"כ עמ"י. אבל השי"ת ראה את הצער והתשוקה של עמ"י לזכות ג"כ כמרע"ה, לכן אמר להם שיש דרך אחרת לזכות להשגת השכינה, להקריב משהו משלו בלב שלם אפילו משהו קטן, וזה יתקבל ברצון, ותיכף תשרה עליו הקדושה ונועם ה', ויטעם מזיו העליון. וזה ענין הקרבן. ולכן המקריב קרבן היה עושה אותו יום טוב. וגם כיום שאין ביהמ"ק שייך קרבן, ע"י שזובח את יצרו בלב נשבר, או שנותן צדקה בלב שלם, וכן בכל דבר קטן שעושה בלב שלם לכבוד אביו שבשמים. וזהו יקריב "מכס", שההקרבה תהיה באמת מתוכו, מהלב, ולא מעשה חיצוני. והנה המפרשים כתבו שהמן נתן את י' אלפי ככר כסף צדקה לעניים, כדי לנצח בו את ישראל ולגבור על כח הצדקה שלהם, אך האמת שאין סוף כסף שלו, לא שוה קרבן פשוט ביותר של קומץ שעורים, וכן חצי שקל פשוט של צדקה מישראל, שהם עושים זאת באמת בלב אוהב להשי"ת, וזה מה שהשי"ת רוצה, את הלב המוסתר בתוך המעשה. וזה הגויים לא

אמר הקב"ה לירושלם על מה הבאתי לך המשפטים הללו, בשביל שאמרת לא חטאתי וכו', וכיון שלא היו מתוודין ולא חזרו בתשובה, לא כפרו הקרבנות ונחרב הבית.

נתיישב קושיית הרב כתנות אור (פ' האזינו) שכיון שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה שהקרבנות יכפרו, ובבית ראשון שהיו קרבנות למה נחרב. ולפי האמור נ'חא, דאי' בילקוט (ידמיה ג) אמר רשב"ה,

מצוות המלח בכל קרבן

תמצית מחלק המים, וזכה אף הוא להשתתף בקרבנות]. אך לא נתבאר בזה למה זכה. והרמב"ן כתב, שהמלח הוא מים, ובכח השמש הבא בהם יעשה מלח, והמים בתולדותם ירוו הארץ ויולידו ויצמיחו, ואחרי היותם מלח יכריתו כל מקום וישרפו, לא תזרע ולא תצמיח. והנה הברית כלולה מכל המדות, והמים והאש באים בה, ועדיה תאמה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת השם, כמלח שיתן טעם בכל המאכלים ותקיים ותכרית במליחותה, והנה המלח כבדית. ע"כ.

אימתי עברו ישראל את ים המלח

ג. ובפענח רזא (פ' ויקרא) כתב בשם רבינו יוזבל, קשה, מה זכה מלח להיות עם הקרבנות, ולקמן בפרשת תזריע יהיב טעמא ליונה, שזכתה בימי נח, וא"כ הכא מאי טעמא, וי"ל דכשעברו ישראל את ים המלח, אמר הים לפני הקב"ה הלא אינך מקפח שכר כל בריה, ומה שכרי, ואמר הקב"ה שלא היא שום קרבן נקרב בלתך. ע"כ. והיינו שזה שכר על שהים נבקע, ולכן שאל שכרו דוקא בים. אכן הוא פלא רבתי אימתי עברו ישראל את ים המלח. ואולי הכונה לימי יהושע שעברו את הירדן, שמימיו הולכים לים המלח, ואז תמו מי הירדן ונכרתו. והיה בזה חסרון לים המלח, שנחסרו ממנו הרבה מים, ובפרט שהוא נצרך למים המתוקים הללו להמתיק מעט ממלחו. אך לפי זה קיבל שכרו על שם העתיד, וקצת דוחק. וצ"ע. ושוא קאי על קריעת הירדן ליעקב אע"ה, כמ"ש כי במקלי עברתי את הירדן הזה. וכן נקרא הירדן לאליהו ולאלישע. וע"ע בחזו"א (שבועות ס"ג אות כז), שכאשר נשאו את יעקב אבינו ממצרים למערת המכפלה, לא באו לחברון ממערב, אלא מצד צפון, ובאו כנגד הירדן והפכו פניהם לדרום עד חברון, ואולי הלכו דרך המדבר ודרך ארץ אדום והקיפו את ים המלח ועברו את הירדן ככניסת ישראל לארץ. אי נמי קאי על קריעת ים סוף, וים המלח הינו ים מלוח, לאפוקי ממימות המתוקים, וגם המלח שבתוך המים ביקש שכרו, כי הים קיבל שכרו את גופות המצריים, ואחרי כן קיבל במקום זה את גופותיהם של חיל

כמה טעמים מדוע בכל קרבן מקריבין מלח

"ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבן תקריב מלח". וכתב הרמב"ם (סו"מ פ"ה הי"א): מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח, שנא' על כל קרבן תקריב מלח, ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מיין הנסכים והדם והעצים. ודבר זה קבלה ואין לו מקרא לסמוך עליו. ומצוה למלוח הבשר יפה כמולח בשר לצלי שמהפך את האבר ומולח, ואם מלח כל שהוא אפילו בגרירי מלח אחד כשר. הקריב בלא מלח כלל לוקה, ולא תשבית מלח ברית אלהיך. ואע"פ ש'שוקה, הקרבן כשר והורצה, חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה, שנא' ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך. המלח שמולחין בו כל הקרבנות, משל ציבור כמו העצים, ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו מביטו. ובג' מקומות היו נותנין המלח, בלשכת המלח, ועל גבי הכבש, ובראשו של מזבח, בלשכת המלח היו מולחין עורות הקדשים, ועל גבי הכבש מולחין האיברים, ובראשו של מזבח מולחין הקומץ והלבונה ומנחות הנשרפות ועולת העוף. ע"כ.

ויש לשאול מפני מה זכה המלח כל כך. ויש כמה ביאורים בזה: א. רש"י (ויקרא ב, יג) כתב, מלח ברית, שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג.

ב. והרוקח כתב בשם מדרש אבכיר, שטען שר הים לפני הקב"ה, בראת את העולם שלישי ישוב שלישי מים ושליש מדברות, למדבר וליישוב נתת חלק למזבח בעצי המערכה, ולי לא נתת כלום. וניסוך המים אינו אלא בספלים ולא בגוף המזבח ורק פ"א בשנה. ונשבע לו השי"ת שביאו בכל קרבן מלח שהוא תולדות המים. ע"כ. והיינו שבקרבן יש את כל חלקי הבריאה בכדי להעלותה אל הקדושה, וממילא כולם מתברכים, והמלח הוא תמצית של הים ואולי גם בעלי החיים שבו, שבזה זוכים להתעלות אל הקדושה ולהתברך. [שהמלח הוא

סיסרא. אבל המלח שבמים לא קיבל שכרו.

וקיימי, ובעלי בעלי הכימיה אומרים שבכל דבר יש מלח, וגם בקנה הצוקר שמביאים ממצרים קרוב לשרשו הוא מלוח וכן בראשו והאמצעי שלם. ע"כ. והיינו שסיבת קיום כל דבר הוא מחמת המלח שבו. והאח' העירו על זה, ראה בשו"ת דברי חיים (י"ד א, כה). וברב פעלים (ח"ב י"ד ס' ד), שדנו לגבי מי שמלח בשר במלח כדי להכשירו בפליטת הדם. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב ס' כד), שהעיקר כדברי האמרי אש וכ"ס וש"מ ודעימיהו לאסור את הבשר אפי' בדיעבד. גם בשו"ת יבי"א (ד, י"ד ב) כתב, שהעיקר לדינא כדברי רוב האח' שהעלו לאסור בהחלט למלוח הבשר ולהכשירו בסוכר.

מצוה להביא מלח סדומית שאינה שובתת

ומבואר בתו"כ ובמנחות (כא), שמצוה להביא ממלח סדומית שאינה שובתת, שתמיד היא מצויה ואינה נפסקת, שהים תמיד מוציא גליו לחוץ ונעשה מלח (רש"י). ומ"מ אם לא מצא מלח סדומית יביא מלח אסתרוקנית דתקריב מלח ריבה. והיינו שהתי"ו, הוא כינוי לנקבה נסתרת ויראה במלח תמלח, ואותו המלח יהיה ממלח שאינו שובתת. (הומת אנן. מס' דברי אמת למהר"ש עדני). והראב"ד מפרש, אינה שובתת, שהיא עזה, ואינה נמחית מפני שהיא קשה. והרמב"ם השמיט ברייתא זו. והעיר בזה המל"מ (אסורי מזבח פ"ה). ובח"י הגרי"ז מנחות שם תי", דס"ל להרמב"ם שאין דין מסויים במליחה שצריך למלוח במלח סדומית, אלא דזהו דין בכל הקרבנות דבעי מן המובחר, וגם מלח בכלל זה, אלא דקרא מגלה לנו דמלח סדומית שאינה שובתת חשיב מן המובחר לגבי מלח אחר, וכבר הזכיר הרמב"ם (אסורי מזבח ז, יא) הדין דבעי מן המובחר בכל הקרבנות וגם מלח בכלל.

המלח שבבית המקדש היה מתקן את פגם עין הדעת מכל הדומם [המאכלים] שבעולם

בפני דוד (ויקרא אות ט) הביא מה שכתב בס' חסד לאברהם (עין יעקב נהר ז"ך), דבחטא אדה"ר נפגם הכל, ובזמן שביהמ"ק קיים, האדם היה נתקן ע"י הוידוי, והבהמה ע"י הקרבן עצמו, והצומח ע"י עצי המערכה, והמנחות והנסכים והדומם ע"י המלח. עכ"ל. כובת החיד"א שבוזא אפשר לתת טעם למה ששינינו במסכת תמיד, באלו רגילים במורביות של תאנה, לפי שעץ הדעת לחד מ"ד היה תאנה, וא"כ היה פגם גדול בתאנה, ולכן היו רגילים במורביות תאנה, וכפעם בפעם מעצים אחרים. וגפן וזית היו נתקנים בנסכים שקרבים על המזבח, ואיתא

ד. החינוך (מצוה ק"ט) כתב, שבא להורות וללמד, שע"י הקרבן יהיה האדם מוצל מן ההפסד, ונשמטו נשמרת ונשארת קיימת לעד. ו. בצרור המור (פ' צו) כתב, לפי שהמלח מעמדת כל הדברים ונותנת להם קיום בענין שלא יתעפשו. וכמו שצוה שלא יתנו שאור במנחה לפי שהוא מעפש בסבת יצה"ר, כן צוה שיתנו מלח במנחה ובכל הקרבנות. אחר שהקרבן הוא מעמיד את האדם וכמפר עלי. ראוי שיתן בו מלח שהוא מעמיד כל הדברים, הפך מהצפוני ושאור שבעיסה, שהוא סיבה להחריב העולם. ע"כ.

ה. בדעת זקנים כתב, לפי שהוא דבר המתקיים, צוה הקב"ה להקריבו בקרבנות ובמנחות להראות כי הקרבנות ברית עולם לכפרה. ובפענח רזא הוסיף, כדי להורות לחוטא שלא יתייאש מלשוב ולהתכפר ויחטא תמיד, כי בלא"ה צוה השי"ת מטעם זה בקרבנות וכל הנלוו להם לזכות בהם את ישראל לכפר על חטאתיהם, ולולא זאת היו מלוכלכים בחטא תמיד בהתייאשם שלא יתכפר להם עוד, כמי שיש לו בגדים נאים ונשמר מלכלוכם, ואם כבר נתלכלכו אינו נזהר בהם עוד, ועל כזה אמר שלמה ע"ה בכל עת יהיו בגדיך לבנים.

המלח לא נתקלקל בחטא עין הדעת

ו. בספר שבת שלום (עמ' לו. להאדמו"ר משאץ) כתב, שהמלח לא נתקלקל בעין הדעת, כי הפירות נאכלים מבלי מלח, ולא אכלו מלח בחטא ונשאר המלח בלא קלקול, וכל ימי העולם אינו מתקלקל (במורות ח), והוא עומד על מדורגה אחת ומקיים אחרים, ולכן צוותה התורה הקדושה להביא מלח במקדש לקרבנות.

אם מותר למלוח את הקרבנות בסוכר במקום מלח

בשו"ת הלכות קטנות (א, ריח) נסתפק אם מותר למלוח את הקרבן באסוקאר, פי' כאשר אין שם מלח, דיח לומר אתי עשה דבמלח תמלח ודחי לא תעשה דכל דבש. והשיב. הסוקאר הוא מלח גמור שמעמיד הדברים זמן רב. ואל תתמה שהוא מתוק, שכל הדברים יש כיוצא הלא תראה ברמונים מתוקים וחמוצים, ולימוניש כו', גם יש מלח מתוק ומלוח, סוף דבר המעמיד נקרא מלח ברית עולם

במדרש רבה (ריש פ' צו), חלקת כבוד לעצים בשביל בנייהם, שהגפן והזית אינם נדלקים במערכה וכו'. פ"י, שהם נתקנים על ידם, הגפן והזית ביוצא מהם, וריח נור לא עדת בהון. ע"כ.

הדגים ולוייתן לא נפגמו בחטא, ולכן אינם טעונים מליחה. אך א"כ מדוע עורם פסול לס"ת

הנברא בספר יצירה אם כשר לקרבן

הוא להסמיכו על הכתוב, אבל עיקר הדין כך קבלו מסיני. ומנ"ל ללמוד מזה עוד. רק שיש צד לומר דכ"ש הוא. וצ"ע.

אכן לפי זה יש לדון גם בבהמה שנבראה במעשה בראשית, ולא נולדה מאב ואם. וכמו שור שהקריב אדם הראשון (חולין ס). [ופרש"י שם. (ובתהלים סט) שנברא בקומתו, וביום שנקרא שור בו ביום הביאו, ובו ביום נדמה לפר שהוא בן שלש. וקרנותיו קדמו לפרסותיו, שהרי בקומתו ובקרניו נברא, וראשו יצא מן הארץ תחלה כדרך כל הנולדים], וכן אילו של יצחק היה כן, שנברא בבין השמשות. רק שאין ללמוד מקודם מתן תורה. [תדע, שהרי הקריבו ביום השני (ע"ת. ג). אע"פ שלא עברו עליו ח' ימים. אך יל"ד דלכן כתיב 'כי יולד והיה ח' ימית תחת אמו', לאפוקי שור זה שלא נולד]. ועוד, דהנברא בספר יצירה גרע טפי, דשמא אין לו שם של 'שור' או 'כבש' אלא כמו ברייה חדשה, משא"כ מה שנברא מאת השי"ת בודאי שיש לו שם שור וכדו'. ובשם הגאון ר' צדוק כהן מובא (רס"סי לילה ס"ו) דס"ל להכשיר בהמה כזו לקרבן. ובדברי תורה מונקאטש (ח"ד ס"ג) העיר ע"ז.

דבר הנעשה שלא כדרכו אם פטור מכל דיני התורה

ובשו"ת להורות נתן שם (ח"ד ס"א) כתב עוד, לפמ"ש בשו"ת הרי"מ (יו"ד יד) דכל מה שאמרה תורה צריך להיות כדרכו של הדבר ההוא, ולכן המוציא שלא כדרך הוצאה בשבת פטור, דכתיב לא תוציאו. וכן באכילה בעינין דוקא דרך אכילה. וגם באגלי טל (פתיחה אות ג) כתב, דלא רק בשבת פטור, אלא גם באכילה והנאה מצינו שאכילה או הנאה שלא כדרכה פטור. והנכנס לבית המנוגע דרך אחרוני פטור, דכתיב והבא אל הבית דרך ביאה דוקא. ובמנחות (יט) אין דרך הקטרה בכך. וכע"ז כתב בקובץ שיעורים (פסחים כג. כתובות ס). וברש"י (בכורות מ"ז) יולדו לו דבעינין דרך לידה. ובמכות (כא) דרהיטני

בהמה או עוף שנבראו בספר יצירה אם כשרים לקרבן

יש לעיין בדין בהמה או עוף שנבראו בספר יצירה אם כשרים לקרבן. ויש כאן כמה נידונים. א. לפמ"ש השל"ה (פ' וישב דף ע) בשם קובץ ישן שבעל חיים שבודאי הנוצר ע"י ספר יצירה, אינו צריך שחיטה. וע"ע בשד"ח (אס"ד מע' חמץ ומצה ס' ב אות ג). ושמא שחיטה מעכבת בקרבנות. ב. כשרא בעינין כי יולד, וזה שנברא מעצמו אינו כשר. ג. שמא הנברא בספר יצירה, הוא ייצור חדש, ואינו נחשב שור או כבש או תור. והתורה לא הכשירה רק מינים מסוימים לקרבן. [ובמנחות (טט) מבואר לפ' התוס' שם שחיטין שירדו בעבים, כשרים למקדש. ושמא גם לתוס' א"י בגדר בריאה חדשה. ושור' בטעמא דקרא כאן שדן בזה לגבי קרבן, וכתב בפשיטות להכשיר עפ"ד התוס' הנ"ל. אולם יל"ד. ועוד שיש בזה כמה נידונים נוספים לפסול]. ד. ובאופן שלא עברו עליו ח' ימים, יש לעיין אם מעכב בו. ה. גם צ"ע אם הנברא בספר יצירה ראוי להוליד. ו. וכמו כן צ"ע עוד, האם החיות שלו נחשבת לחיות גמורה, ואם מותר להורגו ובשבת. [ובחכם צבי (ס"ג צג) כתב שאין בו איסור שפכת דמים. אך ש"ה שאין לו זכות אדם. ובמדבר קדמות (מערכת י אות כז) שאדם כזה הוא כבהמה. וצ"ע אם יש לו זכות בעל חיים. ושמא מ"מ שייך בו ענין בל תשחית].

יוצא דופן פסול לקרבן

והנה קיימא לן (חולין לא: רמב"ם אס"מ ג, ד) שיוצא דופן פסול לקרבן, שנא' כי יולד פרט ליוצא דופן. תחת אמו פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו. וע' רש"י (חולין ע"ד) דבן פקועה פסול לפסח, דק"ל בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן. ועפ"ז כתב בשו"ת להורות נתן (ו, יא) דכ"ש הנוצר ע"י ספר יצירה דליכא ביה לידה כלל דודאי פסול. אמנם אינו מוכרח ללמוד מזה לכל בהמה שלא נולדה, דשמא יוצא דופן נתמעט מגזה"כ, והלימוד מהפס'

משחית ואין דרך לגלח בו. ובשבת (לט.) דבישול בחמה שרי דאין דרך בישול בכך. [וע"ע בשו"ת להורות נתן (ח"ו סי' א)]. ומעתה נימא דה"ה בהמה שנוצרה שלא כדרך הטבע אלא בספר יצירה, שלא נאמרו בה דיני התורה הנהוגים בבהמה [שלא דברה תורה אלא בבהמות שנולדו כדרך העולם]. וכמו שביתת בהמתו, ואבר מן החי. וה"ה נראה לגבי איסור טריפה. וכן בשר בחלב. ואיסור חלב. דהתורה לא דברה מדבר שהוא חוץ לטבע. ונראה גם שאם ברא ע"י ספר יצירה בהמה שאין לה סימני טהרה מותר לאכלה, דסימני טהרה נאמרו רק בבהמה טבעית. אך קשה

סימנים שאין הבהמה טריפה

מדברי התוס' (מנחות סט:) לגבי חיטין שירדו בעבים. ושמא הבא בנס ע"י מעשה אדם גרע טפי. והניח בצ"ע. עכת"ד. והנה מה שבנה יסודו על דבר שאינו כדרכו, צ"ע דא"כ האבות הקדושים שהיו עקרים גמורים, וילדו בדרך נס, לא יתייחסו בניהם אחריהם, ולא יתחייבו בז' מצוות ב"נ. וי"ל דש"ה שנעשה הנס בהכשר ההולדה, ואח"כ באה ההולדה בטבע. וראה עוד מה שהבאנו בזה להלן ר"פ שמיני. ועכ"פ זו סברא דחוקה. כיון שאין השינוי רק בחפץ עצמו ולא כלל במעשה האיסור כמו בכל הדוגמאות הנ"ל.

כמה סימנים לדעת אם הבהמה טריפה

כתב בספר קושיות לתלמיד מהר"ם רוטנבורג (אות רמח), אם תרצה לידע בבהמה אם היא כשירה אם לאו, קח אותה בקרנותיה, ותמשוך הקרנות לאחריה, אם הם אדומים, אז היא טריפה. ב. בדרכי משה (יו"ד ר"ס לה) הביא מס' תשב"ץ (סי' תקנ"ג) בשם ס' חסידים (סי' תתל"ג), שיעביר היד על גבי הבהמה, אם תשפיל לארץ תחת ידו, ודאי אינה טריפה. ואם לאו טריפה. וסימן לדבר, "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. ושפל רוח להחיות. וסיים הרמ"א, עוד מצאתי על זה סימנים אחרים ולא רציתי להאריך, ונראה דאין לסמוך על זה לענין בדיקת טרפות הריאה. ע"כ. ויש שכתבו שסימן זה נאמר רק לגבי טרפות הריאה. [והתוס' (ע"ז ו.) כתבו שנח לא יכל להבחין בטרפות שבסתר, וע"כ לא הזהירו רק מטרפות הגלוי וניכר. אך בתורת חיים שם כתב, שבדורות הראשונים ודאי היו יכולים להבחין בבהמה בחייה אם טרפה היא אם לאו, שאפי' בדורות האחרונים יכולים היו להבחין בזה כמ"ש בס"ח ובתשב"ץ שיש כמה סימנים ונסיגות שיכולין לידע בבהמה בחייה אם טרפה היא אם לאו, וכ"ש נח שהיה נביא וחכם גדול ובקי בכל הנבאים אשר תחת השמים].

סימן שהיא טרפה. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, ולכן חילק הכתוב תיבת לא מן תיבת טהורה, לדרוש, ומן הבהמה אשר לא, פי' שהיא מכנעת עצמה תחת ידו ומחשבת עצמה כלא טהורה היא, סימן שהיא טהורה וכשרה. ע"כ. אכן צ"ע בבהמה שנולד בה ריעותא אם אפשר להלכה ולמעשה לסמוך על הסימן הזה (שהיא נכפפת), ולהתירה באכילה.

והנה מקור הדברים הוא בדרכי משה (יו"ד סי' לה) מספר תשב"ץ קטן (סי' תקנ"ג): שיש להעביר ולמשמש היד ע"ג בהמה בעודה חיה, אם תשפיל לארץ תחת ידו, ודאי כשרה, ואם לאו טרפה, ונתתי בו סימן לב נשבר ונדכה וגו' (תהלים נא), ושפל רוח להחיות (ישעיה נז). וכתב הרמ"א, עוד מצאתי על זה סימנים אחרים ולא רציתי להאריך, ונראה דאין לסמוך ע"ז לענין בדיקת טרפות הריאה. ע"כ. הרי להדיא שאין לסמוך על זה. אכן אפשר שלכן נרמז כל זה בפרשת נח ולא בפרשת שמיני, לומר שסימן זה מועיל לבני נח ולא לבני ישראל. וראה בסמוך.

אם אפשר לסמוך על סימנים שאינה טריפה

"זאת החיה אשר תאכלו מן הבהמה וכו'". בפרשת נח כתיב, ומן הבהמה אשר לא טהורה היא שנים וגו', ותחת תיבת לא, יש נגינה המפסקת נגינת מונח, ותחת טהורה נגינת מהפך. וכתב בתורת משה לחת"ס (ויקרא י"א, א), שבא לחלק מלת לא ממלת טהורה, וזה עפ"ד הרמ"א בשם רבינו יהודה החסיד, שנתן סימן לידע אם הבהמה כשרה שיעבור ידו על שדרת הבהמה ולהחליקה, ואם היא שוחה נכפפת ונכנעת תחת ידו סימן הוא שהיא כשרה, ואם עומדת בחוזק ואינה נכנעת ונכפפת

עוד סימנים שאין הבהמה טריפה

ב. בס' קושיות לתלמיד מהר"ם מרוטנבורג (אות רמח) כתב, אם תרצה לידע בבהמה אם היא כשירה אם לאו, קח אותה בקרנותיה, ותמשוך הקרנות לאחריה, אם הם אדומים, אז היא טריפה. [ובגמ' (בכורות נח) איתא, אשר יעבר תחת השבט, פרט לטריפה שאינה עוברת. וכתב בהגהות לפרש הרש"ש שם עפ"ד רבינו יהודה החסיד, דר"ל שאינה משפלת עצמה כשמעבירין עליה את היד. ובקהלת יצחק (בראשית לב, יד) כתב, שיעקב בדק את בעלי החיים שלו כן, וכל שבא בידו, פי', שנשארו בידו ולא השפילו לארץ, שלח אותם לעשוי, ואותם שנשמטו מידו והשפילו לארץ, עכבם לעצמו, שזה סימן כשרות]. וכתב בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' סה)

אם היא כשירה או טריפה]. ורבינו בחיי (ויקרא ז, ח) כתב, ורז"ל דרשו כי כל הקרבנות היו בודקין אותן קודם הקרבנות, כדי שלא יקריבו טרפה ע"ג המזבח, שהיו הכהנים בודקין את הטרפה בודקין שבעין ובשאר סימנין קודם שחיתתן.

דמ"מ אין אנו בקיאים כלל בזה, וזה חכמה גדולה, וגם נתנית היד והמשמוש מצריך ידיעות גדולות לידע איך ומה. וכלשון הספר חסידים (סי' תתל"ג), אחד היה יודע לעיין בבהמה בחייה אם היא כשירה או טריפה, ולא רצה ללמד אמר שמא יסמכו ע"ז וכו'. [ושם (סי' תסח) כתב, ויש חכמה שאדם יודע בבהמה ובחיה

כמה עניינים בקרבנות

שאינן היסטוריים גדולים, עכ"פ באותה שעה קלה נכנעו יצרו.

האם מותר להקריב קרבן לשם אלקים

בביאור ענין הסמיכה על הקרבן

הנה הסמיכה היא בשתי ידים (מנחות צג), וסמיכה בכל כחו בעינין (חגיגה טז). ויש לבאר, שהסומך מכניע את הבהמה ונותן עליה מרוחו, בכדי שבהקרבנה ייחשב כאילו הוא עצמו הוקרב קרבן. ב. וברקנאטי כתב, שהסמיכה היא להאציל עליה חטאו, כענין השיר לעזאזל, ומדת הדין תתרצה לו בזה (בקרוב). ג. בעקידת יצחק (ויקרא) כ', שיש סמיכה שהיא להאציל הסומך ותתנו שלמות וגדולה אל הנסמך. ויש בהיפך להעביר דופי וחסרון שיש בסומך לתתו על הנסמך, כענין וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגו'. ויש ממוצע, להתנצלות הסומך, לומר שהכל על הנסמך, כמו במקלל. וכלהו איתנהו בקרבנות, להורות על שלמות זה הקרבן שהוא בר סמכא וראוי לבא על מזבח ה'. וגם להורות שלא חטא בדעתו כי אם בנפש בהמיותו, ולכן הנפש החוטאת היא תמות ונסלח לו. ומי"מ לפי שהבלי ידיעה לא תמנע החטא לגמרי, ושגגת תלמוד עולה זדון, לכן אומר ג"כ, כי איך שיהיה שחטא בנפשו בשוגג או במזיד הוא מעביר את חטאו ממנו ונותנו על ראש קרבנו וכפר עליו. ד. ובפנים יפות (א, א) כתב, שטעם הסמיכה בכל כחו הוא לכוון דעתו, ונותן כחו בקרבן. והאדם בחטאו יורד לבחינת בהמה, וכמו שמצינו באדה"ר דכתיב ביה (תהלים מט) ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו, וכדי לתקן זה הקריב שור פר מקרין מפריס, להעלות בחינת בהמות לריח ניחוח לה', והוא ענין הסמיכה בכל כחו ליחד נפשו לחבר בחינת נפשו עם נפש הבהמה, וע"י הקרבת נפש בהמה תתעלה נפשו. ע"כ. [והרש"ר הירש כאן, כתב שמצינו ג"כ במינוי הלויים, שסמכו ישראל את ידיהם עליהם (במדבר ח, ט). ובמינוי יהושע, ויסמך את ידו עליו יצוהו. ובהוצאת המקלל להורג וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו (ויקרא כז). אצל הלויים העניקו להם סמכות למלא את מקומם בעבודת המקדש. וכן משה מינה את יהושע להנהיג את העם אחריו. ואצל המקלל נאמר בתנ"כ (אמור) אומרים לו דמך בראשך שאתה גרמת לך. פי' שמטילים עליו את האחריות

בזוהר חדש (בראשית ו), א"ר אבהו, בזמן שביהמ"ק קיים, כל המקריב קרבן וזובחו לשם זה הנקרא אלהים חייב מיתה, שנא' זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, מלמד שצריך להזכיר שמו המיוחד בלבד. ולכן כדי שלא יטעה אדם צוה בקרבנות, ואמר אדם כי יקריב מכס קרבן לה'. וכי תזבחו זבח תודה לה'. וכי תזבחו זבח שלמים לה' ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'. הכל לה' ולא נאמר לאלהים. מ"ט א"ר אבהו שם זה הוא משותף שהמלאכים נקראו אלהים. הדיינים נקראו אלהים ואין אנו יודעים למי מהם זובח לכך צריך להזכיר השם המיוחד לבדו. ע"כ. ויש לעיין לגבי יתרו דכתיב ויקח יתרו עלה וזבחים לאלהים.

יקריב אותו לרצונו

פרש"י שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני (קידושין ג). וז"ל הרמב"ם (גירושין ב, ט): מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה וכו', אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה, לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לקיים את כל המצוות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו. ע"כ. ובאילת השחר עה"ת (ויקרא) כתב, דצריך ביאור מה מועיל המכות, והרי גם עכשיו הגוף לא רוצה לעשות את המצוה, רק רוצה שיפסקו המכות, והנשמה גם קודם לכן רוצה לעשות. ומה מועיל שהוכה ואמר רוצה אני. ולולי דברי הרמב"ם צ"ל שזה גזה"כ דסגי שיאמר רוצה אני. ע"כ. אולם לכאן הביאור הוא, שיצה"ר נכנס בדעתו של האדם ומטהו לחטא, אבל כאשר מקבל את המכות, קים לן לחז"ל שכל יהודי נשמתו טהורה, ובעת שכבר אינו יכול לסבול, מגיע לטוהר לבו ומסתלק היצר (שכאב המכות מסלק את היצר), ואז ליבו הטהור מעצמו מסכים ורוצה לעשות דברי רז"ל. וזה כמו ענין יסורי גיהנם, שהם לזכך את היצה"ר, שאחרי הגהנם, נכנע לבו ומבטל ליצה"ר. וכאן

לעונשו. ומ"מ נחשב כאילו החוטא מבצע את הפעולה הנעשית בו, והשופטים והעדים פטורים מאחריות. ועפ"ז דן לגבי ענין הסמיכה בקרבן. ושסמיכת ידים על הקרבן מקדישה את כל כוחו למסירות הנפש המתבטאת בזריקה, והרי זו הכנה שלמה לכפרה. [עש"ב].

האם גם סמיכה בכבש ועז צריכה להיות בכל כחו

בבעל הטורים (ויקרא ג, ב) הביא, בבקר כתיב וסמך ידו, ובצאן ובעז כתיב את ידו. לפי שהבקר חזק ויכול לסבול הסמיכה שצריך לסמוך עליו בכל כחו, משא"כ בצאן ובעז, לכך נאמר את דמשמע ברפיון. וצ"ע שהרי הדין שצריך לסמוך בכל כחו נאמר בכל הקרבנות. וכן מבואר בזבחים (ל"ב) א"ד אר"י כל הסומך ראשו ורובו מכניס מ"ט כל כחו בעיניו, ושם מיירי בכבש אשם של מצורע. גם בחגיגה (טז) איתא שי"א שאסור לסמוך ביו"ט משום שבות לפי שסמיכה בכל חו בעיניו. ולא חלקו בין בהמה לבהמה. ונראה פשוט שמודה בעל הטורים שגם בעז צריך לסמוך בכל כחו, שההלכה לא השתנתה, אלא שגם מצד ההלכה יש הגבלה שהרי זה באמת לא בכחו של כבש או עז רך בן שנתו, ובע"כ שהדין של סמיכה בכל כחו הוא רק עד כמה שהבעל חיים יכול לסבול. אבל עד כמה שכן יכול לסבול צריך להתאמץ ולסמוך עליו בכח, ולכן נחשב מלאכה

ושבות. [ובשפת אמת (זבחים ל"ג) כתב, שנראה מלשון הרמב"ם (מוע"ק ג, יא) דלא ס"ל בהא דר"י דראשו ורובו בעי, דנהי דבכל כחו בעיניו, מ"מ מכנסת היד בלבד שייך נמי בכל כחו דבהכניס ידו סגי רק שיהיה בכל כחו. ובקו' אמרות משה (שב"ס) אגרות ורשימות קהלות יעקב ח"א ס"ו ט"ז) כתב, שדין סמיכה בכל כחו, אין זה באופן שאם ניטל הקרבן יפול, וז"ל הרמב"ם (שם ה"ג) וצריך הסומך לסמוך בכל כחו בשתי ידיו על ראש הבהמה. ויש לפרש שעומד כמעט זקוף, ורק כפות ידיו לוחץ על הבהמה בכל כחו, ובאופן זה ודאי לא יפול כשניטל הקרבן, ואפי' את"ל לפרש דהונונה שכוּפף קומתו כשסומך בידיו, שמכביד כובד כל גופו, מ"מ אפשר שכל זמן שאין מועשין זרועו או מרפקו, אין בכח כפות ידיו לחוד להכביד כ"כ שאם ניטל הדבר יפול. ושוב הביא מס' ערוה"ש העתיד (סי' סח אות יח) שרצה לדחוק ברמב"ם שכוונתו שעי' שייסמוך בכל כחו ממילא יהי' ראשו ורובו בפנים, אבל בקרית ספר מפורש להדיא דמהני עומד בחוץ ממש וסומך ידיו בכל כחו בפנים].

בן בקר בן שנ"ד ימים שיש במשך השנה

"ושחט את בןבקר". יש לעיין למה שמו בן הבקר ולא שם אחר כמו שנקרא עגל ופר. [ולהלן פ' שמיני כתב, עגל בן בקר]. וכתב בפענח רזא: "בין בק"ר בגימט' שנ"ד, שהוא בן שנה. "בן הבקר", משמע הידוע ומיוחד בבחרות, למעוטי זקן וחולה משום הקריבהו נא לפחתך. ע"כ.

מדוע כתיב פעמים כבש וביקרא

בבעל הטורים (ויקרא ג) כתב, שכשכב הוא גדול יותר

מן הצאן. כדכתיב והכשבים הפריד יעקב. כשב בא"ת ב"ש לבש. על שם לבשו כרים הצאן. ע"כ. גם בפענח רזא כתב: "אם כשב", כל היכא דקדם שייך לבי"ת דהיינו כשבים, ר"ל גדולים, והיכא דכתיב ב' קודם דהיינו כבשים, הם קטנים. [ועש"ע: ב. עגל הוא קטן, בן בקר הוא שצריך לאמו, ופר בן בקר הוא בשנה שני'. ג. ובן כבש לא כתיב, מפני שבתוך שנתה אינה מתעברה. ד. ובבן בקר כתיב הדם, ובצאן כתיב דמו, מפני שדומה דמו כשל אדם, דכתיב וישחטו שעיר עזים, לכך מעלה הכתוב עליו כאלו הקריב דם עצמו. ה. ובצאן כתיב הקרב והכרעים ובבקר כתיב קרבו וכרעיו, לפי שבהמה דקה כשהולכת מגבהת רגלה כפוף לצד הפשוט ונראה שבתוך זרקה וכן קרבה נקע שתי וערב, ולכך מאכלה משתנה בקרבה מכל בהמה ולכן צואתה משונה, וזהו הקרב והכרעים כלומר המיוחד לעצמו כשנונה מזולתם. ו. בצאן כתיב זכר או נקבה ובבקר אם זכר וגו', מפני שבדקה. או לרבות אם הפלגס. ז. כשב בא"ת ב"ש הוא איתו וערב, על שם קרבה נקע שתי וערב, ח. בפר ואיל כתיב הקטירו לשון רבים, שבהם צורך לרוב ב"א. ט. זכר ונקבה לא כתיב בעז, מפני שמהנהגה להוליד שנים ביחד, ומסתמא שוחט הזכר והנקבה מניח לצרכי ביתו, כדכתיב ודי חלב עזים ללחמך. י. וערכו בני אהרן, כאן בבן בקר שהוא גדול אמר וערכו, ולקמן בצאן שהוא קטן כתיב ערך]. ומ"מ זהו לדרשה, כמו שכתב בשו"ת הרב"ז (ח"א או"ח וי"ד סי' קו) דבש"ס מוכח שאין שום שינוי בין כשב לכשב.

מהיכן היה להם סולת במדבר. אם מן השמים או מן המן או מהבאר

צ"ע מהיכן היה להם סולת. שהרי לא היה להם אפילו לחם לאכול זולת המן. א. ודוחק לומר שירד בעבים עם המן כמו אבני השם ואבני המילואים ושמן למאור. ואולי עליהם ארז"ל (מנחות ט"ט) חטין שירדו בעבים מהן למנחות ולשתי הלחם. וע"ש בתוס'. ב. ואין נראה לומר שהמן היה נעשה כמו חטין וכדו', דאע"פ שטעמו במן את כל המינים, טעמם וממשם (וימא עה), מ"מ מסתבר שלא היה מועיל לצאת בו י"ח מצה, שלא היה מה' מיני דגן, ולא בא לידי חימוץ, וצ"ע אם נחשב גידולי קרקע. ובמקראי קודש פרנק (הלכות פסח ח"ב סימן יב) חקר אם די במין שהוא גידולי קרקע אע"פ שאינו גדל בקרקע ממש. ומפורש בריטב"א (קידושין לח.) שאין יוצאין במן י"ח מצה, שלא היה מה' מיני דגן. [ובפרדס יוסף (שמות טז, כה) הביא ממשו"ת אמרי דוד (סי' טז) שנסתפק אם עשו במדבר מצות ממן והיה מתוק, ובברכות (זו.) דבש אחד מס' ממן, והוי מי פירות, וגם הוי מצה עשירה (פסחים לח.) ע"כ]. ומה שכתב באגרא דכלה (פ' בשלה) שהיו משתמשים במן לאכילה ושתייה של מצוה, כגון כזית מצה בפסח שצריכין לברך עליה על אכילת מצה, וקידוש על היין בשבתות וימים טובים. ע"כ. הוא דוחק. אך בפירוש רבינו חיים פלטיאל (ויקרא ה, לה) נתספק דשמא המן היה משתנה לכל דבר, ואפי' למנחות היה כשר, וכן לנסכים היה מתהפך לייין. ג. וצ"ל שהיו קונים חטין מגויים

שסביבותיהם. [והראב"ע (שמות יב כה) כתב שלא עשו פסח במדבר מלבד פסח הר סיני, כי בהר סיני היו עם היישוב וימצאו מצות, ובהיותם בארץ אשר לא עבר בה איש, אין להם רק המן לבדו. ע"כ. וקצ"ע מ"ש סולת למנוחות מחטין למצות. ומובא מהארבנאל (פ' בא) ד"ל שבמדבר לא היה להם חטה ושעורה לעשות מצה ולכן לא נצטוו בה רק בשנה הב' ע"פ הדיבור].

איך לא נכזו רגלי הכהנים בנחושת המזבח

"ונתנו בני אהרן הכהן". כתב בפענח רזא: קשה למה לא אמר הכהנים, וי"ל דצריך בקיאות גדול להבעיר האש. [לכאן הכוונה שבניו של אהרן הכהן יותר יכלו לכון כיצד להבעיר האש]. אבל קשה הרי המזבח היה גבוה ה' אמות, ועל כרחך היה צריך לעלות עליו, ואין א"כ היה יכול לילך עליו יחף, הא ס"ל בכלי נחשת חם מקצתו חם כולו, וי"ל דשאני אש מן השמים דיש לו גבול, ואף על פי שהיה עמו אש של הדיוט גם כן. ע"כ. ובראב"ה (חגיגה ס"י תתח) הביא הקושיא הנ"ל דאיך היו הכהנים הולכים ורגליהם לא תכוינה ובגדיהם לא תשרפנה, ואם נס הוא, ליחשבי בהדיה עשרה ניסים. ודוחק לומר דניסים דקביעי לא קחשיב. ויש לומר שלא היה לו גג. וא"ש. ובשעת סילוק מסעות היה נשאר העפר הממולא בו במקומו, והמזבח שהם הדפנות היו מגביהין מן האדמה ורגב אחד עמו שעליו מונח אש של שמים, שלא נסתלק אש שירדה בימי משה עד ימי שלמה והיו כופין עליה פסכתו. אבל במדרש איתא דכמה שנים עמד מזבח ונחשתו לא ניתך, ולפי המדרש צ"ל שהוא עשוי כגיגית ששוליה הפוכים למעלה ומתחתיה היה ממולא אדמה. ע"כ.

ד. אכן הדבר מפורש במדרש (ב"ר סו, א): ומשמני הארץ, זה הבאר שהיתה מעלה להם מיני דגים שמנים יותר מדאי. ובמדרש תהלים (מזמור כג) הבאר היה מעלה להן מיני דשאים, ומיני בשמים, והיו מגעגעין בהם, והיה ריחו נודף מסוף העולם ועד סופו, בא שלמה ואמר וריח שלמותיך כריח לבנון. ואמר, נרד וכרכום קנה וקנמון וגו' עם כל ראשי בשמים, כל אלו היו מן מעין גנים באר מים חיים. כיון שראו ישראל היאך הקב"ה מנהיגן ומעדנן במדבר, התחילו מקלסין אותו, ואמרו את הוא רעיה טבא דלא חסרת טיבותך לעלם. ע"כ. ובשהש"ר (ד, א): מאן היו ישראל מנטרים [אולי: מנטסים] כל מ' שנה שעשו במדבר, ריו"ח אמר מן הבאר, וממנו היו רוב הנייתן, שהיתה מעלה להם מיני דשאים, מיני זרעונים, מיני אילנות. וכיון שמתה מרים ופסקה הבאר מהן היו או' לא מקום זרע ותאנה וגפן. ר' לוי אמר מן האשכול. ורבנן אמרין כמה שהיו תגרי גויים מוכרין להם לישראל, תני ר' ישמעאל עדיין לא נאסר יינם של גויים לישראל. ע"כ.

בכל קרבן שמקריבים בבית המקדש נראית שם עקידת יצחק על אותו מזבח

ובס' חוט של חסד לבעל השבט מוסר, מסיים: שדרך וטבע האש של מעלה שאינו מתפשט לכאן ולכאן, אלא כנגד מה שצריך, וראיה מן הסנה איננו אוכל. וקשה לי ע"ז, תינח אש מן השמים, אבל גם אש של הדיוט היה שם (וימא כא) וא"כ איך לא היה נכוה, ונראה לי המחבר שאינה קושיא, משום דאש של מעלה היה מתגבר על אש של מטה, והיה מבטל טבע התפשטות שלו. ע"כ. ויש לבאר, שהאש של מטה היתה מועטה מאד ולא היתה מתפשטת, שאיננה באה רק להכרח משום המצוה, אבל כל שאר האש היתה רק אש של גבוה.

כתב המלבי"ם (בראשית כב, יד), ויקרא אברהם שם המקום וגו', שאז השיג אברהם את הענין הזה, שלעתיד יהיה שם מזבח בנוי, ובכל קרבן שביבאו יראה ה' תמיד את אשר נעשה בעקדת יצחק, שיהיה הקרבן כאיל יצחק, ומסירת נפש במחשבה כמסירת נפש של יצחק, ועל זה אמר "אשר יאמר היום", שזה הנאמר גם היום שבהר ה' יראה תמיד אפרו של יצחק כאלו נשרף עולה כליל. [ולפי הראוי היה שהאדם יקריב א"ע לקרבן אשה לה', רק ה' ברחמיו מקבל גוף הבהמה תמורת גוף האדם, אחר שמצד הגוף אין הבדל בין גוף האדם לגוף הבהמה, ואמנם קשיא, שהרי באדם נמצא נפש המשכלת שלא נמצא תמורתה בגוף הבהמה, ועל זה אמרו, שהש"ת מקבל מחשבת המקריב שחושב בעת הקרבת הקרבן כאילו הוא נשחט ונקרב, והש"ת מקבל מחשבה זו כמעשה, כי המחשבה היא פועל הנפש, ומה שנוגע להגוף יקבל גוף הבהמה תחת גוף האדם. ע"ז אמרו בחגיגה, זבול, בו מובא בניו ומיכאל עומד ומקריב עליו קרבן, וכתבו התוס' ממדרש שמקריב נשמתו של צדיקים ע"ג המזבח. וזה היה ענין העקדה, שבעת העלה את יצחק ע"ג המזבח ויצחק מסר א"ע להשחט על כבוד שמו, היה מחשבה זו כמעשה, ומיכאל הקריב נשמתו ע"ג המזבח של מעלה. וה' צוהו על העקדה, שיהיה זה הכנה לזרוע שיצטוו על

האם קרבן שלמים צריך וידוי או סוג וידוי אחר

כתב החיד"א בס' מדבר קדמות (מע' קוף אות י'), קרבן עולה, צריך להתודות כי היא מכפרת על הרהור הלב. אבל על קרבן שלמים אין צריך להתודות אלא אומר דברי שבח. כ"כ הרב כתנות אור (פרשת

האינו). ע"כ. וזה לכא'ו כמו שמצינו בוידי ביכורים.

טעם לפגם בקדשי המקדש

"וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר". הקשה הריב"א (ו, כא), שהרי נותן טעם לפגם מותר. ותירץ בשם ר"ת, דכתיב בקדשים למשחה, כדרך שהמלכים אוכלים בלא שום נתינת טעם בעולם. וכ"ה בפענח רזא, ובר' חיים פלטיאל שם. ולפי זה אין זה משום בליעת נותר, אלא כל טעם שיהיה בעולם, אסור שיכנס בקדשים, ואסור להשתמש רק בכלים חדשים שאין בהם בליעת טעם. ב. עי"ל שהשבירה היא מטעם שריפת נותר ולא משום הטעם הנבלע במאכל הנוסף שמבשלים בו. ג. עי"ל שהוא מעלה בקדשים. ד. ושמענו תירוץ נפלא, שכיון שלא הסריח בשר קודש מעולם, לכן כמו"כ אין זה טעם לפגם, אלא יש בו חשש מעיקר הדין. [ואין לומר שכאן הוא נפגם מחמת הכלי, שהרי בנן יומו אינו טעם לפגם].

מדוע בכהן המשיח נאמר פרוכת הקודש ובשגת כל העם נאמר פרכת בלבד

"אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וגו', מן הדם שבע פעמים לפני ה' את פני פרכת הקדש". ולהלן: "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל וגו', והזהו שבע פעמים לפני ה' את פני הפרכת". ומקשים מדוע בכהן המשיח נאמר פרוכת הקודש, ובחטא העם כולו נאמר פרוכת סתם. ושמא בא הכתוב לרמוז, שחטאו של העם כולו משפיע על קדושת המקדש עצמו, עד שחסר בקדושה. וז"ל הירושלמי (תענית פ"ב ה"א): כתוב אחד אומר אל פני הכפורת, וכתוב אחר אומר אל פני פרוכת הקודש, ר' אחא אמר, איתפלגון ר' אבהו ורבנן, חד אמר חטא הנשיא, הגדולה במקומה, חטא הציבור, אין הגדולה במקומה. וחד אמר, לפי שחטאו הלמד והמלמד, לפיכך יצאו לחוץ ויתפרסמו, על שם והוציא את הפר אל מחוץ למחנה. ע"כ.

ובגמ' (זבחים מא): ובילקוט (ויקרא רמז תסט) איתא על קושיא זו, תנא דבי רבי ישמעאל, משל למלך ב"ו שסרחה עליו מדינה אם מעוט סרחה, פמליא שלו קיימת, אם רובה סרחה, אין פמליא שלו קיימת (ופרשי, ה"ג. כיון דרוב ציבור סרחה, כביכול אין כאן קדושה). חזקיה תני, כל מקום שיש משיח יש ארון אין משיח אין ארון. ע"כ. [אינו מבואר התירוץ השני. ויש שפרשו, שקרבן פר

כהן המשיח שייך רק בבית ראשון, שהיה בו הארון עם הבדים, ומלשון פני הקודש למדו דקאי על המקום שבוטל מחמת הבדים. משא"כ פר של ציבור, היה שייך גם בבית שני שלא היה הארון עם הבדים, לכן לא כתיב פרוכת הקודש. וכ"כ בשו"ת נשמת חיים להגר"ח ברלין בנו של הנצי"ב מולאזין (סי' מה)].

אם תשובה מיראה או שאינה גמורה מכפרת על עשה לגמרי והעולה לדורון בלבד

בגמ' (זבחים ז): אמר רבא עולה דורון היא, היכי דמי, אי דליכא תשובה, זבח רשעים תועבה, ואי דאיכא תשובה, והתניא עבר על מצות עשה ושב לא זז משם עד שמוחלים לו, אלא ש"מ דורון הוא. ע"כ. ומקשים, דנימא שעשה תשובה מיראה, שהעונות נעשות לו כשגגות, ולכן נצרך קרבן עולה לכפר להפוך לו לזכויות. וצ"ל שעל ביטול מצות עשה גם תשובה מיראה מבטלת את העון לגמרי, א"נ דמה שאמרו נעשות לו כשגגות, היינו רק כשגגות ולא מחילה גמורה, אבל פחות משגגות, מה שאין שייך כ"כ קרבן על זה. [ובס' תקנת השבין לר' צדוק הכהן (עמ' קמה) הקשה ע"ד הרמב"ם שבשביל תשובה גמורה בעינן עד שיעיד עליו יודע תעלומות וכו', דא"כ משכח"ל שעשה תשובה לא גמורה כ"כ, ותני דמוכח שלגבי עשה מתכפר מיד לגמרי, וא"צ שיבוא לידו ויקיים, ואפי' יוסיף לעבור אח"כ, מ"מ על הקודם נמחל לגמרי, שבמ"ע הוא תשובה גמורה כל שמתחרט בשעתו לגמרי. ולשון לא זז וכו', משמע שתשובה מכפרת מיד בלא הוספת עוד דבר. וי"ל שהעולה באה לכדי להתרצות בלבד. ומה שדורון זה נקרא כפרה, לפי שבתשובה מיראה הזדונות כשגגות, וע"י קרבן עולה מתאהב לה' יתברך ונעשה זכויות].

השוגג צריך כפרה וקרבן שאין אדם חוטא אם לא עבר קודם במזיד. וי"א להיפר. ושניהם אמת

"נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה". כתב החיד"א (חומת אגן ויקרא אות יז), יש מי שאומר שאין אדם חוטא בשוגג אלא אם כן כבר עבר במזיד מקודם, ולכן סירכיה נקיס וחטא בשוגג. וזהו שאמר נפש כי תמעול מעל במזיד, ומהמזיד יבא לשוגג, וחטאה בשגגה. ב. ויש מי שאומר דבתחילה אדם חוטא בשוגג ואם לא שב עובר במזיד. וז"ש תמעול מעל במזיד מסיבה וחטאה בשגגה מקודם. והעיקר הוא, דאיכא הכי ואיכא הכי זמנין מזיד קודם ואחר כך שוגג. ולפעמים שוגג ואחר כך מזיד, וכמ"ש מורנו הרב בתי כהונה בסוף ח"ב. וכדבריו דייק קראי, דהכא כתיב נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה. ובסמוך כתיב, נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו. ואשמועינן קרא אגב ארחה דאיכא הכי ואיכא הכי.

קרבנות בזמן הזה במאה ברכות, וחדו"ת, וצדקה

(תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתב (משלי ה) 'פוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, "אם טוב", שגילה לו, "אם רע" שאינה כותבה. וכתב החיד"א בהגהותיו שם בשם הקדמת ספר החשוב לב אריה שכתב בשם רז"ל, בזמן שביהמ"ק קיים, כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו, "וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש, הכתיבה זו היא עולה לו במקום קרבן". ובוה פירש מה שכתוב "זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת, אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי", שזה יעלה במקום קרבן, והאריך בביאורו וענינים אחרים בהקדמה זו עש"ב. [וסיים החיד"א: וראיתי בס' רבינו אפרים על התורה כ"י (פרשת תשא) שכתב משם רבינו אלעזר מגרמיזא זכרם לברכה, שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין. עכ"ל. ואפשר לדקדק מ"ש כתוב עלי, במ"ש בזהר חדש, דא"ל אליהו זכור לטוב לרשב"י ע"ה מילך כתובין אינון לעילא וכו', וז"ש אז אמרתי כשהיתה נשמתי למעלה וכמש"ל ואח"כ הנה באתי במגילת ספר מה שכבר כתוב עלי למעלה, דתיכף נכתב למעלה, ודוק היטב כי קצתתי. ואפשר לרמוז בפסוק ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל, השיר"ה ר"ת, החידוש שמהדש יודע רמזי התורה].

הנותן צדקה ומתנות לעניים כראוי, כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו

ומהר"ח פלאגי (בהקדמת ספר מועד לכל חי) כתב: איתא בתורת כהנים (פ' אמור), א"ר אבדימי ברבי יוסף, מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, ור"ה ויוהכ"פ וסכות מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה ביהמ"ק, והקריב עליו קרבנותיו בתוכו. ע"כ. למדנו מזה, כי מעלת הנותן צדקה ומתנות לעניים כראוי, מעלין עליו כאילו בנה ביהמ"ק והקריב עליו קרבנותיו בתוכו. וזהו בכל ימות השנה, כ"ש וק"ו כשנותן מתנות לעניים בחגים ובמועדים.

במקום עולת ראייה לתת כבש לעניים בג' רגלים

ובמנהגי מהר"א גאלאנטי (אות טז. שנדפס גם בס' הנהגות צדיקים) כתב, שמנהגם שאנשי מעשה בכל ערב שלש רגלים קונין כבש אחד ומחלקין אותו לעניים. ע"כ. ואולי הכוונה שבמקום להקריב עולת ראייה, בזמן הזה שאין לנו בית המקדש, יתן כבש לעניים, ונרצה לו כאילו הקריבו להשי"ת במקדש. וכמו שהביא החיד"א (חומת אגף ישעיה נח) בשם רז"ל, שהנותן לחם לעני כמקריב קרבנות. וכן מפורש בגמ' (סוכה מט:): גדול העושה צדקה

יותר חשוב ומעולה מקרבן, להזהר במאה ברכות בכל יום

כתב רבינו חיים פליטאל (ויקרא פרק א), כי קריב מכס קרבן לה'. מכס בגימ' מאה, מלמד שכל האומר מאה ברכות בכל יום הרי הוא יותר מקובל משהקריב מן הבהמה והבקר.

ע"י מאה ברכות כאילו מקים את המשכן למעלה על מאה אדנים, ומתברך במאה סוגי ברכות

כתב הריקאנטי (בראשית כו, יב), יש מאה שערים בארץ העליונה, ולכל שער יש בית קיבול הנובעת מעייני ברכה לעולם, ומשם ינק יצחק אע"ה ק' ברכות, שמשם יוצא ברכה ושפע ואצילות לכל הנבראים. ולכן היה באהל מועד מאה אדנים, שכל אדן הוא בית קיבול לקבל הברכה מן העמודים. והמקיים מאה ברכות בכל יום, כי המקיים יזכה בזה, כי כל ברכה וברכה יש לה מקום ומעייין ממה שהיא נשפע ונאצלת, ואם ח"ו יחסר מהם הרי הוא מקלקל הצנורות ומקצץ נטיעות נפשו, ואוי לו על חסרונו שאינו נכנס בשערי צדק, לפי שהאדנים לעמודים אינם מסודרים, ואין שכינה שורה על דבר פגום, כי אין האהל פרוסה כסדר. נמצא כל הגומר בכל יום מאה ברכות כאילו פורש האהל מועד. ותקעו על מאה אדנים, ומתברך במאה מיני ברכות. ע"כ.

עצה לקיים מאה ברכות בנוסח קצר

שכל האומר מודים כהוגן הוי כאלו קיים ק' ברכות. כמו שהביא החיד"א בס' מדבר קדמות (מערכת מ אות י) מס' דעת זקנים (פרשת עקב): מודים אנחנו לך, פירוש משתחוים, ואמרו מודים לפי שגימטריא שלו ק', שכל האומר מודים כהוגן הוי כאלו קיים ק' ברכות. [וכתב החיד"א, שדברי רבותינו בעלי התוספות כדברי המקובלים, כמ"ש הרב מהר"ן שפירא בדרשותיו דלפי שפגמו בשתי גוני"ן היו מתים ק' בכל יום עד שתקן דוד המלך ע"ה מאה ברכות, וזהו מודים גימטריא ק' לתקן השתי גוני"ן].

איך אפשר להקריב קרבן בזמן הזה - ע"י כתיבת חידושי תורה

כתב בספר חסידים (סי' תקל), כל מי שגילה לו השי"ת דבר ואינו כותבו, ויכול לכתוב, הרי זה גוזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב, דכתיב

יותר מכל הקרבנות, שנא' עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

איסור קטן לצדקה מוחל עוונות וכופה את כל המשטינים והמקטרגים

ז"ל המדרש (מדרש זוטא שה"ש פרשה א): חטא אדם ישוב ויתן צדקה וימחול לו, שנא' בחסד ואמת יכפר עון (משלי טז), אם יש לאדם אלף רבוא אין עומדים לו בשעת צרכו בצרתו, ומי עומד לו, איסור אחד שהוא נותן, שנא' וצדקה תציל ממות (שם). כל הנותן צדקה אע"פ שחטא, ונתן הקב"ה רשות למלאך לשלוט בו, שכר אותה צדקה שנתן מקדים למלאך ואינו מניחו לשלוט בו, ולא עוד אלא שדוחפו וכופתו על פניו ומפייס עליו, ואומר אע"פ שחטא ונתנה רשות למלאך לשלוט בו, אני קדמתי, רשותי קדמה לרשותו, כדאי היא הצדקה שקיים נפשות להציל ממות, וכה"א מתן בסתר יכפה אף ושוחד בחיק חמה עזה (משלי כא).

מי שמאכיל את יהודי רעב וצמא, כל מה שיש להשי"ת שלו הוא

איתא בתנא דבי אליהו (זוטא פרשה ה): דל, שנידלדל מנכסיו, למה הוא דומה, למלך בשר ודם שגזר על בנו, שלא יכנס לתוך סעודתו, והמלך יודע בבנו שהוא רעב וצמא, ואמר, אשרי מי שיכניס את בני בתוך ביתו, ויתן לו פת לחם ויאכל וישתה, וכל מה שיש לי שלו הוא, שנאמר מלוה ה' חונן דל וגו' (משלי ט, יז). וביפה ללב ח"ג (יז"ד סי' רמט אות כח) הביא מספר ליקוטי עצות (ערך ברית אבות ג'), שמתן בסתר הוא תיקון לפגם הברית.

על ידי שנותן צדקה כראוי בערב החג זוכה לשלום בית

עוד כתב מהר"ח פלאג"י (בהקדמת ספר מועד לכל חי): יש כמה מעשירי עם, שבתיהם מלאים כל טוב, אך יום ולילה

אש המחלוקת לא תכבה מתוך ביתם. ובפרט בבוא עליהם מועדים וימים טובים, ובמקום שמחת המועד נהפך ליגון, והנם אוכלים לחם העצבים ובעצבון תאכלנה, ודקדקתי אחריהם וראיתי שהסיבה היא, שאינם פותחים את ידיהם לחלק לעניים בחגים ובמועדים כפי עושרם, על כן באה להם הצרה הזאת. וכדברי רז"ל, אם אתה משמח ארבעה שלי אני משמח ארבעה שלך. וכמה פעמים שלחתי אחריהם להוכיחם תוכחות חיים, שצריך ליתן לעניים ובפרט לעמלי תורה, בחגים ובמועדים מתנה הראויה, דבר המשמחו, דאם נותן לעני פרוטה כדרך שנותן לו בכל שבוע, מה שמחה היא זאת. והרי הוא זוכה להיות לו גם שלום בחילו כאמור, שכן כתיב בתר הכי וישב עמי בנוה שלום שיהא בביתו ג"כ שלום. [וא"י בזה"ק (הקדמה י): פתח רבי שמעון ואמר, כל מאן דחדי באינון מועדייא ולא יהיב חולקא לקודשא בריך הוא, ההוא רע עין, שטן שונא אותו, וקא מקטרג ליה וסליק ליה מעלמא, וכמה עקו על עקו מסבב ליה, חולקיה דקודשא בריך הוא למחדי למסכני וכו'. ע"כ. הרי שמי שאינו נותן צדקה לעניים בחגים ובמועדים, עונשו חמור, כי השטן מקטרג. וכנגד זה מרובה מדה טובה ממדת פורענות, כי ע"י הצדקה לעניים ובפרט בחגים ובמועדים, זוכה לשמחה במקום צרה. וזו סגולה שיהיה אדם שש ושמות, והשמחה במעונו, הוא כשהוא משמח לעניים ונותן צדקה, גם ה' יתן הטוב כמדתו הטובה מששלם מדה כנגד מדה, להיות שמח בבניו ובבנותיו. וכאילו בנה בית המקדש והקריב כל הקרבנות בתוכו. וזוכה שלא יקטרג עליו השטן, וגם שלא יהיה לו עקתא בתר עקתא, אלא אדרבא שיהיו ששים ושמחים הוא ובני ביתו, ומכלל השמחה במעונו שלא יהיה שום מריבה בתוך ביתו. וזוכה לחיים]. עכ"ד הגר"ח פ"ש שם.

העושה חסד משפט וצדקה, זוכה להדמות להשי"ת ושולט על הטבע

ז"ל המדרש (מדרש זוטא שה"ש פרשה א): וכמה הוא שבחו של אדם, השכל וידוע אותי כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' (ירמיה ט, כג). עשית כל המעשים האלה הרי אתה כיוצא בי. ע"כ. והכוונה שתכלית התורה והמצוות היא ליישר את האדם שידמה לקונו, וזוהי מטרת לימוד התורה לידע ממנה דרכי הבורא יתברך, והנהגותיו יתברך, ולילך בהם.

פנינת מוסר לפרשת ויקרא

ביד כל אדם להקריב את כל הקרבנות להשי"ת בכל עת ובכל שעה

הנה כל ישראל השתוקקו בכליון נפש ליום שתשרה שכינה, והיו מצירין על כל יום שמתעכב. ועתה בראש חודש ניסן, זכו לראות את המראה הנורא של השראת השכינה. כולם יראים, גם משה רבינו, הלב

של כולם נמס כמים, חוזרים מעט לאותו אור מופלא שראו במתן תורה שמרוב התענוג פרחו נשמתם. נפשי יצאה בדברו. ומאז קרוב לעשרה חדשים שהם בצער יום יום להשיג שוב את אותו האור [נעי"ז נאמר שה"ש ה) בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני. מצאני השמרים וגו'. אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני וגו'].

והנה הגיע העת שכבוד השי"ת בא למשכן, אבל כולם מבחוץ, עומדים ומשתוקקים לזכות לדביקות באור השי"ת. "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן. ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן". ופתאום יוצאת בת קול, מתוך המשכן, משה משה, ואז נכנס משה רבינו לתוך אהל מועד. ואחר שעה יוצא. כולם מתאווים לדעת מה דיבר אליו השי"ת בשעה מיוחדת זו, והאם יש מסר עבור כלל ישראל.

ומשה רבינו יוצא ואומר להם, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. למה דוקא פרשה זו נאמרה באותה שעה? כי זו התשובה לעם ישראל כיצד זוכים לזכות לאותה חיות אמיתי ונפלאה שזכו לה במתן תורה, עד שחפצו ובחרו להפריד נפשם מגופם מעוצם התענוג. וזה על ידי הקרבן. שהשי"ת נמצא בכל מקום, והחילוק הוא מצדינו, אבל כאשר האדם שלם בדעתו בהכרת המציאות שהשי"ת יצר אותו יש מאין, וכולו התבטלות להשי"ת, ממילא הוא דבוק בו ית', אך זה לא יתכן לנו להגיע בשלימות, ואנו נצרכים למעשה ולסיוע עליון, וזה ע"י הקרבן והרצון שמתעורר לקבלת הקרבן, אך אעפ"כ אין העיקר הקרבן, אלא שעבוד הלב, שאם מבין היטב את היצירה של יש מאין שיצרו השי"ת, וכולו תשוקה אליו ית', למלא את רצונו ית', ומוכן למסור נפשו על זה, ומתסייע במחשבות אלו ע"י הקרבן, אזי יכול לזכות לדביקות באורו של השי"ת.

וזו התשובה גם לדורות הלו, שאע"פ שאין לנו את הקרבנות, מכל מקום העיקר של "אדם כי יקריב מכם", שמרגיש התנדבות לבו להשי"ת, שמוכן לנדוב את עצמו להשלים את רצון בוראו, הרי הוא מתקבל ברצון לפני השי"ת, ויזכה לידבק באורו ית'. ואין לנו אלא שעבוד הלב לרצון השי"ת.

ובספר הכתב והקבלה כתב, דלפי פשוטו של מקרא מה שנא' "לרצונו", היה אפ"ל שביאנו ככוונה שיהיה לו לרצון לפני ה', להפיק רצונו של המקום ב"ה. אך כונה זו יש לה מקום בעיקר הכפרה ולא בהבאה מביתו. אלא יל"פ שיקריב האדם א"ע ורצונו וחפצו לפני ה', כאלו המקריב מורה חיוב הקרבת עצמו בכל כחות נפשו לעבודת בוראו, ושכל מאווייו וחפצו הם לדבקה בו ולעלות על מזבח קדשו הרוחני כמו שיעלה אותו העולה על מזבח בית מקדשו בארץ, וזוהו יתרצה העבד אל אדוניו ויעשה נחת רוח לפניו. ועוד יש לפרש, שהבעלים יכוונו שהקרבת בהמה זו היא באה תחתיו ובמקומו, כי ימצא את עצמו מחוייב בראותו את זביחת הבע"ח ונתוחו ושרפתו, יחשוב בלבו כי כל אלה הדברים היו ראויים להעשות בגופו ובאבריו ובחלבו ובדמו, והבהמה תהיה תחתיו להשלמתו, וזהו לרצונו, שבהתיצבו עליו ורואה פרטי העבודה בו בתפלותיו ובודויו בעת סמיכתו על ראש הקרבן, יתבונן היטב אל הפרטיים הנעשים בפועל בקרבנו עד שתהיה התכונה קבועה בנפשו. כי הנפעלות בעת העשותן בפעל יעשו רושם גדול בנפש, וזוהו תהיינה כל פעולותיו מן אז והלאה מכוונות רק לרצון לפני ה' בעיונו ובמעשיו וידבק בו.

המאמר "באר מים החיים"

יעמוד לזכות **יועיל בן בת שבע ואסתר בת עליזה וב"ב**

וכן לזכות **דניאל בן נטלי מרים ורעייתו וב"ב** שייצגו וטורח הרבה בהפגנת השיעורים וההפגנת הליון, [עוד]

שיזכו לכל הישועות, וליישוב הדעת, ולבריאות שלימה ואיתנה, ושיזכו לתורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

המאמר "במסילות החיים"

יעמוד לזכות **שמואל בן ציונית שרה ה"ו** שיזכה לכל הגאולות ולכל הישועות, ויזכה לתורה וקדושה, ולהצלחה אמיתית בתורה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אנס"ו.

המאמר "דגל מחנה יהודה"

יעמוד לזכות **אברהם בן שמחה, יוסף בן שמחה וכל ב"ב ה"ו**, שיזכו לתורה וקדושה, ולילך תמיד בדרך ה' מתוך שמחה וטוב לבב ואור פני השי"ת. ויזכו לדיווגים טובים ומוצלחים ומבורכים לכל ילדיהם, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולבריאות איתנה ומהורא מעליא. וכן רפואה שלימה וברכה וישועה **לשמחה בת חנה תח"ל**. אנס"ו.

המאמר שמירת הבריאות

יעמוד **לרפואת כל חולי עמו ישראל** [נכללת: יצחק בן צ"ל, ואחיהו בן טוביה, והואר חיים בן דבורה, אלהיה בן מרצום, שניאל בן רחוב, יצחק בן אפרים, רחוק בן מיכל, הסתור בת"ס, יסאיר בן חנו, תמר, רחוב, יונה, יצחק בן יצחק, רפאל יצחק אייזיק בן יצחק, ישראל יצחק בן צלם, חיים יצחק בן חיים, יצחק צמורה, יצחק בן יצחק בעל ימיתא אחר בן אסתר], שיזכו לרפואות וישועות, ומזון טוב ומעיל, ולנסים ונפלאות, ולהודות להלל להשי"ת על רוב טובותיו וחסדיו לאין קץ, בזכות צדיקי כל הדורות. אנס"ו.

ר"ח ניסן ראש חדשים

כל העולמות בחסד וברחמים. וזהו הרמז החודש הזה 'לכם', כי בראש חודש ניסן מתחדש השפע על כל השנה, ודבר החדש בנקל לעשות בו כרצונו, וזהו 'החודש הזה' התחדשות השפע, הוא 'לכם' כרצונכם כן יתקדש בכל העולמות.

וע"ש, שבתשרי השי"ת דן את העולם אם הם אוהבים אותו ויראים ממנו, ובניסן השי"ת דן את העולם אם הם אוהבים את בני ישראל. שהשפע הנשפע מאת השי"ת בחודש ניסן והמשפט, הוא בשביל ישראל, ומי שעושה רעה לישראל הקב"ה נפרע ממנו ועושה ניסים לישראל. [כי יש שפע הנשפע מהבורא יתברך מחמת גודל טובו, אשר בשביל זה ברא העולם בכדי להיטיב לברואיו, ולא מחמת מעשה התחונים, ויש שפע הנשפע מהבורא יתברך על ידי התעוררות עמו ישראל, למלאות בקשתם, ומעוררים למעלה להשפיע, ובחודש ניסן השפע הנשפע הוא רק מחמת גודל טובו].

ובשפת אמת (ויקרא פ' החודש) כתב: כל ישראל בני מלכים הם, והיא הנהגה המיוחדת להם ונתחדש בניסן. וכמו כן לרגלים בבחי' הזמן ושנה. כי הרגלים הם מובחר הזמנים ומיוחדין לבני ישראל. כמ"ש מקדש ישראל והזמנים. ובניסן מתחדש זה הדרך. וגם בעולם הוא ר"ה חדשים שכל הנהגות העולם על ידי י"ב מזלות וחדשי השנה ונקרא חודש ניסן ע"ש שבו מתחדש דרך הנסים שהוא למעלה מדרך הטבע. וישראל דקדשינהו לזמנים ובכח זה יצאו ממצרים. לכן הקדים פרשת החודש. דמצד הטבע היו בני ישראל משועבדים לפרעה. והגאולה ה' מצד שנתעלו על הזמן והטבע. [ואמר מו"ה, כי הגם שבכל ר"ה ור"ח יש התחדשות מבריאת עולם. אבל הוא תוך הטבע ומכוסה תוך הטבע. לכן אין כל חדש תחת השמש שא"י להתגלות שורש התחדשות. אבל לבני"ק קבע להם חודש של גאולה שזכו להוציא זה התחדשות מכח אל הפועל כו'. ולכן בני"ה הם יכולים להמשיך הקדושה אל הזמנים. וכל החודש הזה לכם. פי' עצם ההתחדשות בלי שום השתנות. ונק' ראש חדשים שורש ההתחדשות].

ובספר תורת אמת לבעל האוהב ישראל מאפסא (ויקרא דרוש לפ' החודש) כתב: "בניסן בא התחדשות לכל הדברים, והימים הראשונים יפלו, וההתנהגות העולמות מתחיל מחדש. ומאי נ"מ, אלא כיון דהתחדשות בא לכל העולמות והכל נחשב כאין ותוהו עד ניסן, וא"כ כל השטרי חובות שיש ח"ו על ישראל, הן למעלה והן למטה, ואשר ח"ו נגזר ונכתב איזה דבר חוב על כלל ישראל או על יחיד, והן בעולם התחתון אצל מלכי האומות אשר נכתב ונחתם ח"ו בטבעתם להרע נגד זרע

בספרים הקדושים מבואר שביום ראש חודש ניסן הקב"ה גוזר על כל איש ישראלי מה יהיה עימו כל השנה, מצד הכח הורחני והעל טבעי שניתן לישראל. כלומר שאף אם על פי מה שנגזר לו לפי מזלו אין לו כח לחיות יותר או בנים או בריאות ופרנסה וכדו', מ"מ לעמ"י יש כח מעל המזל והטבע (שהוא רמז שהכוכבים, קידוש החודש, מסור בידם), וכח זה מתחדש ביום ראש חודש שניסן ונקבע לכל השנה. וביום ראש חודש ניסן עבודת האדם היא לקבל התחדשות בעבודת השי"ת מאהבה, וזהו כל הכנת חודש אדר כמו אלול לראש השנה. כמו שישראל במצרים נתאספו ביום הזה וקבלו ע"ע כל מצוות הפסח והסכימו לצאת ממצרים לקבל עליהם עול מלכות שמים, וכתבי וילכו בני ישראל כאשר צווה וגו', שכוון שקבלו עליהם לעשות נחשב כאילו עשו.

וכל זה משום שהגאולה נגזרה באותו היום, שהם נגאלו מכח על טבעי קודם שהגיע זמנם לצאת, ואילו לא נגזר עליה ביום הזה להגאל לא היו נגאלים, ולכן הוכרחו ביום הזה לקבל עליהם עמ"ש והסכמה לקבלת התורה בבא העת. ואח"כ במשך הזמן נתהוו הכל מהכח אל הפועל. וכך אנו ביום ר"ח ניסן כפי מה שמתחדש עצמו בעבודת ה' מאהבה (והרמז, הקרנבות שצריכים להביא מתרומה חדשה), כך מקבל כח על טבעי וברכה ויכולת לכל השנה ביום הזה, ואח"כ ליל הפסח ובימי ספה"ע ושבעות וכו' יוצא מן הכח, ממה שקיבל ביום ר"ח ניסן. (כ"ז יצא לנו בלימודינו בספה"ק). אם כן מה נכבד יום זה, וכמה הכנה יש להתכונן אליו.

ובשל"ה הקדוש (מס' פסחים מצה עשירה דרוש ו) הביא מספר העקידה, שיש שני הנהגות, והוקבע ראש חודש תשרי התחלה למציאות הטבעי, וראש חודש ניסן ראשון הוא למציאות הנהגת השגחי הנזכרת. [ובהגה (פרק תורה אור אות ב) כתב, תשרי שהם עשרת ימי תשובה, שרש של כל השנה, וראש חודש ניסן הוא שרש וראש לכל חדשי השנה. דהיינו, ראש הצירוף מי"ב צירופים הוא ניסן, ואח"כ אייר, וכן כולם. כי נברא בניסן הכלול בתשרי (ע"ש). וכ"כ בס' מערכת אלהות (דף קפט). שכולם מודים כי בניסן היתה הבריאה בכח, ובתשרי יצא מכח אל הפועל. ונח' מה העיקר, והלכה כרבי יהושע. ע"כ. והיינו שנברא בניסן שבתשרי (ע"ש). והצירוף של ניסן הוא רחמים, והצירוף של תשרי דין בערכו. ותשרי ראש להשנה שהוא השרוש, וניסן ראש להחדשים שהם ענפים].

ובקדושת לוי (פ' בא) כתב: הכלל, שהשם יתברך עושה רצון יראיו, וכמו שישראל רוצים שהשם יתברך יתנהג בכל העולמות, כן כביכול השם יתברך מתנהג עצמו עם

ישראל, הכל בטל, כיון דהעולם מתחיל להתחדש מניסן. וכל מה שיש איזה שטר שהוא חוב על ישראל, מה שהוא מוקדם מזה הזמן הכל פסול ובטל, והמאוחרין, מה שיצא מראש חודש ניסן כשירין, דבראש חדש ניסן הוא עת רצון, ורחמים גוברין להיות השטרות יוצאים בכשרות, וכל השטרות אשר יצאו על זרע ישראל צריך להיות כשרים, להיטיב להם להשפיע להם כל טוב, ואין צריך לומר שלא יעניש ח"ו על מה שקלקל זרע ישראל עד ניסן, כי היה אז מעולם התווה ובוודאי אי אפשר לענוש כיון שבא לכלל עולם התיקון והתחדשות. ובוודאי צריך כל אחד לתקן כל מה שפגם וקלקל עד הנה, אבל נפטרין מעונש, ומה דעבר אין. ואדרבא נהפוך הוא, שבימי ניסן ימי רצון הם וימי גאולה אז הוא יתברך משפיע לזרע ישראל כל מיני ישועות וחסדים טובים, "אכ"ר.

ובס' פרי צדיק (שמות פ' החודש) כתב: ואמר חדשו מעשיכם אף דעיקר חדתותא דסיהרא האור תורה ולא המעשה. אבל עיקר אור תורה גם כן המעשה כמו שאמרו (מגילה כז.) שהלימוד מביא לידי מעשה. רק כבר אמרנו כמה פעמים דכתיב (דברים ל', י"ד) בפ"ך ובלבבך לעשותו ולא כתוב במעשיך דגמר המעשה מה' יתברך. וזה שאמרו חדשו מעשיכם היינו על ידי חידוש האור בדברי תורה ומזה יבוא למעשה שהגמר מעשה יהיה על ידי ה' יתברך כמו שנאמר לעשותו. וכן סופר מהיהודי הקדוש זללה"ה שאמר שבשבת זה יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה.

"החודש הזה לכם ראש חודשים", פירוש שכל חודש יש לו קדושה מיוחדת ויום ראשון נקרא ראש חודש שהוא ראש של כל החודש דבתר רישא גופא אזיל (עירובין מא.) והוא כולל כל קדושת החודש. וניסן כולל כל קדושת שנים עשר החודשים ונקרא ראש חודש שלו ראש חודשים. ראשון הוא לכם וגו' שהוא גם כן ראשון שמורה שקשורים בשורש בראשית המחשבה שהוא שכל הנעלם מכל רעיון. וזהו בקדושה בזה לעומת זה נגד קליפת בבל ועשו שתי הגלויות כנ"ל. ושבת הוא כולל כל קדושת ימי המעשה שאחריו, ולכן בשבת שחל בשבוע שאחר כך ראש חודש ניסן, קורין פרשת החודש. וכשחל ראש חודש ניסן בשבת הוא עצמו ראש חודש, שאז יוכלו להשיג שפע התחדשות בדברי תורה. ע"כ.

בחודש ניסן העת להתמנות כל התמנות בפרט בדבר שבקדושה

"החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות יב, ג). יש לפרש שכמו שניסן הוא ראש השנה למלכי ישראל, כך בו מתמנים ראשי ישראל, כמו ראשי הדור וראשי ישיבות אמיתיים ומוצי"ם ראויים, וכן שררות שבקדושה. וזהו שאמר השי"ת למשה ואהרן, שעיקר החידוש והמעלות של חודש ניסן, הוא להם, שכעת נתמנו להיות ראשי הדור.

וסיוע לזה ממה שכתב בס' דגל מחנה אפרים (פרשת בא), בשם סבו הבעש"ט הקדוש, שבחודש ניסן הוא העת להתפלל, כיון שבאחד בניסן ר"ה למלכים, ואז מתמנים בו כל השרים והשלטונים שבעולם, ולעת עתה נתמנו שרים לא טובים, ועתה הוא עת להתפלל. וביאר, שבחודש ניסן י' ספירות, בסוד גולגלתא וכו', שכוללות כל בחינות י"ס דמלכות, וכוללות כל המלכות והממשלות, כי בידך לגדל ולחזק לכל, והמתנשא לכל לראש, אפי' ריש גרוגותא מן שמיא מוקמי ליה (ברכות נח.), כי ממלכות שמים נמשך ממשלתו. ע"כ.

ושם (פרשת ויגש) כתב, שכל המלכות והגדולה נפסק לאדם במלכות שמים, וניסן הוא גולגלתא דמלכא, ושם נעשה רשימו לכל מיני מלכות הנפסקים למלאכים הממונים על האומות, זה ישפיל זה ירים, ועל ישראל ועל גוי יחד, לפסוק לו גדולה משמים. ע"כ. ובספר שומר אמונים (מבוא השער פרק י') הביא מהמגיד הקדוש מסקאהל (רבי שלמה לוצקיר ז"ע בעל דברת שלמה), שכתב בהקדמת ספה"ק לקוטי אמרים, בשם הרה"ק רבי בער, שהבעש"ט הקדוש ידע בכל חודש ניסן בכל שנה איזה ממזונים מתמנים על העולם, בכדי לידע איך להתנהג עמו ועל ידו, ושאל אותו ולמה בר"ח ניסן, והשיב מפני שהוא ר"ה למלכים.

הבעש"ט הקדוש היה מושיב את המלאכים והמלכים איש איש על מקומו

ובס' עבודת ישראל (מאמר לשבועות) כתב, שמעתי שהריב"ש הקדוש אמר, כשהגיע ראש חודש ניסן שהוא ראש השנה למלכים, והושיב כל מלאך על כנו, וכשראה מלאך אחד שלא ישר בעיניו, היה ממנה אחר תחתיו. ע"כ. גם שם בפרשת יתרו כתב וז"ל, הנה צדיק מושל ביראת אלהים וכו', עד שיכול למשול אפילו על השרים של מעלה ולמנותם כפי רצונו שמבין לטובה, וכמו ששמענו דרך הצדיק הריב"ש נבג"מ, עכ"ל.

שבת הגדול

שבת הגדול הוא עיקר הניסים וההתחדשות של פסח

בספר ליקוטי מהרי"ח (לרבי ישראל חיים פרידמן) הביא מבעל יטב פנים, על פי דברי הטור ששבת שלפני הפסח קורין לו שבת הגדול מפני הנס הנעשה בו. ופירש בבאר מים חיים (נציבים) על פי דברי הזוהר, דכל ברכאין דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, (כל הברכות של עליונים ותחתונים תלויים ביום השביעי), ונמצא שהנס שנעשה בצאתם ממצרים שורשו היה בשבת שלפניו, וכן במשפט שבראש השנה, עיקרו בשבת שלפניו. וזה שקורין בשבת שלפני ראש השנה "אתם נציבים היום". וכיון שעיקר התחדשות החודש תלוי בשבת שלפניו, על כן מברכין בו החודש, ומבקשים שיחדשוהו הקב"ה לטובה. ע"כ. [המשך בסמוך].

אילו שבת הגדול היה חל אז בח' ניסן, אם היה השי"ת מצווה להם לקחת שה מח' ניסן

ובזה יש ליישב קושיית מרן הבית יוסף (ס"ה תל), לפ"ד התוס' (שבת פז:) שקורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס, שבשעה שלקחו פסחיהם, נתקבצו בכורות אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה היו עושים כך אמרו להם זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנו שישלחו ישראל ולא רצו, ועשו הבכורות מלחמה והרגו מהם הרבה. ובשבלי הלקט (רה) כתב: שהיו הכבשים צועקים ומצרים היו שומעין ומיעייהו היו נחתכין והיו נידונין ביגונות לבם ולא הזיקו לישראל מאומה כי כולם נפלו בחולי רע ומר מפני הכעס. ע"כ. [ומהרש"א בשבת שם ביאר דברי התוס', שזול טלה הוא ראש ובכור לכל המזלות, והוא עצמו מזולן לאלהיהן של מצרים ומהבכורות, ולכן התקבצו הבכורות כשלקחו פסחיהן, שהוא מזולן ואלהיהן של הבכורות וכו', והשתא שתי המדרשות נתכוונו לדבר אחד]. והקשה מרן הב"י דלפי טעם זה הו"ל למיקרי לכולהו יומי דמעשור לחודש עד ערב הפסח ימים גדולים דבכולם נעשה הנס, וי"ל שעיקר הנס היה בהתחלתה שאז היה עיקר קהיון שיני המצריים, אבל אחר שעבר היום הראשון כיון דדשו דשו. ע"כ. ואכתי צ"ב מדוע ייחסו הנס לשבת, ולא לעשור בחודש. והיה להם לתלות הנס בעשור לחודש. [ושמא זכות השבת קודש סיעה לעיקר הנס שהיה בתחלתו, אי נמי, אמר להם משה שמי שישמור שבת קודש לא יוכלו המצרים לעשות לו כל רע, וכן היה, ובה נתחבקו בשמירת שבת קודש].

אך יש לומר, שהשבת הוא עיקר הלקיחה ולא עשור לחודש, דמה שצוה השי"ת שיקחו להם שה בעשור

לחודש, היה רק מחמת שבאותה שנה חל פסח ביום חמישי, וממילא יום שבת קודש היה י' בניסן, אך אילו פסח היה חל בשבת, אזי היה השי"ת מצווה להם שיקחו שה מיום ח' ניסן שהוא שב"ק הסמוכה לפסח. שטעם קיחת השה כדי להכין את המצוה בבחינת מחשבה הקודמת למעשה, ועי"כ יזכו כבר ביום שב"ק (שבת הגדול) לכח הגאולה שניתן כבר בו ביום, רק שיחול אח"כ בהגיע יום הפסח, כיון ששב"ק הוא מקור הברכה לכל השבוע.

אם היו גוררים את השה בכח ובבזיון, עד שהיה צועק למרחוק

והב"ח (א"ח ס"ה תל) הקשה, אמאי היו שיניהם קהות כעת, וכי לא ידעו המצריים שישראל שוחטין ואוכלין אילים וכבשים בכל יום ויום, ותי' שכעת ישראל הודיעו למצריים שמצות השם עלינו לשחטו למטה כדי שע"ז ישחט גם למעלה (זוהר בא לט), וזהו לשון המדרש על ששחטו את אלהיהם, דאת מרבה גם אלהיהם למעלה. ועוד שרוב ישראל עבדו ע"ז לטלה, ועל כך קהו שיניהם, שעד עתה עבדו לו, ועכשיו שוחטין את אלהיהם של עצמם למטה כי בזה ישחט למעלה. ע"כ. ולעני"ד יש לתרץ קושית הב"ח שלכן כתיב "משכו וקחו לכם", שימשכו אותו בדרך בזיון ולא בדרך כבוד. וכך היו גוררים את השה בבזיון ובכח, והיה קשה בעיניהם של המצרים. [וראה בסמוך, אם גררו את קרבן הפסח מארץ גושן ועד מצרים].

גררו את קרבן הפסח מארץ גושן ועד מצרים דרך ארוכה מאד, מרחק גדול בצער ובזיון

והרמב"ן שם כתב: "משכו", בעבור היות צאנם רחוק מאד מהם בארץ גושן, כי תועבת מצרים כל רועה צאן. ע"כ. ואולי מיישב הרמב"ן את קושית הב"ח, שכל הזמן היו אוכלים את הצאן בארצם ארץ גושן, אמנם כעת משכו ולקחו את הצאן מארץ גושן ועד מצרים. וצ"ע שאם היו דרים בארץ גושן מדוע יקחו את הצאן מארץ גושן ועד מצרים, אלא הכוונה שכל רועה הצאן היו דרים בארץ גושן, וישראל היו מפוזרים בכל מצרים, וביום שבת קודש י' בניסן שנת ב' אלפים תע"ח, כולם באו אל ארץ גושן לקחת משם כבשים לקרבן הפסח, ומשם גררו אותו דרך ארוכה מאד עד ארץ מצרים איש איש במקום מגוריו, והיה בזה פרסום טובא. וגם בזיון

באותם ד' ימים עשו מסירות נפש ונתקצרו להם ת' מאות שנה וזכו לדי' לשונות גאולה

גם בתורת חיים (חולין צב). הקשה כן, אמאי אז קהו שיניהם קהות יותר מבשאר כל הימים שאכלו ישראל כבשים כל ימי היותם במצרים, [דהלא הרבה צאן הוה להו, ואי לאו לאכילה למה היו רועי צאן חנם, ודוחק לומר בשביל חלב וגזיה בלבד, ועוד דלחלוב ולגזו אלהיהן נמי גנאי להם]. ות' ג"כ כתיורין הב"ח, דשאני הכא שהשיבו להן ששוחטין אותו בכוונה ששוחטין בזה את מזל טלה אלהיהן שבשמים, ולכן היו ישראל באותן ד' ימים בסכנה עצומה, וכמו שאמר משה לפרעה הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, ובזכות מסירות זו זכו באותם ד' ימים לקדימת הגאולה ד' דברים, ארבעה כנגד ארבעה, כי ני מצוה זו גדולה היתה וראויה לומר נגדה חלקי השעבוד, שלא נשתעבדו אלא לצרף חומרם, והמה נצטרפו באותן ארבעה ימים צירוף גדול מאוד ששמו נפשם בכפם ונסתכנו סכנה גדולה ועצומה, לכן זכו בד' ימים הללו לוותר להן ד' חלקי השיעבוד. [הוסיף, שלכן תקנו חכמים לאכול בליל פסח ד' כזייתות מצה, לפי שאכילה מצה באה על שם מהירות הקץ (כמ"ש מצה זו שאנו אוכלין, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלם), וכיון שמהיר את הקץ ד' חלקים, תיקנו לאכול ממנו ארבעה חתיכות רמז לארבע חלקי מהירותו. ע"כ. ואולי יש כר ישר רמז לזה בדברי הזוה"ק שם (שמות פ' בדף ק"ט) מדוע נמשך ב' ונשחט ב"ד, לפי שבזה אתקשרו ישראל ד' מאה שנים, ואע"ג דארבע מאה שנים לא אשתעבדו בהו, מ"מ הואיל והוה זמין לאתקשרא בהו, אתחשיב עליה כאילו אשתעבדו בהו כל ת' שנים, בג"כ מעכבין ליה ארבע יומין קטירא ברשותיהו דישיראל. ע"כ].

בזכות מסירות הנפש הוה נתקצרו ד' מאות שנה, ואמנם איך הותר להם למסור נפש

ובספר שלל דוד (שמות יב, כא) הביא דברי רבותינו במדרש (שמו"ר טז, ג), "בשעה שאמר הקב"ה למשה, קחו שה ושחטו הפסח, אמר לו משה להקב"ה רבש"ע איך הדבר הזה אני יכול לעשותו, שהצאן אלהי מצרים, ואיך נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, אמר הקב"ה חייך שאין יוצאין עד שישחטו אלוהיהם לעיניהם, שיודע להם שאינו כלום, שנא' יבושו כל עובדי פסל". וכתב, שיש לדקדק מה היה דעתו של משה שאמר זאת להקב"ה, וכי לא היה יודע שהקב"ה יכול להציל. ואפשר לומר דהכא בודאי היה סכנה גדולה מן המצרים, וידוע דישיראל מצווה על קידוש השם והיו חייבים לקיים אף בסכנה, אמנם ב"נ אינו מצווה על קידוש השם לפי דעת הרמב"ם (הל' מלכים י, א) והתוס' (סנהדרין עה), וידוע המחלוקת אי ישראל באותו זמן היה

להם דין ישראל קודם מתן תורה או דין בני נח. ובפרשת דרכים (דרוש ראשון) כתב, שאם היה להם דין ישראל, קנה אברהם את הארץ בחזקה, שנא' (בראשית יג) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, וא"כ לא נשלמו הד' מאות שנה, דליכא למימר שהתחילו משגולד יצחק, דהא כתיב בארץ לא להם, וא"י לא הוה ארץ לא להם, דשלחם היתה. אמנם אם אמרינן דדין בני נח יש להם, לא קנה אברהם את הארץ דגוי אינו קונה בחזקה, וא"כ הוה א"י ארץ לא להם והתחיל משגולד יצחק ושפיר נשלמו ד' מאות שנה. וזה היה קושיית משה, כיון דאמר הקב"ה שיכניסו עצמם בסכנה על קידוש השם, א"כ מוכח דדין ישראל יש להם, וא"כ הרי עדיין לא נשלם הזמן. ואמר הקב"ה חייך, אע"ג דדין ישראל יש להם ולא נשלמו ד' מאות שנה, כדאי הוא זכות הגדול של קידוש השם והבטחון בה' שיוציאם קודם זמנו. ע"כ.

על ידי שמסרו נפש במשיכת הצאן קנו עצמם, ונפרדו מהסט"א

והחיד"א בס' חומת אנך (ישעיהו ה) כתב, שבמה שציום משכו וקחו לכם, קנו עצמם במסירת גופם על קידוש ה' ונפרדו מהסט"א.

משה ואהרן היו הראשונים לעשות כן למשוך את השנה

כתב בס' משנה שכיר עה"ת (פרשת בא), דכיון שהיה בלקיחת השנה לפסח מסירות נפש, היו מישראל שנתיראו לנפשם לעשות כן, ולכן בתחלה הלכו משה ואהרן ולקחו את השנה בפומבי וקדשו את השם ברבים, ואז כאשר ראו זאת ממשה ואהרן, עשו כן גם שאר העם, כי מהם למדו לקדש את השם ברבים, ולכן כתיב "וילכו ויעשו כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו", ר"ל דעשו כן משה ואהרן אף הם הלכו ועשו.

ברית המילה של ישראל בשבת הגדול, והיה להם ביום זה ב' מצוות ביחד פסח ומילה

כתב רבינו עובדיה מברטנורא בס' עמר נקא (שמות פרק יב), שהקדים השי"ת לקיחת הפסח ד' ימים קודם שחיטה, בכדי להיות הלקיחה בשעת הפרשתן מע"ז, והיינו דכתיב משכו וקחו. ועוד שנימולו באותו הלילה של לקיחה, שאין לפרש באותו הלילה של שחיטה, שהרי לבוקר יצאו, והא איכא סכנה לצאת לדרך עד ג' ימים, ולכן הקדים לקיחתו ד' ימים, כדי שיהיו להן ב' מצוות ביחד פסח ומילה.

הוא "לה". ע"ש. ומבואר, כי שבת הגדול של מצרים שבו לקחו את הפסח ועשאוהו לשם ה', היה יום של תשובה מחילה וסליחה וכפרה.

משיח נקרא אליהו

בהפטרות שבת הגדול, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו'. כתב החיד"א בספר דבש לפי (מערכת מ אות ד) בשם מדרש משלי (סי' יט), משיח נקרא אליהו, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וכו'. והרב המופלא חסידא קדישא כמהר"ח ק' עטר זלה"ה בספר אור החיים (פ' ראה פ' כי יהיה בך אביון) כתב דהמשיח שמו חיים. ע"ש. עכ"ד החיד"א.

לחג הפסח

אהבת ישראל היא בכלל מצות אהבת השי"ת

עוד כתב החיד"א שם: ובכלל אהבת ה', הוא שיאהב חבירו, וכמ"ש בשפתי כהן (פ' קדושים) שהאובת את חבירו ומכבדו, שהוא בצלם אלהים, הוא אוהב השי"ת ומכבדו. ובזה יש לפרש סיום הכתוב, ואהבת לרעך כמוך אני ה', כלומר אם אתה אוהב לרעך, אני ה', הוי כאלו אהבתני. וזה מתנאי עבודת השי"ת, שתהיה איש כאחיו, לאהוב כל אדם מישראל. וסיים החיד"א אז"ל: "ואם זה חובה בכל הימים, ק"ו בימים אלו שהם זמן גאולה, שצריך לאהוב כל אחד מישראל כנפשו, אולי נזכה לגאולה, מאחר שבעבור שנאת חנם נחרב הבית, וצריך לעשות הכנות לגאולה". [ועוד כתב, שיש ג' עיקרים יקרי הערך בעבודת השי"ת, והם ר"ת איש, אהבה יראה שמחה. וה' יעזרנו לקיים זאת, ואז תפירה ישע ובא לציון גואל, לכלל הפשע ולהתם החטאת. כי גדול השלום בין ישראל לאבינו שבשמים. עכ"ד החיד"א שם].

בכל שנה מאירה קדושה עצומה בליל הסדר, ומתבטלת הטומאה ב-960 מכח הקדושה

בדרשות רבינו החתם סופר זיע"א (דרוש לשבת הגדול דף רנה). כתב, בטעם הדבר שהתיר מהרי"ל להשתמש במשכונות הגויים בליל פסח, כמו שהביא המג"א (ריש סימן תעב), שהכלים של הגויים שורה עליהם טומאה גדולה, ולכן סכנה להשתמש בהם כשאנינם ראויים לטבילה, כאשר לא קנאו ישראל ומשתמש בו רק בתורת גזל, ולכן כאשר השאילו ישראל ממצרים את כליהם, השאילום המצריים בשמחה, כי הם רצו שתתדבק זוהמתם בישראל ע"י ההשתמשות בכליהם,

יש שכתבו ששבת הגדול יש בו בחינת יום הכיפורים ומסוגל לתשובה. וע' מ"ש מהר"ח פאלאג'י זיע"א בספר ברכת מועדיך לחיים (ח"ב דרוש ו, דף כה סע"ג) עפמ"ש במכילתא (פר' יב) עה"פ 'משכו וקחו לכם צאן': אמר להן משכו ידיכם מעבודה זרה כענין שנאמר 'ואומר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו' וגו'. דהיינו שעל ידי ששחטו הטלה שהוא היה הע"ז של מצרים, ועשאוהו לקרבן פסח, בזה תקנו החטא שהיו עובדים אותו. והטעם שצוה ה' להיות מקחו בעשור עד יום ארבעה עשר, כתב הרב מהרמ"א דה"ט שהיה זמן ארבעה ימים, כנגד ד' אותיות שם הוי"ה ב"ה, יע"ש. ולהורות כי עשו התשובה מאהבה לשם ה', וכמו שדייק הפסוק פסח

בכל דור צריך לעשות בניסן הכנה לגאולה על ידי תשובה ותיקון דרכיו. החיד"א בספרו כסא דוד (דרוש יח) בדרשה לשבת הגדול, ביאר מה ששינינו במשנה (פסחים 107a) בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שבכל דור צריך להתכונן לחג הפסח, וכשם שביציאת מצרים, קודם שנגאלנו, הופרשנו מעבודה זרה, ומסרנו עצמנו על קידוש ה', לקשור את הטלה בכרעי המטה, לעיני המצריים שהוא אלוהיהם, כן צריך בכל שנה ושנה, לתקן דרכינו ולשוב בתשובה, ולעשות הבא מידינו הכנה לגאולה.

ההכנה לחג הפסח להתחזק באהבת השי"ת ואהבת ישראל

החיד"א בספרו כסא דוד (דרוש יח) בדרשה לשבת הגדול, דרש, שיש לנו להתחזק כעת במצות אהבת השי"ת, שהיא מצוה חשובה כ"כ, שזה דבר השי"ת אלינו פעמיים בכל יום מיד אחרי פסוק שמע ישראל, "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ופעם שלישית קורין זאת בק"ש שעל המטה, ועוד צוונו השי"ת להניח כן על ידינו ועל ראשינו, וגם לכתוב ולהניח על המזוזה, הרי ששה פעמים, שנרשם אהבת ה' בכל לבינו ונפשנו ומאדינו. וכל כוננת ק"ש ותפילין ומזוזה, היא בשביל לזכור אהבת השי"ת, ובעוה"ר קורין שמע ומניחין תפילין ומזוזה, מבלי להעלות על לבינו ולדקדק במאמרו ית' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצרך, ובכל נפשך אפי' נוטל נפשך, ובכל מאדך ממוזן.

לדעת ר"ש. וע' בתשובה מאהבה (ח"א סי' קפב) שזה שייך גם בפסח].

טחינת החטין במכונה, ושלא להחמיר בחשש מחלוקת

שמענו בשיעור ששאלו את מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א אם יש להדר לקחת חטים טחינת עבודת יד במקום טחינת מכונה, והשיב, לדעתי אין צורך להחמיר בדבר הזה, אפשר לקחת טחינת מכונה אין בזה שום הידור. גם אמר לגבי המים שמהכנרת מי שרוצה להחמיר להכין מערב פסח, יעשה, רק שלא יתקוטט עם אשתו בדבר הזה, שלא תאמר לו מה אתה עושה לך חביות חביות וכו', לכן לא יעשה מזה מחלוקות, אם יכול בנקל יעשה ואם לאו לא, כי מדינא הדבר מותר בהחלט כמו שאמרנו. אבל חומרא וחסידות יש בדבר הזה, לסנן אותם קודם הפסח.

עשה בדיקת חמץ וביטול חמץ מבלי כונה לשם מצוה אם צריך לחזור ולעשות שוב

כתב בס' דרך פקודיך (מצוה ט חלק המחשבה) מצוות צריכות כוונה, וצריך לכוין בשעת הבדיקה והביעור והביטול לקיים מ"ע של תורה ממנין תרי"ג אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתכם, ובבדיקה עצמה לקיים דברי חז"ל. (וכן בהקדמת ב' שעות קודם חצות לאסרו באכילה, ובהנאה שעה אחת קודם חצות הוא מדרבנן בכלל לא תסור). ואם לא כוון לבו לקיום המצוה בבדיקה ובביעור וביטול, הגם שאינו עובר בבל יראה, אין המצוה נימנית לו בכלל מצותה להשתלם על ידה החלוקא דרבנן, ולכן אם לא הגיע זמן האיסור יחזור ויבטל עכ"פ ויכוין לקיים המצוה כנ"ל, ואם כבר הגיע זמן איסורו שא"א לבטל, ראוי שיחמיר לעצמו עכ"פ לחזור ולבדוק, שמא ימצא איזה דבר חימוץ ויבערנו ויקיים מ"ע דתשביתו כתיקונה. ע"כ.

אמנם יש כאן ב' סברות להקל בזה. א. שבמצוות אלו מסתמא יש לו כוונה לשם מצוה, דודאי עושה אותם רק מפני ציווי השי"ת. ב. שאפשר שמצוות תשביתו העיקר הוא התוצאה שאין בביתו חמץ, ובמצוות שאין העיקר עצם המעשה אלא התוצאה, כמו מצוות שבין אדם לחבירו ומצוות מעקה, י"א דלכ"ע אין מצוות צריכות כוונה. ושמא מ"מ חסר לו בחלוקא דרבנן בהעדד כוונת המצוה, ששלימות המצוה רק בהצטרף המחשבה עם המעשה.

כמה דיני בדיקת חמץ מרבינו סעדיה גאון

זה לשון רבינו סעדיה גאון בסידורו: מצוות פסח הן

אך באותה הלילה שהקב"ה השפיע על ישראל תגבורת הקדושה, והיא ביטלה כל טומאתם בתתק"ס דקדושה, ולכן בכל ליל הפסח מותר להשתמש בכליהם, כי בכל שנה ושנה מכח גודל ההתלהבות בסיפור יציאת מצרים, מתעורר שוב קדושה הראשונה הזו, ולא ישלוט בנו כח הטומאה אע"פ שלא נטבלו הכלים.

הנזהר מפירווי חמץ כל השנה אם מקיים מצות למען תזכור את יום צאתך ממצרים וגו'

מובא בשם האדמו"ר ר' אלעזר מנחם מלעלוב שאמר, שכל זהירות שנזהר במשך השנה מחמץ, מקיים מצוות זכירת יציאת מצרים. וכגון אדם שבסיום הסעודה מנער את הספר מן הפיורים שעליו בטרם יחזירנו למקומו, הריהו מקיים בזה בכל ימות השנה את מצוות התורה "למען תזכור את יום צאתך ממצרים כל ימי חיך". ע"כ. (הובא בהגש"פ חיים שיש בהם, עמ' קצה). ויש לעיין בזה, שהרי אין כאן זכירת מעשה יציאת מצרים, אלא רק זכירת איסור חמץ. ושמא ס"ל שכשם שמצינו בתוספתא שמצוה לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, ויש מבארים שיש בזה קיום מצוה של סיפור יציאת מצרים, כך ה"ה לגבי איסור חמץ.

האם מי שנזהר מפירווי חמץ כל השנה, מקיים בזה מצוות תשביתו

ועוד יש לדון בזה, אם מקיים בכל כה"ג מצוות תשביתו. דהנה יש לחקור האם מצוות תשביתו היא במעשה ההשבתה, הוא בתוצאה שהחמץ מושבת. והיינו שיתכן שהמצוה היא קודם הפסח, במה שעושה מעשים להשבית את החמץ, ויתכן דלפ"ז אפילו השתדל להשבית את החמץ, ולבסוף נשאר חמץ ברשותו באונס, יש לו קיום מצוה, אחרי שעיקר המצוה הוא בהשתדלות. אך יש לומר שהמצוה היא בפסח עצמו, במה שהחמץ מושבת מרשותו, ואפילו לא עשה מעשה כלל, ולפ"ז יתכן שבכל רגע ורגע בימות הפסח שאין חמץ ברשותו, מקיים מצוות תשביתו.

ואם נאמר שמצוות תשביתו היא בהתעסקות להוציא את החמץ מרשותו, אפשר שבכל פעולה ופעולה ובכל השתדלות והשתדלות שעושה בזה, מקיים מצוה. ונמצא שעם ישראל מקיימים מצוות רבות בכל ההכנות שמכינים בנקיון הבית לפסח, וכן בכל מה שנזהרים מפירווי החמץ במאכלים ובחדרי הבית וכו'. [ואפילו כאשר אוכל את החמץ קודם זמן איסורו (בכדי לגמור את החמץ, שלא ישאר בביתם בפסח), יתכן שמקיימים מצוות תשביתו, לשיטת בעל המאור (פסחים ג.)

ארבע. א. ביעור החמץ. ב. ועשיית המצות. ג. וסיפור הגאולה. ד. והתפלות. א. ביאור ביעור החמץ מן הבתים: צריך לבדוק לאור הנר בערב י"ג ניסן, ליל י"ד, אחרי שכיבדו אותם מן האבק המרובה לפני כן. [מבואר שצריך לכבד הבית לפני הבדיקה, כדי שיוכל ראות ולבדוק כהוגן], ויקח בידו השמאלית נר, ובימנית סכין או כיוצא בו, שיבדוק בו את החורים בחיפוש החמץ. ואם החזיק לו אחר את הנר לפניו, יצא [לכאף שפיטא שיצא, שהנר הוא רק הכשר בעלמא ליכולת קיום מצות הבדיקה, ואפי" גוי מחזיק, או מונח מאליו על הארץ. ואולי בא לאפוקי מטעות עמי הארץ. ומ"מ שמוא יש איזו מצוה שתהא הבדיקה לאור הנר, ולא רק הכשר בעלמא]. ולפני שיעשה דבר צריך לברך, אקב"ו על ביעור חמץ. ואח"כ יבדוק את המקומות הגלויים שבבית וחוריו. וכל מקום בדירתו צריך לבדוק, חוץ מהמקומות שהוא יודע שאין חמץ נכנס בהם, כגון ארונות ששומרים בהם בגדים ומצעים וסחורות וכיוצא בזה. ולא יחוש שמא איזה זוחל גרר לשם חמץ. אבל ארונות של מאכלים ומשקים, אפילו פירות ויין וכיוצא בהם שאינם חמץ, צריך לבדוק. וכל זמן שהוא עוסק בבדיקה לא ידבר עד שיגמור. וכשגומר לבדוק, יבטל את החמץ מרשותו במחשבה ובדיבור, ויאמר: כל חמץ שנשאר ברשותי ואיני יודע עליו, בטלתי מרשותי, והוא אצלי כמו אבק. ואם אמר בלשון ארמי, הרי זה עדיף [אולי משום שהיו מבינים יותר לשון ארמי]: כל חמירא דאיכא ברשותי ולא ידענא ביה, לבטול מרשותאי ולהוי כעפרא. והלחם שנשאר לו, יש לשמור היטב, כדי שלא ישאר ממנו כלום, ויצטרך לחזור ולבדוק. וישאיר לו כשיעור מה שיאכל הוא ואנשי ביתו עד השעה הרביעית מיום י"ד בניסן". ע"כ.

ענין ליל הסדר ממשנתו של רבינו הרמח"ל

כתב הרמח"ל בס' המאמרים (מאמר החכמה): ביציאת מצרים נבררו ישראל ונבדלו מכל העמים להיות מתעלים במדרגתם ממדרגות האנושיות החומרית ולהיות ראויים להתעטר בעטרות הקדושה, ומה שעד אותו הזמן היה חשך החומריות מתגבר בגוף וגורם לאור התורה והקדושה שלא יאיר, הנה אחר שסבלו ישראל העיני והשעבוד הגדול שסבלו נתפייסה מדת הדין ונשאר המקטרג בלי מענה ונזמנו ליאור באור העליון. והנה בלילה זה כל זה מתחדש ומתעורר מה שנעשה בראשונה, וזה עצמו סיוע אל הגאולה האחרונה שתעשה.

ואמנם עיקר הסדר תלוי בד' דברים והם פסח מצה מרור וד' כוסות. דהנה צירוף הגלות הוא שטייה את ישראל והוציא מהם הזוהמא כדי שיוכלו אחר כך לקבל אור הקדושה, וזה ענין המרור שהוא וימררו את חייהם, ואולם

כשהגיע הזמן שיגאלו הוצרך שיגלה להם גילוי מאור קדושתו ית' ובו יתדבקו נשמותיהם של ישראל וימשכו אחריו ויתעלו משפלותם ויתפרדו מן הטומאה שהיו שקועים בה וזה נעשה על ידי קרבן הפסח, ובו נאמר להם משכו וקחו לכם, שפירשו ז"ל, משכו ידיכם מע"ז וקחו לכם צאן של מצוה, ואמנם עוד הוצרכו ישראל לשיהיה גופם מוכן ומזומן לאור הראוי, שזינום ז' ימים אלה בשנה מן המצה שהיא מזון בבחינת יצר טוב לבד בלי יצר רע כלל, ובהיות ניזונים בזה ימים אלה נשארה התולדה הטובה לכל השנה להיות כל השנה מוכנים לקדושה.

בביאור ענין מצוות ד' כוסות, ע"פ הסוד. מהרמח"ל

וענין הד' כוסות הוא שהנה ידוע שמדריגות הס"א הם, ד', וכלן שלטו מאחר חטאו של אדם וכולן היו מתנגדות אל הקדושה והטוב שלא יימצא בעולם, והיו ישראל סגורים בתוכן שלא היו יכולים לצאת כלל, עד שהאיר עליהם הקב"ה בכחו הגדול ושבר ד' הקליפות והוציא ישראל מתוכם, וזה ענין ד' גאולות המוזכרים בפרשה, ואולם זה עשה בהאיר על ישראל ד' אותיות השם ב"ה.

והנה ענין זה במצרים היתה התחלה לבד לשיצאו ישראל מהם, אך סוף הכל צריך שיהיה שישלטו ישראל עליהם ויכבשום לגמרי, וזה יהיה לעתיד לבא, אמנם הנה זה כמי שקוצב עץ אחד שמכה בו הכאה אחר הכאה עד שקוצב אותו לגמרי, וכן עושים אנו בכל שנה ושנה, שמתעוררים בכח הראשון שהאיר ובתיקון שנתקן אז, ומתחזקים להמשיך הדבר לפנינו עד שיגמור. והנה בסוף הכל הד' קליפות עצמם תתהפכנה על האומות ותאבדנה אותן והם ד' כוסות של פורענות שלהן, ולישראל יהיו ד' כוסות של ישועה בהארט ד' אותיות השם ב"ה.

בביאור ענין מצוות אפיקומן, ולהראות עצמו בן חורין - ע"פ הסוד

עוד כתב הרמח"ל: ומעיקר התיקון של הלילה הזה הוא להראות חירות של הנצחון, שנצח הטוב את הרע, ועל ידי זה נשבר כח הס"א ונכנת הכנעה גדולה. עכ"ל.

והנה כזית המצה שאוכלים הוא להמשיך המזון המקודש המחזיק היצר טוב שזכרנו, אמנם כדי שישאר התיקון לכל השנה צריך לאכול האפיקומן אחר כך, ושלא לאכול אחריו שום דבר, שכמו שאין הטעם סר מן הפה, כך אין האור סר מהנשמה.

ביאור מעלת הלילה של ליל פסח ומה שגומרים בו את ההלל

ועוד כתב הרמח"ל בס' קיצור הכוונות (סוד חג המצות), שבשעת גאולת מצרים, לפי שכח הקליפה היתה מתחזקת הרבה, אם היו הולכות המדריגות בסדר כפי התחזקות האורות בהאירם, היתה יכולה הס"א ח"ו לאחוז באורות הגדלות ג"כ. ולכן עשה הקב"ה, שבפעם אחת יבואו כל המוחין מקטנות א' עד לגדלות ב', ואז הס"א לא יכלה לעמוד באורות הגדלות ב', ונתנה מקום והלכה לה. וכן בכל שנה ושנה, [בסוד, "הימים האלה נזכרים ונעשים"] בליל פסח מאירים כל המוחין עד הגדלות ב' בפעם אחת. ובזה קדושת ליל פסח גדולה מכל שאר המועדים כי בהם נתוספה הקדושה, אבל בסדר לפי העליות; אבל הכא הכל בא ברגע אחד, כמו בפעם הראשונה בעת יציאת מצרים, לכן אנו אומרים הלל גמור בליל זה. ובבואינו לביהכ"ס ערבית, באים כל המוחין גדלות א', ובאמרנו ההלל באים אותם גדלות ב', ואומרים אותו גמור, כי גם המוחין הם גמורים. ואחר כך מסתלקים וחוזרים על ידי הסדר. ובסדר באות כל מדריגות המוחין בז"א, ונשארים בו כל היום ראשון, ואחר כך מסתלקים. וחוזרים לבא כל מדריגה בפני עצמה בסדר העומר, כמו שיתבאר. עד שנשלמים לבוא ביום א' של שבועות, שבו תשלום התיקון. והטעם הוא - לפי שכל המוחין שבאו בליל פסח היו רק לפי שעה, עד שיוכלו ישראל לצאת מיד הס"א, ועל כן באו כל המדריגות שלא כסדר, וס"ז, "כי בחפזון יצאת מארץ מצרים". וכיון שהדבר היה שלא כסדר, על כן לא היה אפשר להתקיים, לעשות התיקון הצריך, ועל כן הוצרכו להסתלק מיד. ונמצא שכל המוחין הבאים בליל פסח בבת אחת, צריך אחר כך כל המ"ט הימים של העומר להביאם כסדר.

סוד ביעור חמץ – ע"פ הקבלה

וסוד ביעור החמץ הוא, כי גדלה אחיזת הס"א הרבה בהיות ישראל במצרים, ולכן כל הפעולה שצריך לעשות עכשיו בפסח - לבטל אחיזתם. והנה אחיזתם היא בחו"ג דמוחין דקטנות, וסודם, חמץ ושאור, ולכן צריך שלא יראו ולא ימצאו, כדי שלא יתאחזו בהם החיצונים אלא המצה תהיה, שהיא סוד חו"ב וכו'. ובליל י"ד בודקים את החמץ כמו שציוו חז"ל, ומניחים קודם הבדיקה 'פתיי חמץ כנגד העשר בחינות של קליפה. ויש שמניחים י"א, נגד הי"א ארורים. ואלו שמשימים לבערם, ויכוין לבער הקליפה מן העולם. ובבדיקה יכוין הוי"ה בנקודותיה כך, יהו"ה. וביום י"ד יבערנו. ויאמר התפלה המיוחדת לזה, שבספר קצור של"ה. ובסוף יאמר פסוק, ויאמר ה' אל

השטן יגער ה' בך השטן וכו'. לא ירעו ולא ישחיתו וגו'. ואחר חצות ילך לטבול לקדושת הרגל, ויטבול ג' טבילות, אחת להעביר הטומאה, ואחת לפשוט לבושי חול, ואחת לקבל קדושת הרגל. ויכוין וכו', ויאמר התפלה המיוחדת לזה בס' הנ"ל. ויאמר פסוק ויקרא אלקים ליבשה ארץ וגו'. עכ"ד הרמח"ל.

ובספרו דרך ה' (ח"ד פ"ה) כתב בביאור ענין החמץ והמצה: כי הנה עד יציאת מצרים היו ישראל מעורבים בשאר האומות גוי בקרב גוי, וביציאתם נגאלו ונבדלו. והנה עד אותו הזמן היו כל בחינת גופות בני האדם חשוכים בחושך והזוהמא שהיה מתגברת עליהם, וביציאתם ממצרים, נבדלו ישראל, ונזמנו גופותם ליטהר ולהזדמן לתורה ולעבודה. ולענין זה נצטוו בהשבתת החמץ ואכילת המצה. והיינו, כי הנה הלחם שהוכן למזון האדם, הוא משתנה באמת אל המצב הנרצה באדם, וענין החימוץ שהוא דבר טבעי בלחם לשיהיה קל העיכול וטוב הטעם, הנה גם הוא נמשך לפי החק הראוי באדם, שגם הוא צריך שיהיה בו היצירה"ר והנטיה החומרית. אמנם לזמן מיוחד ומשוער, הוצרכו ישראל להמנע מן החמץ ולזון ממצה, להיות ממעטים בעצמם כח היצירה"ר והנטיה החומרית, והגביר בעצמם ההתקרבות אל הרוחניות. ואולם שזינון כך תמיד אי אפשר, כי אין זה הנרצה בעוה"ז, אך הימים המשוערים לזה ראוי שישמרו זה הענין, שעל ידי זה יעמדו במדריגה הראויה להם. והנה זה עיקר ענינו של חג המצות. ושאר מצוות הלילה הראשונה, כולם ענינים פרטים מקבילים לפרטי הגאולה ההיא. ע"כ.

עוד בביאור ענין החמץ והמצה

ובספר לק"ה (ח"א נט"ו ה"ב) כתב, שהחמץ הוא בחינת הטבע, והמצה היא בחי' השגחה מעל הטבע, ולכן בכל השנה מותר החמץ ורק בפסח צריכים לאכול מצה. כי בפסח, שהוא יציאת מצרים, צריכים רק לאכול מצה, שצריכים עכשיו לבער לגמרי בחינת הטבע בכל יראה ובל ימצא, כי באמת גם הטבע בעצמה הוא גם כן השגחת השם יתברך, אבל מאחר שהתגברו פרעה ומצרים אז עלינו מאד וכפרו בה' ואמרו 'מי ה' וכו' (שמות ה), לכן אי אפשר לצאת ממצרים כי אם על ידי התגלות ההשגחה מאד מאד. כמו שהיה בשעת יציאת מצרים שגלה השם יתברך השגחתו בעולם בהתגלות גדול מאד, כי עשה עמנו אותות נוראות. ולכן צריכים לאכול בפסח רק מצה ולא חמץ. כי מחמת תוקף הגלות שהיה במצרים, שכולל כל הגלויות, אי אפשר לצאת משם כי אם על ידי התגלות ההשגחה לבד. ולבער בחינת הטבע שהוא החמץ. ומאחר שאוכלים מצה, שהיא

מקדש ישראל והזמנים.

משה ואהרן עשו את הפסח במצרים ולא בארץ ישראל עם כלל ישראל

מובא מספר זרע ברך על הגש"פ (עמ"פ עא) שמשה ואהרן נשאר במצרים באותה הלילה, דהנה משה ואהרן לא היו יכולים להכנס לארץ ישראל, שכבר נאמר לו, עתה תראה (שמות נ, א), לרמוז לו שלא יכנס לארץ ישראל, ומאז ידע משה שלא יכנס לא"י כמו שכתב רש"י עה"פ (שם טו, יז) תבאמו ותטעמו, תבאנו לא נאמר וכו' ע"ש. והנה בעת קיום מצות הקרבן פסח איתא במיזחס ליונתן שבאו ענני כבוד ולקחו אותם לירושלים ושם אכלו את הפסח, והנה כאן נאמר (שמות יב, כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו. ומלת וילכו לכאן הוא ללא צורך, וכן מה שסיים כן עשו, הוא כפילות הלשון. אכן לדרכינו בא לרמוז שהלכו ממצרים ושם עשו, אבל משה רבינו ואהרן שלא היו יכולים לילך לארץ ישראל וה"א דא"כ לא עשו כלל פסח במצרים, כיון שהיתה קפידיא שיאכלוהו דוקא בא"י, ולזה בא לומר "כן עשו", דקאי על משה ואהרן שלא הלכו בדרך הנ"ל עם ישראל, ואעפ"כ עשו את הפסח במצרים. ע"כ.

עם משה ואהרן במצרים היו קבוצה של קטני אמנה שלא הלכו בענני כבוד

והנה דברי הרב זרע ברך דברי אלקים חיים, והכי מסתברא מילתא שמשה רבינו לא ראה את ארץ ישראל, ולכן ביקש בסוף מ' שנה שיראהו השי"ת את ארץ ישראל, ומשמע שאכן לא ראה אותה, ובע"כ שכאשר באו ענני כבוד לבילל הפסח ונשאו את עמ"י על כנפי נשרים לא"י, משה רבינו לא הלך עמם. ונח טפי לומר שאהרן נשאר עימו. אך לכאן יש להעיר על דבר"ק, מדברי המדרש (שמו"ר יט, ה) דמשמע שעם ישראל אכלו מפסחו של משה. [ע"ש: רבותינו אמרו לא בקשו ישראל ללמוד במצרים אלא כולם בטלו המילה במצרים חוץ משבטו של לוי, והיה הקב"ה מבקש לגאלן ולא היה להם זכות, מה עשה הקב"ה, קרא למשה ואמר לו לך ומהול אותם, והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למוטל אמר הקב"ה שיעשו הפסח, וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לד' רוחות העולם ונשבות בג"ע מן הרוחות שבג"ע הלכו ונדבקו באותו הפסח, שנא' (שה"ש ד) עורי צפון ובואי תימון והיה ריחו הולך מוהלך מן יום, נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה מומן האכילנו מפסחך, מפני שהיו עייפים מן הרית, היה אומר הקב"ה אם אין אתם ניומלין אין אתם אוכלין. מיד נתנו עצמן ומלו ונתערב דם הפסח בדם המילה והקב"ה עובר ונטל כאו"א ונשקו ומברכו שנא' ואעבור עליך וראר את מתבוססת בדמך וגו' חיי בדם פסח, חיי בדם מילה]. ואף שיש לדחות, הנה עוד יש להקשות, וכי נשאר משה ואהרן לבד, לעשות הפסח לבד. [וצ"ע אם יוהשע כידב את משה רבינו ע"ה להשאר עימו במצרים].

בחנית השגחה, שבעת ימים, אזי אחר כך הותר החמץ, שמאחר שכבר יצאנו ממצרים ונתגלה הדעת של השגחה ע"י אכילת מצה, ע"י גודל התגלות ההשגחה, יודעים האמת שגם הטבע הוא השגחה, כי השי"ת ברא הכל ומנהיג ברצונו הכל, ויכולים לאכל חמץ. משא"כ בתחלה, בשעת יציאת מצרים, אי אפשר לאכול חמץ כלל, כי אז מחמת גודל אחיזתו של הרע, אסור להזכיר שם טבע כלל שלא יתאחזו ביותר ולא יוכלו להגאל ח"ו, ורק אח"כ שכבר יצאנו מהם ונתגלה ההשגחה, אזי יודעים שגם החמץ בחינת הטבע הכל בהשגחתו יתברך. ולכן הותר החמץ אחר הפסח. וזהו מ"ש בזה"ק, שמאחר שקבלנו המצה שהיא אסוותא, יכולים אחר כך לאכול החמץ. ע"כ.

קידוש מיוחד לליל פסח

ובסידור רב סעדיה גאון מובא נוסח קידוש מיוחד לליל פסח. בא"י אמ"ה, אשר קדשנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון, בחר בנו ויגדלנו, רצה בנו ויפארנו, תרומה הבדילנו מכל גוי, ארץ חמדה הנחיל אותנו, קידש את שמו בעולם כליו, בגלל אבות שעשו את רצונו. גבורות רבות עשה למעננו, ואין חקר לנפלאותיו. עדת קדושים אותנו קרא, כרם חמדה נטע שעשועים, ויקראם סגולה לשמו ראשית, לקחם מכל גויי הארצות, שהם משולים בצבא מרום ומכוננים ככוכבי הרקיע, ויהיו עליונים בקרב תבל ונכבדים על כל האומות דברים בו, זיו פניהם כזיו השמש ומראה דמותם כמלאכי השרת, להם יראו מלכים וקמו שרים וישתחוו, למען ה' אשר נאמן קדוש ישראל כי בס בחר, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', ויקדשו קדושת עולם ושמו הגדול עלינו קרא, אותנו קרא עדה לשמו סגולה ונחלה מימות עולם, ויקרבנו לפני הר סיני, ויגישנו לפני חורב, ויורישנו דברי חיים כתובים באצבע הדרו, ויעש לנו ניסים וגבורות ויפרקנו מצרינו ויגאלנו מכף אויב וישיענו מיד שונא, ויתן לנו ה' אלוקינו מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון ויום חג המצות, הזה זמן חירותנו בשמחה מקרא קודש זכר ליציאת מצרים, ויבחר בו ביום הזה מכל הימים וירצה בו ויקדשהו מכל הזמנים, להיות מהללים בו על פלאי מעשיו ולהיות מזכירין אותו בכל שנה ושנה, להודיע כי בו הוציא ה' את עבדיו ממצרים מכור הברזל אותנו מלט דברים, להודיע כי בו קבלו את מלכותו ברצון ולעבדו בלבב שלם, להודיע כי בו עשה נקמות באויביהם ובו שקע צריהם בים, להודיע כי בו עשה ה' אלוקינו ניסין וגבורות לאוהביו ונפלאות רבות לבני יידינו, כי בנו בחרת אותנו קדשת מכל העמים מועדי קדשך בשמחה וששון הנחלתנו ברוך אתה ה'

ועוד שיש בזה חסרון כבוד למשה ואהרן.

הכל, והם עזי נפש, ולפרסם נסיו ולהודיע נפלאותיו ולהודיעם שהוא ברוך הוא שולט על כל הכוחות כולם ואין מי יאמר לו מה תעשה והכל הם ברשותו ותחת ידו וברשותו עשו כל מה שעשו, וכל מה שעשו לא הועיל לבטל רצונו יתברך, יצאו מפתח של צורת הכלב ונאלם פיהם, שנא' (שמות יא, ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש שהיא צורת אדם, ועד בהמה שהם שאר צורות, ועל זה נקראת מצרים מלשון מצור ומצוק.

כל ימי חג הפסח שמחים ומודים על שזכינו לאכול מצה בליל הסדר

מקשים, מדוע נקרא חג זה בשם חג המצות, מאחר שמצוה מצה היא רק בלילה הראשון, ובשלמא חג הסוכות, עושים שמחה וחגיגה על מצות הסוכה שנוהגת כל שבעה, אך בחג המצות המצוה היא רק מצות תשבייתו ובל יראה ובל ימצא ולא מצות אכילת מצה. ומזה הביאו סיוע לשיטת הגר"א שיש קיום מצות עשה מדאו' באכילת מצה כל שבעה. אכן צ"ב לשיטת החולקים. ויש לבאר בכמה אפנים. א. שעושים שמחה שבעה ימים על מצות אכילת מצה בליל הסדר שמעלתה רמה מאד, כמו קיום מצות סוכה שבעה ימים, שבליל הסדר מתעלים מאד ע"י אכילת מצה, ושבעה ימים עושים שמחה והודאה להשי"ת שזכינו במצוה זו, בכדי להמשיך את האורות הרבים והעצומים מאד שקבלנו באותה הלילה, שע"י השמחה בזה נוכל לקבל ולקנות אותם. ובאמרי פנחס (שער ו אות קכג) כתב, שמי שנזהר ממשוהו חמץ בפסח, נעשה גופו קודש, ונשמתו קודש קדשים. וכמה צריכים אנו לשמוח ולהודות להשי"ת. [וראה עוד בסמיון].

בכל פעם שאוכל מצה מקיים מצות לא יאכל חמץ

ב. ועוד יש לומר בטעם שנקראו כל ימי החג בשם חג המצות, לפי שבכל פעם שאוכל מאכל שאין בו חימוץ ובפרט במה שרגיל לאוכלו בחימוץ כגון פת ועוגות, או מיני מאכל שבכל השנה הדרך לעשותם עם חמץ, אזי מקיים מצות לא יאכל חמץ. ועוד יתכן שבכל רגע ורגע מימי חג הפסח מקיים מצות בל יראה ומצות בל ימצא ומצות תשבייתו שאור מבתים. וכל זה נקרא בשם אחד חג המצות. [וראה עוד בסמיון].

אם לכ"ע יש מצוה באכילת מצה כל שבעת הימים

ג. גם יתכן לומר שגם לדעת החולקים על הגר"א והראשונים דעימיה שיש מצוה קיומית לאכול מצה כל

אלא יש לבאר שהיו בעם ישראל שתי קבוצות, קבוצה של צדיקים שזכו לענני כבוד ולהגיע לארץ ישראל, וקבוצה של פשוטים, שלא זכו אלא נשארו עם משה במצרים, והם אכלו מפסחו של משה. ובמק"א הבאנו מ"ש מהרש"א (סנהדרין ד.ד.) שרשעי בני ישראל נשתירו במצרים עם דתן ואבירם בתוך המצרים, והם לא יצאו ממצרים בט"ו בניסן ביציאת הראשונים ע"י מכת בכורות, אלא היו כת בפני עצמם, שיצאו אח"כ ע"י קריעת ים סוף, [ושזהו כפל לשון הכתוב בס"פ שמות כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם, כפל הענין, על שני יציאתם בב' מכות, דהיינו מכת בכורות וקריעת ים סוף, שקרוים ידו יתברך ב"ה, שעל אותן שהלכו ממצרים ע"י מכת בכורות אמר ישלחם ביד חזקה של הקב"ה, ועל אותן שנשתירו אמר וביד חזקה יגרשם ר"ל ע"י יד חזקה של הקב"ה שהיא קריעת ים סוף, יגרשם. עכ"ל].

גלים גבוהים של - 600 אמה

איתא במדרש ויושע: כשראו מים של ים אהבה שאהב הקב"ה את ישראל, השפילו עצמן בשביל כבוד ישראל, ואף הים השפיל עצמו ועשה את עצמו ל"ב קרעים, והגביה את גליו למעלה שש מאות אמות, והקפיא את עצמו מלמטה והמתיק את מימיו, ועשה עצמו כחומה ונעשה בה חלונות, שהיו ישראל רואים זה את זה ומהללים להקב"ה בשירות ותשבחות, ומהלכין בתוך הים כאדם שמהלך בביתו עד שיצאו ליבשה.

כל העולם שמעו בקיעת הים, וגבהו המים מאד

איתא במדרש ויושע: כיון שנבקע הים, נשמעו שמעו אתו מסוף העולם ועד סופו, וגבהו המים אלף ושש מאות מיל, ונבהלו כל העולם ואחזם אימה ורעדה.

עשרה פתחים היה למצרים, ועל כל פתח צורה, וצורת אדם על כולם שהיו צועקים על הבורח

כתב בשפתי כהן (שמות א, א), "מצרים שסתומה בכל מיני כישופים כדי שלא יצא שום אחד מהם, ומה עשו, מצרים היה לה עשרה פתחים, ועשו בכישוף על כל פתח צורה, כגון סוס חמור כלב אריה טלה שור פרד גמל, וצורת אדם על הכל, כדי שאם יברח אחד, ידעו מאיזה פתח ברח, כי בכישוף עשו שאם יצא מאיזה פתח שאותה צורה צועקת מיד, וכן אותן הבהמות שהם מאותו המין כולם צועקים, ובזה ידעו מאיזה פתח ברח וירדפו אחריהם. ועם ישראל יצאו על פי הדיבור מהפתח של צורת הכלב, לפי שהם יותר מצויים אצל

שבעת הימים, מ"מ יש בזה קיום מצוה דא' מצד אחר, שזה מצוה גדולה יותר, כהמשך לאכילת המצה בליל פסח, וכעין מה שכתב המהר"ל בס' גבורות ה', שכל מה שמוסיף לאכול מצה בליל א' של פסח נחשב מצוה גדולה יותר [פי', לא שהמצוה בכל כזית וכזית, אלא שזה תוספת למצוה הראשונה], כך יש לומר לגבי אכילת מצה בכל ז' הימים, שמי שאכל מצה בליל הפסח וקיים המצוה, יש לו תוספת מצוה במה שאוכל עוד מצות במשך שבעת הימים. וסיוע לזה מלשון הכתוב (דברים טו) "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם. לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני, כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך". ע"כ.

וצ"ע מה שייך לומר ששבעת ימים אוכל מצה ולא חמץ על קרבן הפסח, והרי מצות על מצות ומרורים יאכלוהו שייכת רק בליל א' שאוכל את הקרבן פסח, שיש מצוה שיאכל את בשר הקרבן על מצה ומרור, אבל אחרי הלילה הראשון שנגמרה מצות הפסח, מה שייך מצוה זו, לאכול על הפסח מצות שבעת ימים ולא לאכול עליו חמץ. וצ"ל שכל ענין שבעת ימי הפסח, הוא המשכת ההארה שהאירה בלילה הראשון, וכאילו עדיין הפסח בתוך מייעו, ומשאכל את הפסח בלילה הראשון, נצטווה שעדיין ישמור על הריחוק מהחמץ, ויש מצוה דא' ג"כ בתוספת אכילת מצה. [וגם בזה"ז שאין לנו קרבן פסח, יש מקום לומר ששייכת מצוה זו, ועיין].

ואף שזה נראה חידוש גדול להלכה, הנה גם עצם שיטת הגר"א היא חידוש, ואחד מן הביאורים בדברי הגר"א י"ל שזה לשיטתו שהביא בשמו בריש ס' מעלות התורה, שכל מה שכתוב בתורה הוא מצוה, הגם שאינו מכלל תרי"ג מצות, וכיון שכתוב שבעת ימים תאכל מצות, יש בזה קיום מצוה. ולפ"ז כיון שמפורש בתורה שבמשך שבעת ימים יש איסור לאכול חמץ על הפסח, וגם כן יש מצוה לאכול מצות על הקרבן פסח, א"כ נחשב זה לקיום מצוה. והבן היטב. וכן יש לומר לגבי מצות נטילת לולב, שזו כעין מצוה שאין לה שיעור, שאע"פ שיצא מיד ברגע הראשון שנטל, מ"מ בנענועים ובתוספת אחיזת הלולב, מקיים מצוה גדולה יותר, אפי' אם אין כאן מצוה חדשה בכל רגע ורגע. ודו"ק.

בטעם איסור אכילת חמץ מדא' קודם הלילה

יש לבאר הטעם משום שהחמץ אסור בהנאה, וחמיר משאר אסוה"נ, שיש בו כרת באכילתו. לכן צותה תורה לאסור כבר מערב היום, כדי שיהא גופו נקי מן החמץ

בהכנס החג. ואינו בדין שיאכל פסח ומצה בליל הסדר, על כרס מלאה חמץ שאכל לפני שעה קלה. (וממילא נצטוו להשביחו קודם הלילה, כדי שלא ישל באכילה). ומ"מ להלכה אין לנו רק מה שאסרה תורה, וגם מי שיש לו עיכול איטי מאד, רשאי לאכול חמץ סמוך לסוף זמן אכילתו, והכורך חמץ בסיב ואוכלו, אפי' בפסח אין בו איסור תורה, אלא איסור דרבנן, וגם שעושה נגד רצון השי"ת. וצ"ע אם מותר לקחת בערב פסח, קפסולות עם מזון חמץ שיש בהם ריכוז שמתעכל בעיכול איטי מאד. ואע"פ שהחמץ אסור בהנאה, כשעושה באופן כזה לא אסרה תורה. ולכן פשוט שמותר לאשה מינקת לאכול חמץ סמוך לזמן איסור חמץ, ואין בזה חשש שהתינוק נהנה מחמץ. [ובס' אשרי האיש (ח"ג עמ' ססז) העיר, איך אוכלין חמץ סמוך לזמן איסור, והרי אם הקיא את החמץ שאכל וחזר ואכלו, חייב עליו, וא"כ אף כאן הרי הוא נהנה מן החמץ כשהוא בנעויו. ותי' דמ"מ בזמן שהחמץ נמצא בבטנו דינו כמעוכל לגבי איסור הנאה, ורק כשפולטו בחוץ אינו נחשב כמעוכל. ע"כ].

אכילת ליל פסח קדושה מאד וצריך זהירות שהמזיקין לא יאכלו עמנו

כתב בספר קושיות לתלמיד מהר"ם מרוטנבורג (את שפ"ט), מפני מה אומרים "הא לחמא", דבור ראשון, בלשון ארמית. משום שאנו אומרים "כל דכפין ייתי וייכול", ואם יבינו השדים יבואו ויאכלו עמנו משניתן להם רשות, והם אין מכירין בלשון ארמי. ע"כ. וצ"ע למה מקפידין על כך דוקא בליל פסח יותר משאר ימות השנה, וצ"ל מפני שאומר כעת כל דכפין יתי ויכול. אך יש לבאר שלכן הקפידה התורה"ק שלא יאכל מן הפסח לא ערל ולא מי שיש ברשותו ערלים, ולא מי שלא נמנה על הפסח, לפי שצריך זהירות רבה שלא לתת חלק לחיצונים בקרבן הזה שכולם מתאווים לו מאד. ואפי' בשלחן ליל הסדר שלנו בגלות שאין לנו קרבן פסח, מעלתו רמה מאד, וג"כ המה מתקנאים בנו רוצים לבא ליטול בו חלק ולזכות להינות מן הסעודה הקדושה הזו, שגם הבית שהוא חול, נחשב כמו קודש, וגם האוכל שהוא חול נחשב כמו קדשים.

אכילת מצה ומרור ופסח דומה להקרבת קרבן

ובילקוט יוסף (פסח כרך ג' דיני קדש את ט) הביא פירוש נחמד, שאכילת קרבן פסח עם מצה ומרור דומה להקרבת קרבן, ולכן יש מצוה שלא להוציא מן הבית חוצה, כאילו הבית של כל יהודי הוא בדוגמת העזרה, או בין החומות מקום אכילת קדשים קלים, וכן בפסח מצרים נצטוונו ליתן מן הדם על המשקוף והמזוזות אשר יאכלו את הקרבן בהם, כאילו הבית הוא המזבח, והדם הזה הוא

מתן דמים על המזבח. וגם קי"ל (א"ח ס"י תעז) דאתכא דרחמנא סמכינן, [כביכול על שלחנו של הקב"ה אנו אוכלים בליל הסדר].

ושיש קצת סיוע לזה מדברי המדרש (במדבר'ר בלק פירשה ס): אמר בלעם את שבעת המזבחות ערכת, א"ל טוב ארוחת ירק, "טובה סעודה שעשו ישראל במצרים ואכלו על מצות ומרורים", מפרים שאתה מקריב ע"י שגאה. ע"כ. ומשמע שאכילת סעודת הפסח על מצות ומרורים הוא כמו אכילת קרבן. ונצטוינו לאכול על הפסח ז' ימים מצה ולא חמץ, כמ"ש שבעת ימים תאכל עליו מצות. שאכילת הפסח היא כמו קרבן, ובמזבח נאמר וכל שאור וכל דבש לא תקטירו. ובקובץ כרם שלמה (שנה ז קובץ ז עמ' יז) הביא מהגאון הרוגאצ'ובי, שאכילת פסח היא בגדר הקטרה, דבעינן גברא דחזי לאכילה בשעת עשיית הפסח, ולכן גם בפסח שני נאסר חמץ באכילתו כמו בשאר הקטרות. עכ"ד.

האם אליהו הנביא סידר את ההגדה של פסח

בילקו"י שם הביא מס' זכירה לחיים (דף ט"ז), שנראה יותר שר' עקיבא סידר את ההגדה של פסח, וזה עפ"ד הירושלמי (שקלים פ"ה ה"א), לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל זה ר' עקיבא שהתקין מדרש ההלכות והגדות, וי"א אלו אנשי כנה"ג תיקנו, אלא מה תיקן זה כללות ופרטות. ויש שהקשו על זה שבגמ' בפ' ערבי פסחים נחלקו בימי האמוראים מהו מתחיל בגנות ומסיים בשבח, אם מתחיל מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו, או עבדים היינו. אך אינה קושיא, שאפשר שהיו כמה שינויי נוחסאות, ועכ"פ י"ל שרוב ההגדה כבר היתה מסודרת קודם זמן האמוראים. כמבואר במשניות בס"פ ערבי פסחים. ובפסחים קטו: איתא שהיו קורין לה אגדתא או הגדה. ובסידור רשב"ן (דף טט.) כתב לשער שר' אליעזר בן הורקנוס תיקן את ההגדה.

ובספר קול מבשר (ח"ג פסח אות יב) כתב, בשם הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא, שמשלשון ההגדה, ובפרט מהמאמר "ברוך המקום ברוך הוא" הנאמר בהגדה, [שלשון זה נזכר כמה פעמים בס' תנא דבי אליהו], נראה שאליהו הנביא זכור לטוב היה מסדר ההגדה של פסח. ולכן עושים כוס של אליהו, שמזמינים את אליהו להראות שקיימנו מה שסידר לנו בהגש"פ.

טוב להתקבץ יחד בליל הסדר לעשות את הסדר בקיבוץ גדול

עוד כתב בילקו"י שם (קדש סעיף א) שטוב לעשות את הסדר בקיבוץ גדול, להתקבץ יחד משפחה ומשפחה כמו אצל ההורים. ובשו"ת בצל החכמה (ח"ו ס"י טו) כתב, שהמנהג שהולכים בליל הסדר אצל ההורים, יש בו משום שמחת יו"ט, שע"כ תגדל השמחה. וזה גם כעין המצוה לאכול את הפסח בחבורה, שיש בזה פרסום הנס טפי. ובשבח"ל (ס"י ריח) כתב, שהבן החכם כשרואה אביו מתחבר עם שכניו על פסח אחד, שואל למה אתם צריכים לכך, ודרך העולם לחוג ולשמוח עם אנשי ביתו. ובהקבץ המשפחה תתרבה השמחה כידוע. ובתרגום המיוחס ליונתן (שמות יב, מז) על הפסוק "כל עדת ישראל יעשו אתו", תרגם, כל עדה ישראל מתערבין זה עם זה, גניסתא עם גניסתא אוהרי (משפחה עם משפחה אחרת) למעבד יתיה (לעשות אותו). ובשו"ת שיח יצחק ויס (ס"י רטו) כתב, שמנהג הספרדים היושבים באה"ק שנקבצים ובאים יחד כמה וכמה משפחות לעשות הסדר בקהל עם. ובפסחים (ד"ט) א"ל לגבי פסח מעובין, אין לך כל פסח שאין נמנין עליו יותר מעשרה בני אדם. והרמב"ם במורה נבוכים כתב (ח"ג פרק מג): הימים הטובים כולם הם לשמחה "ולקבוצים" שיש להם הנאה שבני אדם צריכים אליהם ברוב, ויש מהם תועלת ג"כ בענין האהבה שצריך שתהיה בין בני אדם בקיבוצים המדיניים.

הגדה של פסח

והיינו שאין לנו לדקדק כל כך בלשון, שלפעמים כן הוא דרך הדיבור. [וזו הערה גדולה בהרבה מקומות. בפרט שלא לחדש דינים מכח דיוק הלשון. ואכמ"ל בה]. אך לכאורה כאן זהו דוחק גדול לומר כן. ויש ליישב. א. שקרבנו לפני הר סיני, כולל מה שהשי"ת כפה עליהם את הר סיני כגאית. ב. ואז קבלו עליהם את שמירת המצוות כולם. וא"כ זהו המעלה, שמלבד קבלת התורה עצמה, פירוש קנין וקדושת התורה, וקבלת עסק והתמדת התורה יומם

אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו בהגדה של פסח: "אילו קרבנו לפני הר סיני וכו". ומקשים העולם איזו מעלה יש בקירבה לפני הר סיני מבלי מתן תורה. והרי הכל היה בשביל מתן תורה. ובספר טעמא דקרא (סוף פרשת צו) כתב: אמר לי החזון איש, שכן הוא דרך המשבח לפרט כל פרט ופרט. אבל באמת הכוונה קרבנו לפני הר סיני של מתן תורה. ע"כ.

ולילה, היה לנו קודם לכן קבלת מצוות. [והיה זה חלק מהגירות שלהם]. ג. כיון שבמעמד הר סיני פסקה זוהמתן לכן די בזה.

מעלת עסק היחודים

ד. והחיד"א בספרו כסא דוד (דרוש ה) כתב שם ליישב מאמר המגיד "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו": רצונו לומר, משום שבמעמד הר סיני נתגלו לגדולים סודות ועניינים נפלאים כרזי הייחודים, שהוא טוב יותר מעסק התורה וכו', ולכן גם אם לא נתן לנו את התורה דיינו, כיון שהעסק בייחודים טוב יותר מעסק התורה, ומכל מקום ירא שמים יאחז בזה וגם מזה אל ינח ידו". ע"כ. [זהו לפי מה שכתב בשער הגלגולים (הקדמה לח) ובשער רוח"ק (הקדמה א): יום א' הייתי לפניו, ונתעכבתי חדש ימים שלא עשיתי שום יחוד מן הייחודים סדר לי, והכיר בפרצופי, וא"ל אם תעזבני יום יומים אעזבך, ואתה גורם בזה נזק גדול, שתגרום שיתפרשו ממך הנשמות שרוצות להדבק בך, ונתתי לו טענה שלא הייתי רוצה אלא לעסוק בתורה באותו זמן, ובפרט שלא היו באים כפי הראוי אותם הנשמות בגלוי, והשיב לי שעכ"ל לא אמנע מלעשות הייחודים ההם בכל יום, כי הוא גדול מעסק התורה, כי הוא מייחד העולמות העליונים, והוא עסק התורה ויחוד הכל יחד, והזהרני שכאשר אייחד הייחודים, שלא תהיה כונתי בלבד להמשיך הנשמה, אלא לתקן למעלה. ע"כ]. ובהו נלמד בינה, מה עושים האדמורי"ם הקדושים בעת שמקבלים קהל [שעות ארוכות ביום] ושאר עסקיהם, שיש בני תורה שאין מבינים, תורה מה תהא עליה, אלא שידוע שהם עוסקים בכל רגע בייחודים, וגם הברכות שהם מברכים הם מכח ייחודים נפלאים שהם עושים לפי הענין, ולהאמור בשם האר"י הקדוש, זהו גבוה מעסק התורה. אלא שנראה שיש כמה דרכים בתורה ובעבודת השי"ת, ואכמ"ל.

לקחו עמם גם בצק שאפו ממנו עוגות מצות, וגם שיורי מצה ומרור

הנה מבואר בקידושין (לה). שעוגות שהוציאו ממצרים נסתפקו בהם ל' יום, מט"ו בניסן ועד ט"ז באייר שבו ירד להם המן, והיה טעם מן באותם עוגות. ויש להעיר בזה, דמלשון הגמ' משמע דקאי על העוגות מצות שאפו לאחר היציאה ממצרים, כמו שכתוב (שמות יב, לט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות וגו'. אכן מלבד זה היה להם באמתחתם עוד מצה ומרור, כמו שאמרו במכילתא דרשב"י (שמות יב, לד) משארותם צרות וגו', מה ששיירו מן המצה ומה ששיירו מן המרור. ד"א וגו', שלא נטלו בידם אלא דבר מועט ונכנסה בו ברכה ואכלו ממנו ל' ואחד יום שהיה יפה להן כמן. ע"כ. ומבואר שהיה תחת ידם גם שיורי מצה, וגם מצות חדשות שאפו, ובאותם מצות שאפו נשתלחה ברכה שהספיק לל' יום. אבל לא נתבאר מה עשו עם

השיורי מצה ומרור. ואם תימצי לומר שלא עשו בהם כלום, קשה למה הכתוב צריך לפרש לקחו עמם שאריות אלו, דמה נפ"מ מזה. ואולי שמרו אותם לשנים הבאות, ועכ"פ לשנה השניה שבה נצטוו להדיא לאכול מצה ומרור. וזה כתבנו לפלפולא דאו' בעלמא.

והנה הטעם שאכלו מן המצות עד ט"ז אייר

הטעם בזה יש לבאר על פי דברי הזהו"ק (ח"ג קנב; ברע"מ): כיון דכנס"י מתעטרא בעטרהא בניסן, לא אתעדיאת כתרהא ועטרהא מנה תלתין יומין, וכל אינון ל' יומין מן יומא דנפקו ישראל מפסח, יתבא מטרוניתא בעטרהא וכל חילהא בחדוה, מאן דבעי למחמי למטרוניתא יכיל למחמי, כרוזא כריז כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד לא ינעלון תרעיה, אימתי כרוזא כריז ב"ד אייר, דהא מתמן עד ז' יומין תרעין פתיחן, מכאן ולהלאה ינעלון תרעי, ועל דא פסח שני. ע"כ. ומבואר שהעטרות נמצאות עד ל' יום, וזה ט"ו או ט"ז באייר.

קדושת וסגולת שיירי מצוה

ועכ"פ מכאן מקור לכמה מנהגי חיבוב מצוה שנהגו ישראל קדושים, וכגון מה שכתב בסדר רב עמרם גאון (סדר מוצא"ש): וכן ראינו רגילין להטיל מים בכוס לאחר ששותהו, ושוטפים אותו ושותהו, וכך שמענו מרבותינו שמצוה לעשות כך, כלומר שיירי מצוה מעכבין את הפורענות. ומה שנשתייר מן המים מטילין אותו על ידינו ומעבירין אותו על פנינו, כדי לחבב את המצוה. וכ"ה במחזור ויטרי (סי' קפ) ועוד ראשונים. ומהמצות של עם ישראל, שחלה ברה בשיירים וטעמו בו טעם מן, מוכח שקדושת המצוה עדין חלה על החפץ גם כאשר כבר תם ועבר זמן המצוה. (והקדושה היא רוחנית, וברוחניות אין שינוי זמן). גם בפרי צדיק (מקץ אות 1) מבאר טעם הדבר שבעוגות היה טעם מן, דמשום שהיו שיירי מצוה, דהיינו שהוזהרו שלא לאכול חמץ, לפיכך גם בשעה שכבר הותר להם אכילת חמץ, מ"מ העוגות שהוציאו ממצרים עדיין היה בהם טעם מן, ללמדך כמה גדול שיירי מצוה. ע"כ. הרי שמכח קדושת שיורי מצוה טעמו באותם שיירים טעם מן.

ומזה למדו עוד, לשמור חתיכה מן המצה לשמירה

וכמו שכתב בחמדת ימים (ח"ג דף כו ע"ג) שיניח מצה אחת לתלות אותה בתוך הבית נגד מזוזת הפתח, שתעמוד כנגדו מן המזיקין, ואין שלטון הס"א בביתו, ויסגור ה' בעדו. ומובא ממדרש תלפיות (מע' א ע"ג אפיסקומה) בשם ס'

תשבי, שיקח דבר מהאפיקומן לישא אצלו (או במקום אחר), והוא סגולה להנצל מן הגזלנים ולהבריה הקל'י ממנו. ובס' דרך ישרה (דף פג:) כתב, לשייר מאכילת מצה של אפיקומן, ולהניח אותו בבית יד של בגדיו צורות בשמלותם אל חיקם, לשמירה לחיבוב מצוה, ויורדי הים באניות כאשר המה ראו סער גדול בים, יטילו מן המצה של האפיקומן אשר בחיקם אל הים, ויעמוד הים מזעפו. ע"כ. [ובאהל מועד (שער הפסח דרך 1) כתב: מנהג להצניע מן המצות של פסח לחג השבועות, וזכר למצות שהוציאו ממצרים שאכלו מהן עד שירד המן, וי"א שהמנהג לרמוז כי שבועות היא עצרת של פסח, כמו ששמיני של חג הוי' עצרת מסוכות, וטובלין המצות במי זאעפרן ובדבש ואוכלין ומשגרין לאוהביהם וכו'. ע"כ].

דין הסיבה זכר למה שכל ארבעים שנה היו בהסיבה בענני כבוד

בשמות רבה (כ. יח) ויסב אלהים את העם, מכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב שכך עשה להם הקב"ה, שנאמר ויסב אלהים. גם רבינו חיים פלטיאל (פ בשלה) הביא מירושלמי, ויסב אלהים את העם, מיכן שהושיבם בהסיבה. ועל זה נהגו בהיסב בערב פסח. ע"כ. גם המנהיג (עמי תע) כתב, סמך להסיבה, ויסב אלקים

וגו', שהושיבן בהסיבה כבני מלכים. וכו"ח בארח"ח (ליל הסדר אות ב), מלמד שהושיבן בהסיבה דרך בני מלכים מסובין רבוצין על מטותיהן. וצריך ביאור היכן מצינו שהושיבן השי"ת לעם ישראל בהסיבה.

ונראה שאין הכוונה לליל הסדר שאכלו את קרבן הפסח על מצות ומרורים בהסיבה, שלא מצינו מצוה כזו. וגם כתיב מתניכם חגורים מקלכם בידיכם וגו'. אלא על כל ארבעים שנה, שהענני כבוד היו נטויים, שלא היו יושבים ולא עומדים בתוכם, אלא יושבים בשכיבה נוחה כמלכים, וכך העננים נוסעים. וזהו פשט הכתוב של פרשת בשלח שם דקאי על ההוצאה שיצאו ממצרים. ובסמוך מפרש ויסעו מסוכות, דהיינו בענני כבוד. ובתחומא (במדבר סימן ב) איתא, הוצאתי אתכם ממצרים והרבצתי אתכם בסבסטיין, שנא' ויסב אלהים את העם דרך המדבר, מאי ויסב, מלמד שהרביצם כדרך שהמלכים מסובין רבוצין על מטותיהן. ע"כ. ולפי זה, דין הסיבה אינו דרך סתם לבני חורין, אלא זכר ממש למה שהיה שם כל ארבעים שנה, שהשי"ת עשאן כבני מלכים שלא יושבים ולא עומדים, אלא שוכבים כל היום במנוחה.

שביעי של פסח

שביעי של פסח מסוגל לכל הישועות, ובו נשפע הפרנסה

כתב בס' שער יששכר (מונקטאש. חדש ניסן שפת הים אות כו), "ויושע ה' ביום ההוא" כי כל הצטרכות ישועה בכלל ובפרט אפשר לפעול בלילה הזאת בעת קריעת ים סוף, שהוא בחינת איילה זו רחמה צר שהיא כורעת לילד כנס"י, ובפרט בענין הגאולה השלימה במהרה בימינו בעת חבלי משיח האלו שהוא חבלי לידה דכנס"י, ובזמן קריעת ים סוף הוא עת רצון מבחינת עתיקא. ע"כ. ושם (אות יט) כתב, שיום זה הוא זמן השפעת פרנסה בכח ביזת הים כמקובל בידינו מצדיקים, שנמשך מגוזר ים לגזרים ביזת הים, פרנסה בהרחבה וכל טוב.

מי שלא זכה לגאולה בליל הסדר אולי יכול לזכות בשביעי של פסח

המהרש"א (ה"א סנהדרין דף) כתב, שפעמיים נטה השי"ת את ידו ממש בכדי להוציא את ישראל ממצרים, אחת במכת בכורות, ואחת בקריעת ים סוף, להוציא את הרשעים שבישראל שלא יצאו ממצרים עם משה. וז"ל שם: כתיב ונתתי את ידי וגו', היא מכת בכורות שהיתה

על ידו יתברך ב"ה, ואז הוצאתי את עמי, הם הצדיקים שבישראל, שהלכו ברצון ממצרים. ואמר עוד וידעו מצרים וגו' בנטותי את ידי על וגו', היא היד הגדולה שנאמר בקריעת ים סוף, ואז הוצאתי את בני ישראל, הם רשעי בני ישראל שנשתיירו במצרים עם דתן ואבירם כמו שכתב בת"י, ולכך לא קרא אלו לא עמי ולא צבאותי כמו שקרא הראשונים, גם דקדק לומר כאן "מתוכם", הם שנשארו בתוך המצרים ביציאת הראשונים. ועל ב' כתות אלו אמר הכתוב בסוף פרשת שמות כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם, כפל הענין בזה, על שני יציאתם בבי' מכות, דהיינו מכת בכורות וקריעת ים סוף שקרויים ידו יתברך ב"ה, שעל אותן שהלכו ממצרים ע"י מכת בכורות אמר ישלחם ביד חזקה של הקב"ה, ועל אותן שנשתיירו אמר וביד חזקה יגרשם ר"ל ע"י יד חזקה של הקב"ה שהיא קריעת ים סוף יגרשם. ע"כ. והנה יציאת מצרים היינו שהשי"ת הוציאם ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה, וזה היה בו ברגע שהשי"ת נתן להם יד, והקפיץ אותם ברגע אחד עד רעמסס, כמו שכתוב ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ובאותו רגע שהחזיק השי"ת אישית בידו של כל אחד, הגיע אל מ"ט שערי קדושה. וגם בקריעת ים סוף השי"ת נתן להם יד והעבירם את הים. ולכן גם מי שלא נגאל ממצרים וממ"ט שערי טומאה ביום הראשון, נגאל כעת בקריעת ים סוף.

שאלות לשולחן שבת קודש

ויתוודו, נתיישב קושיית הרב כתנות אור (פ' האזינו) שכיון שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה שהקרבות יכפרו, ובבית ראשון שהיו קרבות למה נחרב. ולפי האמור נחא, דאיתר בילקוט (ירמיה ג) אמר הקב"ה לירושלם על מה הבאתי כל המשפטים הללו, בשביל שאמרת לא חטאתי וכו', וכיון שלא היו מתוודין ולא חזרו בתשובה, לא כפרו הקרבות ונחרב הבית.

מדוע המקומות בחו"ל שכנגד אר"י אינם קדושים בקדושת אר"י שיורדת עד התהום. בשו"ת מנחת שלמה (ח"א ס"י נא) הקשה, דכיון שקדושת ארץ ישראל היא מתהום ארעא ועד רום רקיעא, למה לא תתפשט הקדושה גם על הקרקע שמעברו השני של העולם שמכוון ממש נגד ארץ ישראל. וכן יש לשאול לענין טומאה רצוצה שבוקעת ועולה עד לרקיע וגם בוקעת ויורדת עד התהום ויותר, מנין שאין הטומאה בוקעת גם עד לרקיע שמצידו השני של כדור העולם. ע"ש.

[ו]י"ע בנבחים (נד) שידו קודש את המזבח עד קרקעית התהום. והרמב"ם (בית הבית פ"ד ה"ד) כתב, שקדושת המקדש וירושלים מפני הטיהוה ושכנה אינה בטיהוה וכו'. ובס' עבודה תמה הק' דבר"ה (לא) איתא י' משות נטשה שכנה מירושלם וכו', ומבאר שהשכינה נסתלקת מן המקדש בחורבנו. ועוד דגם בשילה נוב ובעון היתה השראת שכנה. וע"כ בחורבנה נסתלקה השכינה משם. ובמעשי למלך (בית הב' שם) תי' שבקדושת המשכן ע"ה היריעה והדפנות, לא נתקדש עצם המקום, רק האויר והמקום, ולכן פסק הקדושה כשהוגללו המרכיב, וכן נבוג ונבגון, משא"כ במקדש נתקדשה היריעה עצמה לעבודה כמ"ש ביום ההוא קודש דוד תצו, וקודש עד התהום, א"ה ה"ה גוף קדושה ולכן לא פקעו.

ושמענו לתרין, שהרי במעבה הארץ יש חלל יותר מטפח, ויש שם גן עדן וגיהנם התחתון. ויש שם כמה ארצות. וא"כ החלל מפסיק שלא תתפשט הקדושה. וכן הטומאה. וז"ל ה"הזוה"ק בפרשה זו (דף ט"ז:): ברא הקב"ה ז' רקיעים ז' ארצות ז' ימים ז' נהרות וכו'. ז' ארצות לתתא וכלהו בישובא, בר דאלין עלאין ואלין תתאין, וארץ ישראל עלאה מכלא וירושלם עלאה מכל ישובא. כל אינון ארצות משתכחי לתתא כגוונא דאינון רקיעין דלעילא, אלין על אלין ואלין על אלין, ובין כל ארעא וארעא רקיע דמתפרש בין דא לדא, ובינייהו גן עדן וגיהנם, ואית בינייהו בריין משניין אלין מן אלין וכו'. ובספרא דרב המנונא סבא, פריש יתיר דהא כל ישובא מתגלגלא בעיגולא ככדור אלין לתתא ואלין לעילא, וכל אינון בריין משניין בחזויהו משינויא דאוירא כפום כל אתר ואתר וכו', כד נהיר לאלין חשיך לאלין, לאלין יממא ולאלין ליליא, ואית אתר דכוליה יממא ולא אשתכח ביה ליליא בר בשעתא חדא זעירא. וכגוונא דא אית בימא, דאית ביה כמה בריין משניין דא מן דא, הה"ד זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות שם אניות יהלכון לויתן וגו'.

מדוע מקריבים תורים ובני יונה ולא אווזים וטווסים ופסיוני שהם משובחים יותר. כיון שהשי"ת אוהב את התורים ובני יונה. כדאיתא בפסיקתא רבתי (הוספה א פיסקא א): בשעה שהקב"ה אמר למשה על הקרבנות, היה משה סבור שיקריב טווסים או פסיונים או אווזים, ולא אמר לו כך אלא ואם מן העוף עולה קרבנו לה' והקריב מן התורים או מן בני היונה, ולא צפור אחר, אמר הקב"ה הואיל שהם נרדפים, מהם מבקש אני קרבן, והאלהים יבקש את נרדף, שור או כשב או עז.

מי שנדר להקריב את עצמו או את בנו קרבן, אם צריך או יועיל להקריב קרבן בהמה בלבד. החיד"א (חומת אנך ויקרא) הביא מדרשות מהר"ם בן חביב כ"י, על הפסוק אדם כי יקריב מכם, דאם נדר להקריב בנו או בתו כיפתה, יתן דמיו, ויקח בדמיו בהמה לעולה. וזהו שאמר הכתוב, אדם כי יקריב מכם, כלומר שנדר להקריב מכם בנו או בתו או אחד שהוא ברשותו, דע, מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם, כי יתן דמיו ויקנה בהמה ויקריבנה, ובה האופן תקריבו את קרבנכם דוקא. זת"ד בקצור והרב ז"ל האריך. ע"כ. ועפ"ז יש לעיין בזה לדינא, במי שנדר להקריב את עצמו או את בנו קרבן, אם צריך או יועיל לו להקריב קרבן בהמה בלבד (כמה בהמות בשו"י של דמיו כעבד). ולכא' הנדר לא חל בכלל, שאין לו רשות לעשות כזה דבר, וגם הוא נגד דין התורה הק'. וא"כ אף דמיו אינו צריך לתת. ויש לפלפל בזה.

כיצד יתכן להקריב אדם לקרבן ממש. תשובה. אדם שנתגלגל בבהמה זוכה להקרב ממש לקרבן, וזהו אדם כי יקריב מכם. וכמו שכתב, בריקאנטי (פ' זו), שי"א, שאחרי ג' פעמים הוא מתגלגל בבהמה. ועל זה נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", מכם ממש. וכן כתיב "וזבחת מבקרין", קרי ביה מקרבן. ולדבריהם לא יבוא לעולם אדם בגלגול חיה, ולכן אין מקריבים מהם. ע"כ. וכ"כ השל"ה (פ' ויקרא תורה אור).

כיצד נחרב בית המקדש והרי הקרבנות היו מכפרים על כל העוונות. תשובה, כיון שהקריבו את הקרבנות בלי ידו ותשובה. כמ"ש החיד"א בס' מדבר קדמות (מע' קוף אות ט) דלפמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פ"א) שהקרבנות אינם מכפרים אלא כשיעשו תשובה

המאמר "שאלות לשולחן שבת"

יעמוד לזכות **צביה הפציבה בת שושנה תחי'**, ליזווג הנון, בקרוב ממש. ויזכו לכל הברכות ולכל הישועות, ויזכו לבית של תורה וקדושה, ולדורות ישרים ומבורכים, חיים וקיימים בריאים ושלמים, צדיקים וחסידים קדושים וטהורים, תלמידי חכמים אמיתיים. אמן נצח סלה ועד.

פרוטוקול קורונה

פיקוח נפש!!!

לאחר שארגונינו עזר לאלפי חולי קורונה להשתקם בתוך הקהילה, ואחרי שראינו את הליך ההחלמה המתרחש בתוך הבתים, אנו ממליצים על טיפול מקדים היכול לעזור בהליך ההחלמה והשיקום. מניסיוננו, אנו רואים שזמן הוא פקטור מרכזי **וכדאי לא להתמהמה ולטפל ברגע שמתאפשר**, אפילו בזמן ההמתנה לבדיקה, גם אם הסימפטומים אינם מפריעים להמשך אורח חיים תקין וגם אם לא נעשתה בדיקה כלל.

פרוטוקול הקורונה שאנו ממליצים עליו הוכח ע"י מחקרים רבים כיעיל ביותר, ורופאים מכל רחבי העולם נותנים אותו כטיפול לחוליהם.

הפרוטוקול היומי הוא כדלקלהלן:

טיפול רפואי (טיפול בזמן המחלה) - במשך 7 ימים	טיפול מחזק לפני קורונה במשך חמישה ימים רצוף, ולאחר מכן פעם בשבוע	
4 פעמים ביום לקחת 250 מ"ג	250 מ"ג פעמיים ביום	קוורצטין
25 מ"ג 4 פעמים ביום, עשרים דקות אחרי הקוורצטין	25 מ"ג פעמיים ביום, עשרים דקות אחרי הקוורצטין	אבץ
1000 מ"ג ארבע פעמיים ביום לפחות (4000 מ"ג סה"כ)	1000 מ"ג	ויטמין C (עדיף ליפחמלי)
3000 IU	5000 IU (מעל גיל 70 יש להתייעץ עם רופא לגבי הכמות)	ויטמין D
לשתות כל שעה כוס אחת, כ-15 כוסות ביום		כוס מים חמים עם 2 כפות מיץ לימון, כף דבש וחצי כפית מיץ ג'ינג'ר

פעולות נוספות שאנו ממליצים עליהם: לנח, לשתות, לא להתאמץ, מלטונין- רק אם יש קשיים להרדם. במקרה ומתחילים תסמינים של חום גוף גבוה, חשוב להיות בקשר עם הרופא לגבי לקיחת **אנטיביוטיקה**. במקרה ויש קשיי נשימה, לברר עם הרופא לגבי **סטריאואידים**.
אנחנו מייעצים לקחת את הויטמינים גם אם לא נדבקתם (טיפול מחזק). במקרה של אנשים הנמצאו חיוביים לקורונה, **מומלץ להתחיל מיד** את הטיפול עם הויטמינים, ולא לחכות.

לאחר החלמה מקורונה (פוסט-קורונה), במידה ועדיין יש חולשה, אנו ממליצים לקחת: **NAC** (רק לאחר ההחלמה, לא בזמן שהנגיף פעיל) **Pharmaton (פארמטון)** - במשך העשרה הימים הראשונים לקחת פעמיים ביום, ואז לחודש הבא פעם ביום. לא לקחת על בטן ריקה.

חולים מעל גיל 60, או חולים הסובלים ממחלות רקע כמו סכרת, סרטן, מחלות-לב, ל"ד נמוך, אסטמה או השמנת יתר וכו', מוזמנים להתקשר לקו העמותה, ועזרה וייעוץ ינתנו בכל שעה.

במידה ואין בבית הטבע הקרוב אליכם את הויטמינים האלו, או מיץ ג'ינג'ר, ניתן לצלצל לטלפון 0587683468. עדיף ב-

CHASDEI AMRAM

חסדי עמרם
מכניסים חיות, כדי לחיות
ע"ש נחמד עמס ב"ד פתח ליסטוד

בברכת רפואה שלמה ומהירה לכל עם ישראל

02-5399415 073-367-8781
chasdei.amram@gmail.com